3 1761 07588035 1

H.4654

SAMLADE SKRIFTER

AV

VERNER VON HEIDENSTAM

cV.4

FOLKUNGATRÄDET

— FOLKE FILBYTER —

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

FOLKUNGATRÄDET

— FOLKE FILBYTER —

BERÄTTELSE

AV

VERNER VON HEIDENSTAM

FJÄRDE UPPLAGAN

169424
23.2.

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1911

5

TORONTO LIBRARY

1.

Hur dvärgarna lämnade från sig hornet Månegarm och hur ett frö gömdes i mullen, innan ett stort träd kunde växa, det skall här beskrivas. Här skall berättas om en släkt, som vann högsta ära och sedan spårlöst sopades från jorden. Vad de mäktiga av denna ätt tänkte om sina guldkronor, när deras livsdagar stupade som kalla och slippriga trappsteg ned till helvetet, och de olyckliga och ömkade om sina fjättrar, det skall också bli sagt. Må de, som vilja veta det, lyssna. Ingenting skall bli förtegat. Oöverskådliga avstånd breda sig mellan dem och oss, men alla människoöden susa under fingrarna på samma spinnerskor.

På landets östra kuster krökte sig en havsvik djupt in mellan klipporna. En sköldmö hade där blivit gravsatt på sin stol, i full härbonad med spjutet mot axeln. Högen var den väldigaste i nejden och syntes långt från yttersjön till ett märke för de seglande.

Många minnesstenar voro också resta på stranden, några ohuggna och mossiga, andra ristade med runor. Ingen väg ledde dit, och det var långt till någon köpstad eller gård.

Under vintertiden syntes sällan några spår efter människor, fast ända till trettio skepp kunde stå uppdragna i snön, väl övertjällade med näver och granris. Först efter Göje månad, när det vårade, kommo vikingarna ned från bygderna. De förde då med sig verktyg och timmer på sina kälkar och åtföljdes av en mängd säljare, som reste sina vadmalstält i en rundel omkring sköldmöns hög. Under några veckor rådde där nu samma liv som vid en tingsstad. Yxorna höggo och tjärgrytorna kokade, ända till dess skeppen blevo satta i vattnet och gingo till havs. Sedan låg snart trakten åter lika övergiven.

En gång på senhösten kom ett hårt väder från sjön. Måsarna kastades baklänges av blåsten och satte sig som kråkor innerst på ängsmarkerna. Det stod en vägg kring havet, så att solen gick ned utan aftonrodnad. I rämnan på en stormsky, som stannade över gravfältet, upptindrade redan den första stjärnbilden.

På sköldmöns hög stod den kvällen en finndvärg, som hette Jorgrimme. Han var helt och hållet klädd i ludna rävskinn. Trolltrumman hängde på ryggen, och i den silverkedja, som tjänade till bälte, bar han en mängd torsviggar och stenknivar. Han stod med ryggen åt havet och lyddes inåt landet. Slutligen lyfte han båda tummarna och böjde sig och ropade ned i högen:

— Högbor! Hören I? I kväll gråta kvinnorna i höganloftsalen på Föresvall. Lång är vägen dit, sju dagsresor lång, men aldrig förr

hörde jag en sådan veklagan. Aldrig förr gick en sådan fasa ut över landet.

En stund sökte han i det frusna gräset och hopsamlade några torra örter, men sedan stannade han igen och lyssnade.

— Slå ett hårt slag på din sköld, högjungfru! sade han. Väck dina gelikar ur dödssömnen! Nu knarrar golvtiljan bakom offerstenen i svearnas heligaste gudahov. Det är Asa-Tors beläte, som skälver. Förbarmande, förbarmande över allt levande!

Som han ännu talade visade sig en hemvändande vikingaflotta vid synranden. Alla skeppen styrde jämsides i rad med lutande master och svällda segel. En lurs bölande ljöd genom stormen, och tre av skeppen föllo därvid undan för vinden med sköldmöns hög till inseglingsmärke.

De andra brusade vidare österut i ett moln av yrsnö och vände runt landets udde mot norr. Det var de allvarliga och krigiska uppsvearnas skepp, två och tjugu i antal. Hotande voro de också att se med sina mordrunor på seglen och alla gapande drakar, grinande galtar och stångande tjurar, som brottades med vintrigt Eystrasalt. Det gällde att före isläggningen hinna till invatten vid Sigtuna, och några ämnade sig ända till de vassrika dyströnderna vid Aros. Där skulle fetaktig offerrök hälsa dem från var sten. Morgabrudarna skulle komma ända ned till vattnet och signa skeppen med blodstänkning och vifta med kvistar från det evigt grönskande, heliga trädet vid Uppsala högar. Till allt detta längtade svearna,

och det fanns inga rev att taga in på deras segel. De hade svurit en ed att aldrig väja för en stormby eller gå i nödhamn.

Det mellersta av de tre skepp, som nyss med luren bjudit de andra farväl, bar däremot Freyjas huvud i förstammen. Det hade likväl slutligen blivit så stort genom alla hängande och uppåtvända istappar, att på detta beständigt växande havsvidunder ingenting längre kunde urskiljas av Vaners ljusa och öppna drag. Stambon, som fullt rustad satt i fören, tog därför yxan och lossade på ishåret och lyfte in huvudet under bänken, så att det ej skulle skrämma landvättarna. Skeppet var namnfäst med gudinnans binamn Menglöd, som också målats i stora runor tvärs över seglet. Ändå rådde där ingen freyjaglädje ombord, fast där satt en värvad skara av det guldhåriga folk, som bodde sunnanskogs och som hela vintrarna igenom kunde rida från gästabud till gästabud för att dansa och leka. Till hemkomstens firande voro alla sköldarna uppsatta utefter relingen, men där var uppror och mummel. För var gång stambon böjde sig och utpekade sundet, där de skulle styra in, kastade han skällsord akter över. Till och med rorgängaren, som med hela sin tyngd lutade sig mot styråran utan att taga ögat från ättehögen under stormskyn, talade så högt om sitt missnöje, att ingen behövde fråga honom om hans tankar. Det fanns nämligen en sedvänja bland götarna från den kusten: så länge de rodde ledung eller voro ute på vikingafärd lydde de blint och tyst sin anförare, men den stund, som förflöt mellan

hembygdens första anblick och ankarets fallande, fingo de fritt begagna till att överösa honom med allt det klander och hån, som under färden hopat sig i deras sinnen. Det stod dem öppet att prisa honom i en hjältesång eller att likna honom vid det mest föraktliga, de kunde finna. Och detta sista var just nu, vad de skyndade att göra av fullaste hjärtan. De ropade, att aldrig hade ett par ekplankor vanärats genom att bära en slaktfetare so. Där fanns bara en enda, som envist teg. Det var den utskrattade, som nyss befallt över dem alla, Folke Filbyter, hövdingen, sjökonungen.

Han satt borterst i lyftningen, en halv manshöjd ovan rorgängaren och en hel manshöjd ovan det andra skeppsfolket. Mitt på hjälmen reste sig en havsörns uppåtböjda vinge, som gjorde honom ännu högre, och ändå föreföll han icke att rätt passa till en så ansedd plats. Blästen hade plockat vingen på hälften av fjädrarna, och kappan var full av stoppar, vilkas långa och sneda stygn läto ana, att han själv skött sömnaden. Axlarna voro breda och kullriga, och de knotiga, alldeles bara armarna tycktes gömma den sega styrka, som kan gräva och bära. Det ljusa linhåret, som blev vitt i skymningen, lindade sig långa stunder skylande om både haka och kinder. Det gav honom ett tycke av kvinnlighet, som underligt stred mot de tunga och stora lemmarna. Men var gång håret flög i sär blottades en bondes rynkiga och trumpna ansikte.

Han såg bort över skären, där själarna knuf-

fades om det bästa sovstället eller stodo upprätta i bränningen och spejade efter ett isflak, som kunde bära dem till havs för vintern. När han hörde deras hemska stön och svordomar, skakades han av ett drygt löje. Det var det enda, som vittnade om, att han var vid skarp hörsel, fast han satt tyst.

Stambon låg nu nästan framstupa i stäven för att hålla utkik på alla grund, och han var en vild och ärrig bärsärk. Han stack handen bakom ryggen, och den träffade med flatan rätt över hjässan på en liten gubbe, som satt med benen i kors om masten.

— Tala nu, du träl! sade stambon. Du har varit med för att koka vår mat och vakta över vattenkaret, och du har skött dig väl. Knappt mer än två eller tre gånger har du fått stryk. Men ännu ha vi inte hört, vad du tänker om hövdingen. Var nu frispråkig, du träl. Kan du likna honom vid något bättre än en so, då är du målsnällare än jag.

Trälen började genast lydigt att härma en skeppsskald genom att knäppa med fingrarna på mastrepet liksom på en harpsträng. Hans näsa med de rödsprängda ådrorna var mjukt och vackert böjd som på allt glatt folk sunnanskogs, och han gjorde munnen lustig och liten som en getpiga, när hon äter lingon. Sjungande i näsan vände han sig inåt skeppet och stämde upp.

— Fager var snäckan, när hon speglade sitt freyjahuvud i Niörva sund. Vi sågo Blålands berg, men ingenting såg vår hövding. Han såg

ej kvinnorna, de lekande, som gingo ut i vattnet och badade. Utan strandhugg hade vi kunnat taga dem med oss. Aldrig utmanade han heller berömda kämpar till envig. Och då vi i kyrkorna spottade Kristmoderns beläte i munnen, stötte han undan oss för att få rycka till sig hennes fingerguld. Han trätte bara om guld och silver. Mycket visste vi inte om honom den första gången, då han värvade oss, ty han kom från avlägsna trakter. Men så ofta han höll träta, skröt han av sin härkomst. Bonde var hans far och bonde hans farfar, och bondeträtan går aldrig ur honom. Den blir arvet i hans gård, om han får några barn. Men jag tror inte han duger därtill.

— Vi ha en skickligare skald ombord, än någon kunde ana, sade stambon.

Trälen blev då ännu modigare och sjöng:

— Så blevo vi då vinddrivna ända till Jorsalalands ovänliga kuster. Där slutligen fick vår höving stora ögon. Där steg han i land och stod och stirrade intill kvällen. Han såg, att kvarnarna där drevos av vinden, så att mjölnarna bara behövde hålla fram säcken för att få den fylld. Aldrig hade han hört om ett större under. Därom talade han sedan under hela färden, när vi andra ville ha nattro. Höving, har du förstått mig? Nu är du hemma! Mjölkonung, gack nu och hissa mjölsegel!

— Jag skall! svarade Folke Filbyter och steg upp. Nu först hade han rätt att svara. — Äro ni kanske inte alla från mjöldammets land sunnanskogs? Vore det sommar, skulle jag ända hit tro

mig höra kornsuset från Östergyllen. Sannerligen, stambo, den gamle vid masten är mer snartalig än du.

Männen tystnade med ett undertryckt mummel, och två av dem stego i vattnet och buro Folke Filbyter i land. Med breda och säkra steg gick han upp på högen utan att stort giva akt på dvärgen, som ännu stod kvar och lyddes inåt landet. Ur ficksäcken på den trasiga kappan tog han upp en handfull jord och kastade den i gräset. Därvid böjde han sig framåt och talade till sköldmön nere i stenkammaren, som det var återkomna vikingars sed.

— När jag drog bort, sade han, tog jag denna mull ur din hög, att den skulle bringa mig lycka. Frikostigt har du hulpit mig. Arm var jag då jag for, bortjagad från fädernegården, där alltför många söner trängdes på bänken. Hemlös var jag som den klagande lommen under hösthimmeln. Ej har jag sedan dess tömt hornet under sotad ås, ej sovit på bäddad dyna, men sju borgar brände jag i Frankland. Nu är jag rik nog att köpa egen mark, och jag är trött och led vid det hav, som mitt knotande folk så ogärna vill lämna. Havets tjänare äro trälar åt en nyckfull husbonde. Trälar äro också de, som vrida sig under längtan efter berömmelse eller som i var dröm se en kvinna. Därför äro mina män trälar, men jag ensam är fri, ty jag har ingen längtan och jag älskar ingen kvinna och ingenting under solen. Högkvinna, när talade någonsin till dig en så fri man? När stod en så lycklig människa på din grav? Här offrar

jag åt dig mina trältecken: hjälmen och svärdet. För mig må världen gå, som den vill. I ro skall jag njuta mina år. Tidigt var morgon skall jag gå till min varggrop för att hämta, vad den fångat under natten. Sedan skall jag på min torvbänk blunda i solskenet och höra kornet växa.

Han stötte fast svärdet i gräset och hängde höfdingahjälmen över knappen, så att han sedan stod barhuvad.

— Och jag säger dig, att bättre gjorde du, om du åter stege på ditt skepp, svarade dvärgen med ett gällt anskri. Jag säger dig, du höfding, du bonde, att är det frid du söker, då skall du fly. I oräkneliga mansåldrars tal har ingen skådat sådana ting som nu stunda. Asagudarna stiga nu ned till landet för att uppsöka ett växtkraftigt frö, och ingen vet, vilket de välja. Icke välja de det skönaste och ädlaste, utan det, som lovar att skjuta den starkaste brodden. Ur detta frö skall det växa ett lummigt träd med oväder och stilla stjärnor i sin krona. Så högt skall det trädet stiga, att det skall överskugga allt, som här är levande, icke bara människorna utan stridshästarna i spiltorna och öken vid plogarna, ja, de vilda djuren i skogarna. Ty alla skola känna, när det droppar solregn eller blod från grenarna. Och alla skola såras, då stammen rämnar och faller. Så tala i natt genom mig de höga asagudarna.

Folke Filbyter tog ett par steg fram mot dvärgen och knöt händerna över hans luva.

— Öva din trolldom på de döda under högarna, du dvärg, och sörj ej för de levande!

På inga gudar tror jag men väl på egen kraft. Lång är vägen till de mäktiga på Föresvall, och i deras åker ämnar jag icke gräva. Och nu, skeppsfolk! Hitåt med säcken och tärningar och våg, så att vi få dela bytet, innan det blir ännu mörkare. Stora vagnen och Freyjas spånten brinna redan på himmelen.

Viken glittrade i den sista kvällsstrimman som ett nät av otaliga våta maskor, och männen stodo till knät i vattnet för att bära i land lasten. De hörde honom icke för det dön, som rullade utefter marken, men de förstodo honom på hans vinkande. På andra färder hade deras skepp blivit fyllda ända till relingen med vapen, tygbalar, vinsäckar och påsar med valnötter och kryddor. Här fanns det bara en enda säck, men den innehöll myntat eller nedbränt guld och silver. De måste vara många om den för att få upp den på högen.

Folke Filbyter löste förseglingen och rörde en stund bland mynt och guldtackor, liksom en bonde siktar säden mellan fingrarna för att pröva, att den är god. Noga och varsamt mätte han sedan ut på vågen åt var och en den utlovade andelen. Det förband folket att stanna kvar och se till, att skeppen blevo uppdragna och stöttade. I stambons hjälm kastades allra sist lott om nornornas vängåva. Var karl, som slog upp minst fem ögon på tärningen, fick taga så mycket, som kunde läggas i öppna handen. Men då de framsträckta händerna blivit fyllda, strök Folke Filbyter

girigt tillbaka i säcken så många mynt, som han i en hast kunde nå.

— God höyding kräver offergård, sade han och knöt fort igen säcken.

Med stor svårighet lyfte han upp den på sin rygg. Han såg ut som en stavkarl med påse, där han vandrade bort över gravfältet. Säcken var så tung, att han ofta måste stanna och luta sig mot minnesstenarna.

— Högbor! ropade dvärgen och vände sig återigen inåt landet. Jag hör blotbrudarna öppna porten till Uppsala tempel, och på tunet vid kungsgården springa svennerna med skridljus. Jag ser en vitskäggig gubbe ligga inne i lucksängen med öppna och orörliga ögon. Nu dör den sista drotten av Ivar Vidfamnes ätt.

2.

I två nätter vandrade Folke Filbyter inåt skogarna, där ett tunt hölje av snö redan låg över marken. Om dagarna dolde han sig under buskar och grenar av fruktan för stigmän, och till och med under sömnen höll han om säcken.

När tredje dagen var till hälften liden, kastade han sig på en låg kulle i skogen. Den var så tätt bevuxen med unggranar, att ingen snö trängt ned. Endast på ett ställe glesnade det mellan topparna, så att han kunde se hela solskivan, men den begynte att snurra och bukta sig och skifta färg. Hans huvud sjönk viljelöst åt sidan, så att örat blev tryckt mot marken. Han hade ingenting att förtära, och den snö, som han ibland lade på tungan, brände mer än den vederkvickte. Han stred mot sömnen genom att tvinga sina öron att lyssna och sina ögon att se på den raglande solskivan.

— Nu sover jag, sade han och satte sig upp. Hans ögon hade verkligen fallit ihop och somnat, fast knappt längre än under ett par andedrag. Men hörseln, som därigenom blev ensam om att vaka, hade dubbelt skärpts. Han var säker på, att ett egendomligt ljud skakat marken under hans

öra. Sedan han väl en gång börjat att lyssna, kunde han höra det, också när han satt upprätt. Det lät närmast som en springdans, men det var icke något stampande av skor eller smällande av bara fötter, utan stegen voro mjuka och ludna. Någon slog takten på ett trumskinn, men endast med naglarna, ty det påminde om när en fågel hoppar med sina klor på ett nävertak. En sur röklukt stack honom i näsan, och som han ännu icke öppnat ögonen, var det nära att han på fulla allvaret somnat in i en dröm om svedjefält och hjälpsamma människors boningar. Men så kom han ihåg säcken, och med ett nytt tag om den såg han upp.

Han kröp försiktigt framåt för att pröva om ljudet på något ställe lät fylligare och närmare. När han hade hunnit ett halvt varv kring kullen, märkte han, att röken blev tätare och att det var den, som kom solen att bukta sig och darra. Han trevade sig fram ännu en armslängd genom riset, och då upphörde de stickande barren under fingrarna, och det kändes lent och mjukt, som hade han strukit över ryggen på en hund. Det var en skinnfäll. När han rörde vid den, gled den litet åt sidan från en trång öppning, som ledde in i den upplysta högen. Den var så full av rök, att han i början icke urskilde annat än ett par sprakande vedpinnar under en gryta och några ludna sockor, som dansade runt på jordgolvet. Småningom upptäckte han längre bort i vrån, ovanför några jaktdon och avgnagda ben, två händer, som med naglarna knackade på ett trum-

skinn. Under hela tiden viskade jordkulans invånare i takt med trumman, men alltid mycket noga, så att de tisslade fram vart ord på en gång och liksom med en röst. Det var beständigt samma återkommande besvärjelse: — Stenöga, Stenpanna, gud vid forsen, Umasumbla, hjälp oss!

Han lät fällen glida igen över ingången och grep åter om säcken, fullt besluten att icke längre än nödigt dröja hos så hemlighetsfulla varelser. Knappt fick han likväl upp bördan på sin värkande rygg, innan han hörde hur en dvärgkvinna, utan att med ett enda ord falla ur takten, flämtade fram: — Far, far, jag hör månhunden skälla. Månegarms runda gap vill nu sluka själva den bleka vintersolen. Far, far, fyll mig hornet, ty nu segnar jag!

Ett lerlock lyftes från en kruka och det plaskade och bubblade, när drycken rann i hornet. Då kunde han icke längre bemanna sin törst utan ryckte häftigt undan fällen. Röken störtade ut med ens, och han fann, att det var två dvärgdöttrar, som höllo varann i händerna och utan uppehåll svängde om på samma ställe. När de fingo se honom, släppte de varann och vacklade baklänges mot väggarna, och deras yra ögon stodo som blodbubblor. De voro alldeles nakna med mycket smala armar och ben och små utstående bröst. Det enda, som de buro på sina gulaktiga kroppar, var några slängande länkar av glaspärlor. Om fötterna hade de sina mjuka rävskinnssockor, som ändå icke kunde förtaga skakningen i marken. En dvärgman, som tycktes till åren, fast det flätade

håret var ramsvart, reste sig förskräckt ur benhögen i vrån. Han skötl ifrån sig trumman och smackade med tungan mot gommen och talade med tummarna, som det var sed bland finnfolk.

— Lönnvandrare, asadyrkare, sade han, och hans ögon fylldes av falska tårar. Du gör mycket illa, som smyger dig över dvärgen i hans kula.

Röken stockade sig i Folke Filbyters torra strupe, och det dröjde en stund, innan han kunde svara. Därför fortsatte dvärgen:

— Mycket illa gör du, ty detta rum är inte för oheliga blickar. Vet du inte, främling, att när vi dvärgar dansa, sluta vi först, då vi falla. Då springer hjärtat upp i huvudet, så att det känns, hur det bultar under tinningen. Och då hänga vi över kanten på jorden och hisna. Vi tala då med Den enögde, med guden vid forsen, den blodgirige och grymme, som råder över oss. Han berättar oss allt, som händer och skall hända. Mycket har han också redan sagt oss denna morgon. Men vad söker du här? Vill du köpa dvärgasmide eller torsviggar?

— Jag har kommit till en bygd av kummel och jordkulor! slungade Folke Filbyter in i högen, så snart han återfick målet. Är detta ett heligt rum, så vanhelgas det inte genom en god gärning. Den hungriga och törstiga, som skakar av vinterkyla, begär bara en stärkande klunk ur hornet. Stig hit ut, gamling, i stället att rycka dig i håret och kvida, och döm själv, om en vapenlös man med en säck på ryggen ser ut att komma av ond vilja.

— Också på kummel och jordkulor växer det nytt gräs var sommar, svarade dvärgen. Men vad som nu skall växa, därom må vi väl med dans spörja Den enögde. Mina döttrar, om vi också skulle fråga honom, vad denne vandrare bär i sin säck!

Folke Filbyter ryckte till och makade sig en smula åt sidan.

— I säcken har jag lappar och gamla skor, och barhuvad och obeväpnad man går säkrast för fridstörare. Säg mig nu, om det är långt till bebyggda marker.

— Ovanliga lappar, som skramla, sade dvärgen med gnistrande ögon, men utan att låtsas märka hans oro. Andras svettdroppar har du i säcken, men de ha blivit så hårda, att de klinga mot varann. Rovgods är tung börda, och ännu har du långt till gårdarna. Där gårdsfolk sätter rå och rör, får dvärgen flytta. Dvärgen minns varken mor eller far, vet inte varifrån han kommit. Ensam bor han i skogarna med sina döttrar. Vart järtecken förskräcker honom, och hela hösten har det stått hotande stjärnbilder på himmelen. En god konung har länge härskat över landet. Fager, fager var han till att hälsa, då han red till tings i sin ålderdoms vita krona. Djupt i skogarna hördes skölddundret och de fria odalmännens rop, när de delgåvo honom sin vilja. Emund, han som var av långfedgaätt och härstammade från gudarna, förtryckte ingen. Lugnt steg röken från dvärgens kula, och de, som blotade åt Tor och Frey, hade hans skydd. Därför nämnde honom kristfolket

Den slemme, men vi andra kallade honom Den gamle. Visserligen är han nu död, och jag säger dig, lönnvandrare, han är död utan son.

— Ni dvärgar tro er veta allt, svarade Folke Filbyter. Och nu känner jag igen, att det var du, som stod på sköldmöns hög. Hade du visat mig den genaste stigen, skulle du besparat mig mången omväg. Men vad angår det mig, vem som råder över Uppsala ö̈d? En konung är en matfriare, som låtsas husbonde vid det bord, där andra bestå kosten. Mina fäder voro stormodiga odalmän, och ingen av dem sålde sig till hirdtjänst. Räck mig nu hornet, pyssling!

Dvärgen utstötte ett hånfullt väsande mellan framtänderna och tryckte båda tummarna mot bröstet.

— Har du aldrig hört talas om den största klenoden i Jorgrimmes kula? Har du aldrig hört om ulvhunden Månegarm, som tjutande och skällande jagar efter månen för att sluka honom? En urtidskonstnär tog en gång ett tjurhorn och satte det på fötter och sjöng runor över det. Han tvådde det med sötaktig odörd, som gör människorna galna, och lejkingräs, som gör dem stela och hårda. Det hornet namnfäste han efter ulvhunden, ty den, som dricker därur, grips av en så vild segerkänsla, att han vill svälja både månen och stjärnorna och allt som är synligt. Till sist förskräcktes konstnären för sitt eget verk och gömde det i en ihålig trädstam högt uppe på ett berg. Bina byggde sina vaxkakor över hornet och fyllde dem med honung, men Jorgrimme tog

råd av sina gudar och hittade klenoden. Är det ur hornet Månegarm du vill stilla din törst? Det är mycket begärt.

— Jag tror lika litet på dina ulvhundar som på dina gudar.

Jorgrimme kom långsamt till ingången med krukan i den ena handen och det våta hornet i den andra. Det var ett kort och trubbigt tjurhorn på två klumpiga järnfötter med en grov ring av järn omkring den öppna rundelen och en träplugg i spetsen.

— Du skall aldrig förneka några gudar, sade han. Vi dvärgar veta så mycket mer om dem än du. Ju längre bort vi flytta från människorna, dess oftare kunna vi överraska gudarna och se och tala med dem. Det bor gudar i var källa, vart träd, var mistel i de höga ekarna. Det bor gudar i mjödet, i hanen, som ropar på soluppgången, och i fisken, som står i vattnet nedanför forsen. Herdarna kunna berätta dig om den godmodige Tor, som sitter uppe i bergskrevan med sina bockar. När han får se oss, slår han vredsint hammaren i klippan, så att stenviggarna stänka efter oss, men vi plocka upp dem och gömma dem i vårt bälte till försvar. Skulle vi tillbedja alla gudar och tänka på att göra dem nöjda och glada, då bleve aldrig tid till annat. Därför valde vi dvärgar stenen till gud, ty i honom slumrar det, som vi älska mest: guldet och silvret. Det är stenens ädlaste inälvor. Och nu frågar jag dig, främling: är det inte skönt att gå fram

i en värld, där allt sjunger av gudom? Ler du ännu åt Jorgrimmes visdom?

— Jag ler åt Jorgrimmes visdom, svarade Folke Filbyter, men om guldet och silvret är det, som du älskar mest, är jag kanske man att gälda en vederkvickande dryck efter värde. Säg ut, vad du begär.

— Vi dvärgar begära ingenting, ty vi få ändå aldrig så mycket, som vi önska. I tysthet bestämma vi själva, vad vi anse rättvist, och ställa så att det sedan blir vårt. Redan på ättehögen band jag dig genom att rita tecken i gräset, så att du skulle gå vilse och ändå slutligen stanna just framför min kula. Jag kände, att dina och mina öden sökte varann. Tag nu hornet och drick. Det kan inte vara vågsammare för dig än för oss, efter du inte är kristen. Och nu säger jag dig något, som du skall lägga på minnet. Det är en sägen, att om en kristen dricker ur Månegarm, då kommer han inte bara att längta efter stjärnorna och månen utan också efter det osynliga därbakom. Och en sådan människa blir fruktansvärd.

Folke Filbyter tog hornet och tömde den sura drycken med välbehag. Under tiden drog dvärgen en torsvigg ur bältet och skar oförmärkt en rispa i hörnet under säcken.

— Ditt enbärsöl är gott, sade slutligen Folke Filbyter, och jag känner mig styrkt. Efter du ingen lön begär, så tack och lev väl!

Han makade säcken bättre upp på ryggen och fortsatte sin färd.

Mellan granarna framskymtade till sist öppna ängsmarker och en vasskantad sjö. Ännu längre bort i fjärran bredde sig odlade fält med enstaka gårdar, och han inbillade sig, att säcken blev lättare att bära.

På en sluttning bevuxen med avlövade ekar upptäckte han en övergiven fäbod utan dörr. Där satte han sig till en stunds vila på tröskeln, som var lika hög som en bänk.

När han skulle ställa ifrån sig säcken, stannade hans ögon alldeles orörliga och han bleknade under solbrännan, skakad av en frossbrytning. Han såg, att säcken hade sjunkit ihop något i ena hörnet som en vissnad frukt. Med fingret kände han rispan, genom vilken en liten del av det gyllne innehållet redan hade runnit ut. Han slog en knut om rispan och följde sina spår tillbaka till jordkulan, men den var tom. Endast askan på golvet visade, var elden hade brunnit. Med ännu tyngre steg, än då han bar den fullastade säcken, kom han efter en stund åter till fäboden. Några mynt hade han hittat, men många voro de icke, och snön låg djup nog att gömma de förlorade åt dvärgarna ända till nästa tö.

Han satt på tröskeln, och dagen var klar. Den bondtrygga segheten i hans själ började småningom att återgiva honom hans vanliga lugn.

— Varför skulle hemlös viking längre ströva omkring och söka efter jord! utropade han slutligen så högt, som ville han, att var ek och var buske skulle höra honom. Här är kulligt och vänt.

Har jag sått mark med myntat guld och silver, får jag också stanna och själv bärga skörden. Här skall jag bygga mig en gård, och den skall heta Folketuna. Och ni, finndvärgar, ni skola bli mina trälar.

3.

Innan Folke Filbyter hämtade eld från gårdarna och begynte svedja och röja, tog han laga fasta på sitt köp. Fem goda minnesmän följde honom genom skogarna och uppsatte råmärkena. Han var så lysten efter mark, att han icke försmådde det värdelösaste kärr. Allt betalade han i vittnens närvaro, och Ulv Ulvsson, som var säljare, nedsmälte genast köpsilvret i små stänger och grävde ned dem på ett obekant ställe.

På den tiden fanns det inga fattiga eller tiggare varken sunnanskogs eller i svearnas land. De, som ingenting ägde, sutto hos de rikare och voro nöjda. I en trakt, där det mest bodde vilda jägare, som tillbådo stridsguden Ti, fortlevde därför en gammal lag. Det hette där, att den, som tog annans gods med kraft, skulle få behålla det; den, som stal, skulle återbära hälften, men den, som tiggde, skulle mista livet. Andan i den lagen rådde också bland de bofasta bönderna, men det fanns gott om oroliga sinnen. De lockades av allt nytt och särskilt av ryktet om Folke Filbyters rikedomar. Nästan genast fick han därför fullt upp med folk. Några blevo bodsätar eller stubbekarlar, men de flesta togos till gåvoträlar,

och om nätterna vankade en talrik vakt kring eldarna på sveden.

Folketunas väldiga stuga stod snart under ås, sammanokad av friskt ektimmer och tätad med ännu grönskande mossa. Starka smällar hördes i väggarna, när virket började torka i sommarsolen. Där funnos inga högsätesstolpar eller lucksängar, inga fällar eller hyenden. Husbonden kände sig nöjd med en långbänk vid härden och en halmkärve på det tilltrampade golvet. Det första, som han skaffade sig, var varken väggbonader eller prydliga skålar utan tolv vita höns med en röd hane. Sedan köpte han getter och får. Åt alla dessa flaxande eller trampande djur uppsatte han en avbalkning i hörnet, så att de fritt kunde gå ut och in genom stugan. Dörren till förstugan vid gaveln stod nästan beständigt halvöppen. Den var så låg, att den inträdande måste buga. Och var det en fiende, väntade honom banehugget från den masurklubba, som alltid låg på bänken.

Småningom fyllde han också bodar och fållor med brandig boskap och små lurviga hästar. Ingen satte heller en mjölkstäva till munnen med en så skinande hälsa och belåtenhet som han. Kinderna voro rundare än på en husfreyja, som har vanan att alltför länge dröja bland sina bunkar. Rösten var djup och mörk som en jättes, och hans händer sågo ut att kunna bräcka upp käftarna på en slagbjörn. Var morgon, när den röda hanen gol på avbalkningen, reste sig Folketunas husbonde utsövd ur halmen. Hans första steg gällde varg-

gropen, men som den alltid befanns tom, gick han sedan till trälarna på åkern. Storplogen höll han i en sådan heder, att ingen träl någonsin fick sätta den i jorden eller hålla om styret. Han mjölkade själv sina kor och ryktade sina oxar och hästar, och han förde med sig en lukt av herde, då han kom tillbaka i salen.

Han var aldrig hård mot sina trälar, ty de voro som hår på hans egen hjässa och hud på hans egen arm. Det var tvärtom hans stolthet att kläda och föda dem väl. Fast de knappt kunnat hitta en bättre husbonde, skulle de dock gärna ha förlåtit honom, om han slagit och svält dem, bara han hållit sig högre och förnämligare, så att avståndet mellan honom och dem blivit större. De önskade, att han skulle ha hängt bjällror på hästarna, blådragit stugan med dyrbara bonader och brett en vit duk på det bord, som de icke själva fingo sitta vid. Därmed hade det kommit mer glans och anseende över gården. När nu en främmande steg in, började han sin hälsning med att dra på munnen åt husets herre och åt all hans tarvlighet mitt i rikedomen. Detta förgrymmade till den grad trälarna, att de ofta blevo buttra och ovilliga. Men då höll han bondeträta och blev seg som bast och omöjlig att flytta som en sten.

Vägfärdande köpmän kommo ibland med halländskt salt, som hade blivit dyrt under de oroliga tiderna. Hände det, att de klövjade genom skogarna med ännu större dyrbarheter, skickade han ut sitt folk och lät plundra dem. På det sättet

växte beständigt hans rikedom. De ihjälslagna blevo sänkta i ett kärr, som han sedan aldrig själv tordes rida förbi annat än i stort följe och vid full dager. Både Tor och Frey och Oden och Kristus hädade han av hjärtans lust och trodde på ingendera. En torsvigg, som hittades i åkern, högg han ändå fast i dörrträt, för att den skulle skydda mot eld. Och i smyg, så att ej trälarna skulle se det, lät han en kristen man läsa över storplogen. Han trodde lika litet på mannen som på torsviggen, men han ansåg, att i så allvarliga ting var en god bonde i sin rätt att försöka alla medel. Varken regn eller snö kunde heller avhålla honom från att på Tors dag tåga åstad med sitt husfolk för att blota. Han begav sig då till något av de små skurdtempel, som byggda av pålar och alldeles runda stodo under ekarna vid vägen med insjunkna nävertak och mossiga belåten. Visade sig hotande järtecken i offerdjurets inälvor, greps han av så vidskeplig ångest, att han hela natten lät brinna facklor och utsätta vakter. Knappt tändes likväl den första ljusningen på skyn ovan vindögat, innan han åter blev lika stormodig och trygg för sju dygn.

Allt detta genomskådade trälarna och de försökte att ödmjukt lyda honom, men de aktade honom icke.

En morgon, när han gick sin vanliga gång till varggropen, kastade han spaden över axeln. Trälarna höllo på att skära gräs och han sade till dem:

— Stort och ljuvligt är mitt Folketuna, fet

och lucker är jorden, och allt här är till nytta. Varggropen är det enda, som aldrig givit mig något, varken en päls för vintern eller ett villebråd för spettet. Därför tänker jag nu så, att det är lika gott att fylla den. Vad mena ni om det, barn?

— Vi mena, svarade bryten, som var trälarnas förman, att det vore oklokt arbete. På tom'strand kan en vacker dag ligga den grannaste mussla.

Dejan, som var trälkvinnornas förestyre och bar nycklarna till skämman, ville också säga något, men hon tvekade. Först då hon märkte, att han enkom vände sig till henne, sade hon:

— Ända hit kan du själv se, att grankvistarna som äro lagda över varggropen, blivit rubbade. I dag får du byte. Men jag säger dig, husbonde, är det en grann mussla, så akta dig att den inte skär dig i fingrarna.

Det hade han icke väntat, och varskodd av deras ord lyfte han spaden till hugg som en yxa. De sista stegen gick han smygande.

Så snart han böjt sig över gropen och makat kvistarna åt sidan, lät han åter spaden sjunka. Den trygga munterheten i hans själ susade upp som jäsande vin, ända till dess hela ansiktet blev blodrött.

— Du hjulbente och kutige Asa-Tor! utbrast han. När hittade en bonde en sådan fångst i sin varggrop!

En så lång stund stod han sedan orörlig och tyst, att trälarna varken förr eller sedan hade sett honom försjunken i så djupa tankar. Det var

nu full sommar. Tunga humlor brummade i luften. Baldersbrå och Friggas öga blommade på tunet, och på åkervallarna gulnade länge sedan kornet. Borta på sjön vickade en fiskare sin ekstock, och den var ännu svart efter elden, som hade urholkat den.

Trälarna kommo efter hand också fram till gropen och ställde sig i en ring. Endast dejan, som förut hade kastat en blick mellan grankvistarna, höll sig ett stycke bakom de andra. På botten i gropen satt en liten späd finnmö och lyfte skrämt och bedjande sina händer. Fast hon ända upp under kinderna var gömd i sin pösiga rävpäls, igenkände han henne genast. Därom misstog han sig ej. Hon var en av dvärgdöttrarna, som dansade i högen, fast hon då icke hade annat på sig än skinnsockorna och de slängande länkarna av glaskulor. Länkarna voro nu hopvirade om halsen och glimmade i rävhåret som regn. Ögonen, som då voro yra och liksom fyllda med blod, brunno nu stilla och djupa som två bruna vildsjöar, men de voro ändå desamma. En gång sedan dess hade han drömt om henne. Då i drömmen hade hon suttit och brutit sönder glaskulorna som nötter, och ur alla kröp det små svarta larver med horn.

— När jag ser rätt efter, sade han, upptäcker jag på ditt bälte en hel rad av de mynt, som jag förlorade i snön. Du kan inte skylla mig för att ha brådskat med att taga hämnd på er, dvärgar. Säg nu, hur har du kommit hit?

— Ensam och vilse gick jag i nattmörkret,

kvidde hon och smällde med tungan och talade med tummarna på finnvis. Ingen hade öra när vildmannens dotter ropade. Ingen hjälpte henne, när hon stupade genom gillret, och hon var för liten att taga sig upp.

Dejan kom nu litet närmare.

— Hon är nog frid och väl danad, den lilla, men du skall inte höra på henne, husbonde. När en av hennes folk ser en röd räv, kallar han den vit, bara därför att en dvärg aldrig kan säga något sant. Var du säker, att här är något försåt med i detta. Jag har hört mycket ont om Jorgrimme och hans kula. Hade han ärligt i sinnet, komme han själv till gårdsgrinden med sina döttrar och bad dig att köpa dem. Upptar du henne bland husfolket, så kan därav komma mycket ont.

Han stötte fast spaden i marken och började tänka. — Tror ni då, frågade han slutligen, att jag skall sitta ensam i alla mina dagar och inte ha annan ögonfägnad än era sotiga huvud?

— Vad oss trälfolk angår, svarade hon, känner jag mer högättade odalmän än du, som inte hållit sig för goda att sätta trälkvinnorna bredvid sig på dynorna. Jag har varit i gårdar, där var trälinna hade en påse på ryggen, och i var påse skrek det ett barn. Så brukar det gå till här sunnanskogs.

— I min stuga får trälkvinnorna nöja sig med halmen.

— Vi menade också bara, att du skall låta henne sitta kvar i gropen, så att ingen behöver röra vid henne. Vill hon taga sig upp, känner

hon nog runor, som hjälpa henne lika bra som någon stege. Och så menade vi, att du borde tänka på att skaffa mer heder åt gården. Du är redan över din medelålder, och en så rik bonde som du behöver väl bara åka till närmaste granne för att göra ett gott brudköp.

Han vände henne ryggen och begynte gå utåt åkern. När trälarna sågo det, följde de efter och togo vid igen med arbetet. Under tiden mumlade han:

— Jag har nog hört om de stormodiga bondedöttrarna, som draga sina bröder med sig in på bänken och slå efter husbonden med nyckelknippan.

När det hade lidit om en stund och dagvarden blev framsatt, kom han tillbaka till stugan. Han tänkte på dvärgdottern och mindes henne, som han hade sett henne i drömmen och den gången hon dansade. Men på samma gång tänkte han på något helt annat, som i grunden sysselsatte honom vida mer, och det var att trälarna begynte tredskas och ville giva honom råd. Det var då lönen för att han var en god husbonde, som lovat dem nya vadmalskläder varannan höst. Därför teg han envist och blev återigen seg som bast. Då han emellertid såg, att trälarna icke genast följde med in utan togo spadarna med sig och i en grå flock linkade bort till varggropen, ropade han på bryten.

— Vi tycka att det är bäst att skotta igen gropen, så får hon bli där, sade bryten och hejdade ett ögonblick sin gång. Det enda är med

allt guldet och silvret, som hon har på bältet, men det kunna vi taga upp sedan till nästa sommar och lämna dig då.

Folke Filbyter satte sig på bänken, där grötfatet redan stod och rykte. Han tog skeden full och blåste på den, och genom dörren såg han hur trälarna ställde sig kring gropen. De väntade på bryten, och när han utan att göra sig någon brådska slutligen hade hunnit fram, rådgjorde de en stund. De gingo än till den ena sidan, än till den andra och sågo ned i gropen. Bryten tycktes vilja övertala dem att först giva sig en stunds ro och icke låta maten kallna, ty han pekade mot stugan, men de voro oroliga och otåliga.

— Vad ont har jag gjort er, efter ni vilja mig så illa? klagade dvärginnan ur djupet. Spring till min far i skogen. Han skall giva er mycket silver för mitt liv. Stenöga, Stenpanna, gud vid forsen, Umasumbla, hjälp oss!

— Nu kan ingen stengud längre skydda dig, hånade bryten nästan godmodigt. Men blunda och böj dig litet framåt, så går det fortare för dig.

Trälarna plockade undan grankvistarna. Ryggarna, som redan voro krokiga förut, böjdes ännu mer och förskinnen smällde. En sakta gråt var annars det enda, som hördes, och spadarna kastade jord och sand i den grav, som var ämnad åt vildmarkens vargar och rävar men ej åt hennes olyckliga dotter.

4.

Folke Filbyter gav sig god ro, och det gjorde han för att dubbelt kunna visa sin vilja och makt. Först när han hade ätit sig mätt, sköt han ifrån sig fatet och gick till varggropen.

— Vi fylla gropen för vår egen skull, men ändå mer för din, husbonde, sade bryten och makade på piskan i bältet. Du kommer att bli nöjd med oss sedan efteråt.

Folke Filbyter gav honom icke något svar. När han böjde sig fram, såg han, att hon ännu hade huvudet fritt och bart. Hon höll den ena handen sträckt uppåt liksom för att i det sista räcka sig efter hjälp. Han grep henne stadigt om armen och lyfte henne upp i solljuset. Hennes hud var så het, att han kände, hur det sved inne i handen på honom. Utan att släppa sitt tag, bar han henne med sig som en docka ända in i salen och satte henne i halmen.

Därefter gick han bort i hörnet och öppnade kistan. Den hade många hänglås och bommar och var dessutom kantad med fastlänkade grå-stenar, så att den skulle bli ännu tyngre och tarva många mäns kraft för att flyttas ur stället. Det klingade och rasslade, när han rörde i kistan bland

smycken och silvertackor, och en stund letade han något och tycktes tveksam. Så tog han upp en guldkedja och kastade den över takbjälken mitt i salen, två steg från härden. Det var en kedja av fina ringar och med många små och stora pärlor. Knäppet glänste på långt håll med blåaktigt och stilla sken som en aftonstjärna.

— Vad heter du? frågade han.

— Jag heter Jorgrimmes dotter.

Han klappade henne på luvan.

— Sörj ej, du lilla dvärgmö, sade han, ty nu skall du stanna hos mig på Folketuna och aldrig mer behöva skrapa ett rävskinn till kjorteltyg. Var dag skall du betrakta denna guldkedja, när du går i dina sysslor. Den skall vara det sista för dina bruna ögon, då du somnar, och det första, när du vaknar. Och när jag blir nöjd med dig, skall du få hämta den kedjan från bjälken och behålla den som din.

Då torkade dvärginnan bort sina tårar och begynte trivas i gården, så att hon sedan nästan aldrig gick bort till de sina i skogen. Endast vid klart stjärnväder smög hon sig ibland undan till sin syster för att dansa och spå. Med svek eller fagert tal ställde hon det då alltid så, att hon på återfärden hade med sig några av de mynt, som hade fallit ur Folke Filbyters säck och som dvärgarna sedan plockat upp efter snösmältningen. Gårdsfolket begynte därför småningom förlika sig med henne, efter hon drog rikedom till huset och aldrig var oglad. Tunet framför stugan var omgärdat med en skidgård, och slutligen hände det

ofta nog, att Jorgrimme och hans andra dotter smögo sig fram till grinden. Där stodo de med luvorna ända innanför grindstolpen och bådo att få låna en kittel eller byta till sig ett stycke vadmal mot något fällt villebråd. Hon lade då ut det begärda i gräset och gick sedan in i stugan med alla trälarna och slöt dörren. Dvärgarna skyndade sig att verkställa utbytet och sprungo sedan till skogs. Men ibland, när Folke Filbyter ville ha lustigt, stod han i vindögat och sköt efter dem med pilar.

Nästa sommar födde hon honom en son. Då lyfte Folke Filbyter henne från golvet och bar henne bort till guldkedjan, så att hon själv kunde lösa den från bjälken. Sedan låg hon i halmen och lekte både med pilen och smycket, och redan nästa dag stod hon vid härden igen och skötte kitteln. Hennes plats var bland trälarna, ty hon bar varken nyckelknippa eller kappa som en lagköpt odalkona. Hon gav ej heller gossen di utan stack då och då litet djurmärg i hans mun och lät honom sedan ligga.

Gossen fick namnet Ingemund. Sedan födde hon Hallsten och på tredje sommaren Ingevald.

Hon tog ofta barnen med sig i en påse på ryggen, när hon strövade i skogarna. De lärde sig tidigt att med skidor under fötterna gå i kapp vargen och slå av hans rygg med staven. När de blivit halvvuxna gingo de in för fadern, där han satt på bänken. Han frågade då om de ville kasta lott om sin arvsrätt till Folketuna eller gå till hirdgårds som andra rika bondesöner. Det

gjorde han endast för att pröva dem. Ingemund och Hallsten visade honom, att de redan skäftat tre tolfter pilar var och att de kunde slunga masurklubban tvärs igenom salen ända ut i gräset. Ingevald, den yngste, var oraskare och hade ingen annan färdighet att visa honom än att han var snartalig och kunde svara på vilken gåta som helst.

— Välan, sade Folke Filbyter till sina söner. Du, Ingevald, som är yngst och svagast, får stanna under mitt ris, så länge jag lever. Men sedan ärver du också ensam hela Folketuna. Åt er båda andra skänker jag däremot genast så mycket ur kistan, att ni kunna värva femtio män och skaffa er själva goda brynjor och vapen. Mitt skepp Menglöd och två andra skepp, som också voro mina, stå ännu på havsstranden vid sköldmöns hög. Dem skola ni taga. De äro av ek och väl övertjällade, och ni skola medföra verktyg och timmer för att sätta dem i stånd. Några råd för livet kan jag inte giva er, ty jag är en fåkunnig man och har långt till ord. Åt inga gudar kan jag anbefalla er, ty ni få se många olika, och alla svika de er, när er egen arm sviker. Men sitter jag i högen, när ni återvända, blygens att beträda den, om ni komma för att tigga.

Ingemund och Hallsten drogo nu i österviking, men Ingevald fick sitta hemma hos trälarna. Han var moderns kelpilt. Hon klädde ut honom i skrikande tyglappar efter dvärgfolkets tycke, men han följde trälarna i arbetet och högg störar och repade vidjor som de andra. Om kvällen kröp han

in mellan dem, när de sutto kring härden och bundo bast eller gjorde kardor, och han lärde sig att härma deras tungsinta och släpande tal. En träl förblev han i alla sina tankar, ty han visste ingenting annat om världen än vad trälarna visste.

Det var Folke Filbyters fröjd att hålla bröllop för sina trälar. Helst ställde han det så, att han gifte ihop en ung träl med någon av de fulaste och skrumpnaste gummorna. Nu hade han en trälkvinna, som han kallade Tova Halmkär, därför att hon var gammal och utsliten och mest låg bakom avbalkningen och suckade. En dag, när tiden blev honom lång, gjorde han bröllop för henne och en ung träl, som hette Kalv. Bryten manade in alla trälarna och ställde upp dem med viskor under armarna, som det var bruk när de skulle leka bröllopsdans. Han var miskundsam mot dem, när de arbetade, ty han var mån att likna sin husbonde; men när de skulle leka, voro de så tröga, att han måste taga till piskan och snärta efter deras långa hälar och platta fötter.

— Tova, Tova! ropade Folke Filbyter och log, så att det skymde för ögonen. Tror du, att du får ligga kvar hos baggen i fårfållan, när du skall i brudhalmen? In med dig vackert i leken. Nej, vänta litet, Tova! Säg oss först, om det är sant, att du fordom i din ungdoms och dårskaps dagar rövades från skepp till skepp för dina vita armars skull?

Hon strök sig över hårfästet med sina tjocka och krumpna fingrar och stod alldeles förbryllad mitt i ringen. Det eggade husbonden ännu mer

till att fortsätta gycklet. — Du är för blyg att svara på sådant, Tova lilla. Och du är rädd för brudgummens vrede. Han är så ung och hetsig, brudgummen. Men säg oss då åtminstone, om det verkligen kan vara sant, att du är dotter till en stor och mäktig hövding i Frisland?

— Honom minns jag inte, svarade hon långsamt och släpande. Men jag minns en ung kvinna, som var min mor och som satt i det trånga borgfönstret och plockade körsbär åt mig från trädtopparna.

— Trodde jag inte att det var sant! Du får en ädel brud, Kalv. Och hon blir liggkär och stillsam. Smäll nu i med fötterna! Mana på dem en smula, bryte! Stryk brudgummen om hälarna! Så skall det låta.

Ingevald höll sig gömd bland de bortersta och mest förlägna, som voro omöjliga att få fram på golvet. Några voro så vana vid arbete, att de leddes vid att stå och hänga med armarna. De begynte feja i vråarna och hissa på kitteln, under det att de sågo på. Hönsen lupo kacklande utefter väggarna, och stickor, barkbitar och halm yrde högt upp. I den täta röken vände sig de dansande. Den knappa dagern föll då och då på trumpna och hoptryckta ansikten, men försvann sedan åter igen lika hastigt.

Dejan hade redan hällt upp honungsgröten och satt den på bänken framför Folke Filbyter. Hon stod och torkade hornet för att gå till brygghuset och hämta mungott. Sävligt och godmodigt banade sig då bryten en väg mellan armbågarna.

Genom att höja piskskaftet upp- och nedvänt gav han trälarna ett tecken att hålla upp.

— Husbonde, sade han, det har kommit någon främmande oxe på ägorna, ty våra oxar råma i fäboden.

— Du talar rätt, svarade Folke Filbyter och pekade mot dörren, där en blåmålad vagn stannade.

Den var förspänd med en silkesglänsande och välryktad oxe. Tömmarna hade tofsar. Oket var utskuret med rosor och löv i alla sommarens färger och fullsatt med oräkneliga små pinglande klockor och bjällror. Mannen, som steg ur och kastade tömmarna, hade benen ända till knät korsvis lindade med band. Ett grått och ärevördigt skägg bredde sig över hela bröstet, men hans klara och kloka ögon blevo först synliga, när han böjde sig ned utanför den låga dörren och förundrad såg in i salen. Hönsflocken mötte honom på tröskeln och vände flaxande och spridde sig återigen utefter väggen i en lång och springande rad. Och trälarna stodo där med sina viskor utan förstånd att gå ur vägen. Det dröjde tydligen också en stund, innan han vande sig så pass vid röken, att han upptäckte Folke Filbyter, som satt kvar på bänken med grötfatet mellan knäna.

— Ulv Ulvsson, grannen, hälsar gårdsbonden, begynte han. I stället för att därvid hänle som andra främlingar alltid brukade på Folketuna, rynkade han ögonbrynen och stannade fientligt flera steg från bänken. — Förhända minns du, att det till stor del var av mig du köpte din myckna

jord. Sedan dess ha vi inte sett varann. Och nu skall jag giva dig en lätt gåta att tyda, Folke Filbyter. Nämn mig den man, som borde fruktas som en slagbjörn och hedras som en odalman, men som nu alla se snett på med löje.

Folke Filbyter stötte fast skeden mitt i gröten.

— Ingevald, Ingevald, min son, sade han, kom hit och visa, att du är ordsnäll och har din mors huvud! Din far förstår sig inte på gåtor. Tala nu inte släpande, som när du sitter med trälarna. Kom fram utan försagdhet, Ingevald! Nämn mig den man, som borde fruktas som en slagbjörn och hedras som en odalman, men som nu alla se snett på med löje.

Ingevald strök sig bondblygt mot väggstolparna, men så tog han mod till sig. Han hade kvicka bruna ögon och moderns gulaktiga ansikte. Silverringar sutto i öronen. En mängd gula och röda lappar voro fastsydda på kläderna, och mitt i sin förlägenhet kände han sig smickrad och lycklig över att beskådas. Smal och trasgrann gick han fram ända till härden och svarade djärvt:

— Det är Ulv Ulvsson, när han kommer obuden till bröllop just då välfägnaden burits fram.

Ulv Ulvsson bet sig i läppen.

— En god gåta kan ha flera tydningar, sade han. Blir jag utskämd i ditt hus, Folke Filbyter, så får jag tåla det. Själv kommer jag inte för att visa dig någon ära. Svårt är det också ana, att här hålles bröllop. Jag ser inga lövruskor i vråarna, inga blommor på golvet. Men nog snavar

jag i groparna över barkbitar och spånor. Takbjälkarna äro på undersidan sotiga och svarta men ovanpå vitkalkade av hönsens spillning. Och nog har jag hört att bröllopsstugan brukar blådragas med bonader, men de halvfärska kalvhudar, som du här torkar på väggarna, sprida en sådan lukt, att den genast botar både hunger och törst. Här sitter du och tämjer trälar utan tanke för annat, och ändå är du storrik och kunde gälla mest i hela häradet. Det var dig jag menade med min gåta, om jag nu skall behöva säga dig det. Det finns inte en krämare, som inte skrattar dig i synen, när han ser dig sitta och pusta över grötfatet.

Folke Filbyter stirrade på honom och kände hur öronen och huvudet fylldes av hans ord, men han förstod dem icke. Det fanns hos honom en bred fromhet på botten, fast ingen hade lärt honom att bruka gåvor, som syntes honom själv så misstänkta. Det vållade honom en nästan blyg förlägenhet, om de någon gång kommo till synes. Han förstod icke annat, än att han var den bästa bland husbönder, men han hade ändå en förnimmelse av, att Ulv Ulvsson i allt var hans överman — och han gladdes icke åt att se honom.

Ulv Ulvsson stod kvar på avstånd.

— Varför kommer du aldrig till tings som andra odalbönder? frågade han. Vi behöva män. Eller vet du inte, att när gamle konung Emund väl blev satt i högen, kom hans jarl Stenkil till makten? När han sitter vid vinterblotet i Uppsala,

dricker han inte gudarnas minnen utan ser ned på marken och viskar med sin kristna hird.

— Stenkil klipper inte mina får, svarade Folke Filbyter, och skor inte mina hästar. Här på Folketuna råder jag och ej den usla jarlaätt, som upprest sig och trotsar Uppsala gudahov. Har du ingenting viktigare att förtälja, Ulv Ulvsson?

— Jag har.

— Säg det då fort, ty jag vet inte mycket, som jag fruktar.

— Nåväl, så skall du nu höra min nyhet. I går kom till vår bygd den första tiggaren.

— Jag förstår dig inte, Ulv Ulvsson.

— I går kom för första gången en man, som vandrar kring och ber om nådegåvor.

Folke Filbyter reste sig, rödflammig av harm.

— Det är stor skam att höra om sådant. Låna mig den löskekarlen. Jag skall taga honom med mig ut på åkern och spänna honom för kroken. Har han då en snål och dålig herre, som inte kläder och föder honom?

— Därom får du själv fråga honom, när han kommer, ifall du vill byta ord med en, som tigger: Men kom ihåg: dräper någon utländsk präst, böte för honom som för inländsk man. Det säger redan vår lag för att skona de kristna. Han är på väg hit, och jag har åkt det fortaste jag kunde, så att jag skulle hinna före honom och varsko dig. Du skall inte tro, att jag gjorde det för din skull. Du lär inte stoppa många gåvor i hans påse. Men jag vill ärligt säga dig, att i onda tider som nu få vi tänka på att hålla ihop, vi två, fast ingen

av oss likar den andra. Och ser jag rätt, är det han, som redan närmar sig där ute på gräsvallen.

Alla vände de sig nu igen mot dörren. I solskenet kom en gammal man med en knotig stav i den ena handen och en liten pung i den andra. Han bar ett grovt rep om livet och var barfota och gick så fort och ivrigt, som såge han en lång väg framför sig och fruktade var onödig vila. Så snart han hade kommit fram mitt för salen, bredde han ut armarna vänligt och utan stora åthävor och sade helt sakta:

— För Jesu Kristi sons skull, giv mig en allmosa. Jag heter Jakob. Har ingen talat med er om den gamle Jakob? Det är inte för min skull jag tigger utan för min gode herres skull. Ödmjukt tackar jag för det minsta, men är du rik, bonde, så giv tiondet, och är du rättfärdig, så skänk allt.

— Ingevald, min son! sade Folke Filbyter, och hans röst stockades av växande vrede. Här är inte sed att giva utan att taga, ty marken är min. Tag du pungen från den gamle. Giv honom sedan två slag med hans egen käpp, det ena för hans egen skull, det andra för hans herres, efter han kläder och föder honom så illa, att han behöver tigga.

Ingevald gick ut och ryckte till sig pungen. I den lågo några mynt och fingerringar och ett stycke torrt bröd. Brödet lät han honom behålla, men pungen knöt han fast vid sitt eget bälte. Sedan gav han honom med glad lust det första slaget över ryggen, så hårt han förmådde. Men

redan när han skulle utdela det andra slaget, föll det lamare och mjukare. Han kände sig rådvill, ty den gamle tog honom om halsen och kysste honom på båda tinningarna.

— Jag tackar dig, mitt dyra barn, att du låter mig lida för min gode herres skull, sade han. Och jag tackar och välsignar er alla, ty ingen kan älska er mer innerligt än jag, kära, kära bröder. Jag hade tänkt att få stanna något hos er och tala till er om min herre, men jag ser, att i dag skulle ni inte höra mig. Jag får välja en bättre stund.

Därefter fortsatte han genast sin vandring med samma brådskande iver, och hans ögon, som fuktats under smärtan, glänste så lyckliga som i den största glädje.

— Det där är farligt folk! mumlade Ulv Ulvsson och slog ned ögonen och strök genom skägget. Folke Filbyter förstod alltjämt ingenting utan höjde bara ännu myndigare sin röst.

— Kom hit, Ingevald! Du gjorde din sak väl, och nu skall du ställa dig framför Ulv Ulvsson, så att han får fästa dig med handslag. Var inte rädd, Ingevald. Han är vår granne och vill dig inte illa. Kom bara hit, så skall jag själv leda dig fram till honom. Han talade med stränga ord som alla storbönder, men nu börjar jag ana, vad han menar. Det behövs män på tinget. Men jag har långt till ord, och jag har suttit länge stilla. Min brynja hänger så ihoprostad, att jag inte längre kan skaka ut den. Du skall få vapen och en ny

brynja, Ingevald, och du skall gå till tinget i mitt ställe.

Han sköt fram sonen, men Ulv Ulvsson, som ännu mindes det spetsiga svaret på gåtan, kände föraktfullt på hans sträva hästhår och gav honom ett slag tvärs över kinden.

— Se här, sade han, din son har hästhår, och kinden är läderaktig och kan inte rodna, inte ens för ett slag. Det är tecken på finnblod. En finndvärg kan inte rodna, hur mycket man nyper och slår honom i ansiktet eller skämmer ut honom. Bland fria män på tinget skulle inte många lyssna till en sådan, om du också själv ginge med och erkände honom. Det hade varit bättre, om du i tid satt ut det barnet i skogen. Bonde, är det med slik avkomma du tänker grunda gård och ätt?

Folke Filbyter grep honom i manteln. En sådan skymf mitt inför det samlade husfolket hade han aldrig varit med om, och Ulv Ulvssons högdragna och lugna hån förbryllade och förstummade honom. Den storrika husbonden på Folketuna började stamma, och Ingevald viskade till honom:

— Vill du, far, så går jag och stänger dörren, medan du slår ned honom. Bryten och jag får sedan bära honom till kärret.

— Jag har god hörsel, fortsatte Ulv Ulvsson. Jag vet nog också, att om jag kärar mot dig vid tinget och låter gräva i kärret, blir du illa fast. Därmed skulle jag heller inte dröja en enda dag, om inte klokheten sade mig, att vi bönder

och grannar nu behövde hålla samman mot de kristna.

Folke Filbyter besinnade sig och släppte hans mantel.

— Du är vapenlös, Ulv Ulvsson, och du står under mitt tak. Är det med skymf du tänker lämna mig, då lovar jag, att ditt hus skall brinna redan i natt. Men var det allvar nyss, när du ville, att det skulle bli annorlunda här på Folketuna och att vi skola bli bundsförvanter, då kör du mig nu strax i din egen vagn till den rikaste gården i hela häradet. Och där blir du böneman för min son, så att han gör ett gott gifte. Jag har nog själv länge betänkt, att allt inte kan gå som hittills. För min del kan det vara detsamma, men Ingevald börjar bli vuxen och han får ett stort arv. Har du förstått mitt villkor, så låna mig nu din blå mantel. Min grå vadmal är ingen brudfägnad. Jag vill se den bonde, som kan säga nej, när Folke Filbyter friar för sin son med dvärgkvinnan!

— Den rikaste gården i häradet, näst Folketuna, det är min.

Folke Filbyter ryckte till, som hade en lönndörr oväntat sprungit upp och visat honom en trappa, om vilken han förut aldrig haft en föreställning. Han var icke skicklig nog att förställa sig. Nya och plötsliga tankar korsades i hans huvud. Det föreföll honom, att han själv i en hast hade förvandlats till den överlägsne, som hade att tala och råda. Med en sidoblick, som blev

förnärmande i sin misstro, sänkte han rösten och halvviskade:

— Granne, du bär flera ärenden på hjärtat än du låtsats.

Därmed gav han Ulv Ulvsson ett slag på skuldran, men ännu en gång ryckte han till av förundran. Det var inför det dystra allvar, som vid hans ord lågrade sig på gästens ansikte.

— Mitt ärende har jag redan sagt dig, svarade slutligen Ulv Ulvsson efter att länge ha stått tyst, som ville han helst slippa alla bekännelser. Likväl bör jag inte neka att under vägen hit kom jag på många tankar. Hur du hade det inom skäl och vägg visste jag inte mycket om. När jag stod vid råmärket mellan våra ägor och vattnade oxen i bäcken, besinnade jag, att du kanske hade barn liksom jag och att ett gifte säkrare än annat kunde betrygga ett förbund mellan gårdarna.

— Nu talar du uppriktigt, Ulv Ulvsson.

— Och därmed skall jag fortsätta. När jag fick träffa dig i din sal och se din son, voro de tankarna fort bortblåsta. Din son är en vanbörding, och jag håller min dotter för god att bättra upp ditt ätteblod.

— Dagarna bli långa för en mö, som sitter och väntar på friare, kära granne, och du skall inte vara hård mot henne. Här skall din dotter få det bra. Hon skall få bo hos mig och vara samman med mig om disk och duk.

— Ännu har jag inte sett någon duk i ditt hus, Folke Filbyter, och min dotter trivs gott där hon är, under mitt ris. På ditt Folketuna råder

varken skick eller sed. Trälarna stirra, som om de aldrig förr sett en människa i hela kläder.

— Vet du, att jag har varit hövding och haft tre skepp på havet?

Ulv Ulvsson log.

— Det låter som en saga, men det sägs, att den skall vara sann.

— Den förste tiggaren har i dag kommit till trakten, Ulv Ulvsson. Vad sådana vårfåglar varsla, har du nyss sagt oss. Välj själv, om du vill ha förbund eller strid mellan gårdarna.

Ulv Ulvsson vände sig halvt åt sidan för att gå, men betvang sig.

— Däröver bestämmer inte jag ensam, svarade han motsträvigt.

— Du har då vuxna söner?

— De bli hårda nötter att knäcka på en fästningastämma. Du skall likväl inte tro, att jag är övermodig, därför att jag är av gammal lagmanssläkt. Vem kan säga det förut, om inte din smalaxlade sons granna klutar bättre behaga mina barn än mig? Jag har trätt in under ditt tak, och du är därför i din rätt att också stiga under mitt. Du kan då själv framställa vilka frågor dig bäst lyster. Vill du utsätta dig för avslag och kanske spe, blir det din sak. Så hotande som tiden är, skulle jag åka hem lugnare, om jag kunde tänka mig en klok uppgörelse. Vänner bli vi aldrig, men det är min önskan, att vi åtminstone aldrig bli fiender. Här har du min mantel. Var det inte så, att du ville låna den?

Folke Filbyter svepte om sig manteln och

häktade den. Han gick bort i hörnet till sin kista och tog fram en ask av lindträ. I den låg det en liten krona, vars gyllene eklöv voro alldeles mjuka och böjliga som på en levande krans. Trälarna hade aldrig beskådat en sådan härlighet. De sträckte sig över varann för att kunna se bättre, och i detta ögonblick kände de för första gången en verklig vördnad för sin husbonde.

— Denna skall hon få, sade han. Och en silversömmad huvudbindel skall hon få och fingerguld och ärmkappa och nyckelring... och en sadlad mjölkvit gångare. Du skall se, Ulv Ulvsson, att jag kan bjuda högt!

Ulv Ulvsson hjälpte honom tankspridd upp bredvid sig i vagnen, som var trång för en så bred sidoman. Folke Filbyter satt med asken i knät, och under det att vagnen vände på gårdsvallen och åkte bort, hörde de kringstående trälarna, hur han fortsatte att bjuda.

— Två silverskedar skall hon ha, ropade han, och två hundraden vadmal och tjugu alnar linne... och åkläde och underdyna, stoppad med fågeldun... och bänkdyna med gudväv... och femtio mark bränt silver med flämskt stadsmärke. Och var och en av bröderna skall ha en skjorta med silverknappar... och själv skall du ha så mycket tröskad säd, som två par oxar kunna köra i två vånnor. Jag vill se vem som säger nej. Du kutige och hjulbente Asa-Tor!

5.

Det blev tyst i huset, när vagnen hade rullat bort. Genom att ännu en gång höja piskan omvänt lät bryten trälarna förstå, att de voro lediga för kvällen. De linkade ut i en grå flock.

Ingevald stod kvar innanför dörren. Skymfen brände i hans sinne med en sådan smärta, att den tycktes honom oläklig. Med ens hade den öppnat hans ögon, så att han såg barkbitarna och smutsen i rummet. Han kände för första gången, hur fränt det luktade från hudarna på väggen. Han såg pinsamt klart, hur förvildad och litet vördnadsbjudande fadern tett sig, när han med sin ask i knät skrytande och högröstad åkte bort bredvid den allvarlige Ulv Ulvsson. Ingevald hade aldrig hört någon tala så stolt och manligt som Ulv Ulvsson, och begärligt hade han lyssnat efter vart hans ord. Det gnagde och plågade honom också, när han tänkte på den gamle Jakob, som han hade slagit. Ännu kunde han på sina tinningar känna de kalla läpparna.

Han sprang ut för att följa med trälarna, som han brukade, men han kunde ej finna dem. Vad var det då de viskade om nyss, när de gingo förbi honom? Det förundrade honom också, att

Tova icke kröp tillbaka in i farfällan i hörnet utan gick ut med de andra. — Ingevald! ropade en släpande röst från bodarna, men när han kom dit fanns ingen människa. Kreaturen voro i vall, och han gick utefter de tomma båsen, där spindlarna spunno. — Ingevald! ropade en annan trälstämma långt borta på andra sidan stugan, men där kunde han heller icke hitta någon. Han började ana, att trälarna smögo sig undan och med flit sökte vilseleda honom genom att kalla på honom från olika håll. Hade han då nu blivit så föraktad, att till och med trälarna gömde sig för honom? Var det då hans skuld, att hans mor icke var en fri odalkvinna?

Hur han än letade, kunde han icke träffa någon. Den smala och trasgranna bondesonen, som skulle ärva hela den storrika gården, stod ensam mellan hjulspåren i det nedtrampade gräset, och på gavelhörnens ormhuvud sutto skatorna och skrattade åt det öde Folketuna.

Då drog han sig till minnes, att flera av trälarna smugit sig bort under de sista nätterna. De andra hade viskat med varann och ibland snyftat men alltid tystnat och låtsats sova, så snart han satte sig upp i halmen. Det var något, som de ville dölja för honom. Han ruvade därpå, förbittrad som han nu kände sig mot alla på gården och mot sitt eget liv.

Han begynte gå utan mål och mening uppåt skogen, endast för att kunna kväva den gråt, som tryckte honom om strupen. Sommarkvällen bredde sig klar och stilla, och ekarna förefölle ännu större

i sin orörlighet. Flitigare än bina brummade ännu en stund de raggiga humlorna i luften, innan de kröpo in i sina mossbon. Utan att veta det stod han länge och såg på en ekorre, som stack ut huvudet genom fönstret på sitt hus för att undersöka vädret. Då det befanns klart och utan minsta stormsky, slet den röda väderspåmannen bort stoppningen ur dörren och begynte att kasta ut nötskal över skurdtemplet nedanför trädet. Smattrandet mot det trasiga nävertaket väckte Ingevald, och han vände sig bort för att slippa se belätet inne i templet. Det gjorde han halvt av rädsla men ännu mer av blygsel. Han tyckte sig icke längre tillhöra den stam, som skogstemplens gudar beskyddade.

Vid vägen låg också en källa, som var berömd för sin goda och människovänliga vattenande. Han brukade ofta sitta där och självförälskad spegla de skrikande lapparna och öronens stora silverringar. När han mycket länge såg i det klara vattnet, hände det, att han till sist tyckte sig skönja källdisens bleka ansikte och greps av en vild lust att kasta sig ned till henne i hennes armar. Men när han nu böjde sig över källan, såg han sig själv med Ulv Ulvssons ögon.

— Se här, snyftade han, kinden är som läder. Hur hårt jag nyper och slår, kan den inte rodna. Och håret är strävt hästhår. Aldrig får jag stå på tingsstället bland friborna odalmän. Går jag nu dit, lär ingen vilja höra mig. Och alla komma att le åt mina klutar.

Han slet i den brokiga skjortan och spottade föraktfullt på sin egen bild i källan.

Beständigt driven framåt av sina gäckade önskesyner, var det hela tiden just mot tingsstället som han vände sin gång. Den blev allt häftigare och snabbare. Han mumlade, att finge han aldrig stå där med andra, skulle han åtminstone ensam tala till de döva domarstenarna om sina olyckor.

Ekskogen glesnade småningom för odlade fält, som längre bort kantades av mörka åsar. Där gärdet tog vid, reste sig tingshöjden. Till sin häpnad fann han, att det var fullt av människor innanför ringen av de väldiga stenarna. Därför att han vant sig att alltid känna som en träl, var hans första tanke att gömma sig, liksom om han varit ute i olovliga ärenden. Han böjde sig ned bakom en buske. Likväl upptäckte han snart, att det icke fanns några blå mantlar bland de församlade utan endast trälars grå vadmal. Han igenkände flera av de trälar, som hade smugit sig undan från faderns gård, och vid en av stenarna satt den livströtta Tova och suckade som alltid. Det var då för att i skymning och hemlighet hålla träl-ting, som de varit borta de sista nätterna? Och lagmannen, som stod i mitten och talade, var den gamle Jakob med sin stav. När han stundvis knäppte händerna och bad tyst, blev det alldeles stilla, och gräshopporna slipade i det våta och doftfyllda gräset.

Ingevald hörde, hur den lågmälde predikaren

slutligen stannade framför Tova och frågade, vad hon trodde om döden.

— Därom tänka vi trälar ingenting, svarade hon. Tor och Frey missakta oss, och Den enögde vid forsen är finndvärgarnas gud. Jag vet bara, Jakob, att jag har stor tröst av att höra dig.

— Bättre än du, Tova, har jag då förstått, vad Jakob talat med oss om, sade bryten, som stod bredvid henne och ännu hade piskan i bältet. Nu ha vi trälar också fått en gud.

— Så är det, så är det, upprepade Jakob. Jag har talat med er om honom för att ni skola glädjas och vänta och inte sätta er upp mot era husbönder, om de en dag befalla er att dyrka den nye guden. Konungen trivs inte längre hos de blotande hedningarna i Uppsala utan bor hellre när mina bröder i Skara. Hundratals tignarmän och hövdingar samlas där var påsk och midsommar för att taga kristnan. Tålamod, tålamod och längtan, det var er arvedel, men hädanefter skall den tindra. Jag giver er nu var och en en nypa salt, så långt saltet räcker i min påse. Jag besvärjer dig, saltets väsende, vishetens låga, att du i din hemlighetsfulla kraft blir ett hälsosamt botemedel till allt onts fördrivande. Jag besvärjer dig vid den nye guden och hans sons kärlek. Och jag går nu fram till så många av er, som jag kan nå, och blåser er över ansiktet. Fly bort, du mörksens hövding, du djävul, ur de kroppar, som jag inviger till boningar åt Gud Herren. Korsets bild tecknar jag med sot och salt mellan era

ögonbryn, att Satan måtte förskräckas, om han vänder sig om för att åter krypa in i ert innanmåte. Enfaldigt som jag har lärt det, primsignar jag er alla, både de som stå närmast och de som hålla sig gömda bakom stenar och buskar. Jag signar och viger er till Guds kärleks verktyg.

Jakob lade sina händer på Tova och bryten och bad länge. Sedan kysste han de närmaste och tog upp tiggarpungen ur gräset och begynte åter sin brådskande vandring. Trälarna kände sig stolta och styrkta, ty de trodde, att det var Tors hammarsmärke, som han hade tecknat mellan deras ögonbryn. Mest förundrade det dem likväl att höra berättelsen om, hur han på det vilda Folketuna tackat för käppslagen.

— Månne han är en träl liksom vi? frågade de och började skiljas åt för att smyga sig hemåt.

— Jag ser röda lappar bakom enbuskarna, viskade då en kvinna. Det måste vara sonen från Folketuna. Har han också lyssnat?

— Jag skall inte angiva någon, svarade Ingevald mellan tänderna. Nu har jag fått veta, var min gud är att finna. Till honom skall jag gå. På klippan vid forsen står dvärgarnas gud. Där står Den enögde, som jag kan misshandla och slå, utan att ens en träl skall ömka honom.

Han hörde, att någon följde efter honom med ludna och trippande steg, men han vände sig icke om. Han vek av åt sidan in på ljungen under tallarna. Några nästan igengrodda skåror i trädstammarna visade honom, att han var på rätt stråt, men det hade blivit sent och ibland måste

han stanna för att urskilja dem. Då stannade också stegen bakom honom.

Hans skjorta fastnade oupphörligt mot kvistarna. Det var honom en fröjd att häftigt rycka den med sig, så att lapparna sletos loss och hängde som trasor. Suset från forsen sade honom snart, att han icke längre kunde gå vilse. Här ledde en upptrampad stig, ty här låg Jorgrimmes kula, och längre ut bakom stenrösen yrde skummet.

Där stod guden i halvljuset på hällen utan att kasta någon skugga. Upplyft på fyra andra mindre stenar var han föga ansenlig till sin storlek och smalnade uppåt som en mortelstöt. Mitt ur klippstycket stirrade ett mörkt hål som efter en jättes finger, och det var den fruktades öga.

Ingevald lutade sig på armbågen över guden och såg ned i forsen. Han märkte fortfarande, att han icke var ensam. De vittrande horn och ben efter offerdjur, som övervuxna med mossa lågo kringströdda över berget, knastrade bakom honom som trampat ris. Han förstod också, vem det var. Genast från första stunden hade han anat, att det var modern, som följde efter honom.

När han böjde huvudet litet åt sidan, kunde han igenkänna henne. Hon stannade ett stycke från honom vid branten och såg också ned i det brunsvarta skogsvattnet, som först i virvlarna skummade upp och blev vitt. De stodo länge på det sättet, som hade de icke vetat av varann. Aldrig förr hade han lagt märke till att hon var så liten och redan så förhärjad och avskräckande

ful. Är det hon, som har fött mig till livet? tänkte han.

— Ingevald, sade hon slutligen. Jag var bland de andra trälarna, och jag hörde, vad du mumlade mellan tänderna. Därför gick jag efter dig.

— Du är rädd, att jag skall gissla Umasumbla, stenguden?

— Nej, jag fruktade att du inte skulle ha mod därtill. Tag du hämnd, min son. Hämnden är lisan och fröjden i världen. Och lär dig sedan att älska allt, som är av guld och silver. Det är det enda, som är värt en dags mödor.

Hon gick litet närmare. När hon stod där alldeles invid honom och tuggade stensöta och smällde med tungan och talade med tummarna, fick han avsky för henne, så att han ej längre kunde kalla henne mor.

— Jag känner nog, sade hon och skälvde på rösten, det du i natt lånat Ulv Ulvssons ögon och att det är med dem du ser på mig. Bättre vore, om de brunne som en verklig skogsulvs. Svider det inte ännu i din kind efter slaget? Inte en stund längre vill jag stanna hos en husbonde, som utan att hämnas låtit oss svälja en sådan skymf som i dag. Jag skulle då förgiva honom eller sticka ned honom under sömnen.

— Så gå då! Gå hem till Jorgrimmes kula!

— Jorgrimme är död. Här på hällen offrade han min syster åt Den enögde för att förlänga sitt liv. Men från den stunden blev han ogiad och kände aldrig mer någon trevnad. Då gick han in i högen och stack sig själv med sten-

kniven. Och när jag kom dit och fann, att han var död, ställde jag hans fiskdon och grytor omkring honom. Och hornet Månegarm satte jag i hans stela händer. Sedan täckte jag över ingången med jord och torv. Älgen betar över hans huvud. Ingen skall hitta dit, liksom han själv ej visste varifrån han kom. Ja, gå, gå, dvärgkvinna! Det sägs, att du stammar från forna hövdingar, som bodde långt i norr, där kvinnorna ha skägg och jaga uroxen med pilbåge och övervinna jotnarna med sina besvärjelsesånger. Där voro de vida öknarna fulla av snö och villebråd, och där härskade dvärgarna. Ack, de ha blivit fattiga och få! Nu hör man nästan aldrig, att någon möter en dvärg i skogen, och här i bygden voro vi de sista. Ja, gå, gå, dvärgkvinna, i dagar och nätter, du möter ändå ingen gelike. Men när dvärgarna sluta att tala, glömma de snart alla ord och kunna bara vina och skria med stormen.

— Ja, gå, gå! upprepade han bittert. Vada över strömmen nedanför det sista fallet. Där sluta alla stigar. Där börjar ödemarken. Varför gav du mig livet, om du inte vågar att taga det ifrån mig? En träl kan köpa sig fri och bli lika god som någon annan, men hur skall jag någonsin kunna köpa mig fri från allt det onda, som jag ärvde från dig. Mina bröder visste vad de gjorde, när de gömde sig i avlägsna länder. Vad skall det bli av Folke Filbyters gård och ätt? Varken örnar eller duvor krypa fram ur en mullvadsgång. Till oss kommer man för att sälja salt, och sedan spottar man på tröskeln. Om jag också rakar

mitt huvud och färgar mina kinder, så sitter ändå blodsarvet efter dig i mina inälvor. Kan någon olycka vara större? Stengud, Stenpanna, Umasumbla, gud vid forsen, hjälp oss!

Med ett gapskratt slog han armarna om stenguden och lyfte honom. Han visste icke varifrån han fick en sådan styrka. Följd av gnistor och dunder störtade Den enögde från sin tron och rullade ned i forsen. Där blev han liggande med ryggen uppåt och översköljd av skummet, så att ingen mer kunde skilja honom från de andra stenarna.

— Dvärgbarn, dvärgbarn! framstötte modern med ett segerrop. Nu var det mitt blod i dina armar. Nu förspörjer jag, att du har hämndens eldslåga. Varför lät jag dig aldrig dricka ur Månegarm? Varför satte jag hornet hos den döde och otörstige? Vi skola riva upp högen, Ingevald. Vi skola plundra Jorgrimme i hans gravkammare och taga från honom hans klenod. Ser du, alla människor ha önskningar, men de ligga som små vackra barn i sina hängvaggor och småle utan att veta, vad de vilja. Men jag skall bjuda dig en dryck, så att de små barnen resa sig ur vaggorna som vidunder och varghundar och till sist vilja sluka både stjärnor och måne. Och vore du kristen, skulle du till och med åtrå det osynliga bortom tingen. Visa mig dina händer, så att jag får se, att du har nog vassa naglar för att gräva. Och säg mig om du vill?

— Jag vill! svarade han.

Hon tog honom om handloven och de sprungo

över ormbunkarna till Jorgrimmes kula. De revo upp torvorna och jorden och näverstyckena och kröpo in till honom.

— Jorgrimme, ropade hon i örat på den döde. Här sitter du bland dina fiskdon och grytor, men vi komma för att taga ifrån dig det bästa du äger.

Jorgrimme var styv och torr, och när hon släppte honom, föll han mot väggen. Där blev han sittande med knäna uppdragna och händerna om Månegarm. Då tog hon ifrån honom hornet och fyllde det ur krukan och drack. Sedan räckte hon det åt sonen. Gång på gång fyllde hon det, så att det rann över.

— Drycken är surnad och besk, men jag är törstig, sade han.

Då fyllde hon det för sista gången med den grumlade bottenlagen i krukan.

— Jorgrimme! ropade hon. Ännu sitter du och räcker ut händerna, men de ha ingenting att hålla om. Vi ha tagit ifrån dig hornet.

Hon rörde på läpparna för att forma flera ord, men de ville icke längre lyda henne, och vansinne tändes i hennes ögon. Det var det vansinne, som alltid låg på lur i dvärgarnas själ, men som icke gjorde dem slösinta och sorgsna utan kom som en glad lättnad och oändlig lycka. Vansinnet lät deras människohamn falla, så att de återförenades med allt det hemlighetsfulla omkring dem, med vind och väder och vildmark och djur. Hennes önskningar kröpo nu ur sina små barnvaggor som rysliga varghundar. Hon längtade att

bli en av de vittberömda valor, som med långa kattskinnshandskar och framdragna huvor brukade komma till gårdarna. Med vördnad och förskräckelse blevo de inledda i stugorna och rikligt undfägnade, och överst på anrättningen lades ett stekt ormhjärta. Det visste hon. Att skrämma människorna, att bli skydd för sin ondska och höra gråt, det var vad hon längtade till. Lätt som en liten fågel med yviga dun och stora vingar skulle hon flyga med stormen utefter skogsåsarna och utefter dikesrenarna. Mitt i natten skulle hon rycka upp stugdörrarna, kasta omkring kvastarna, hålla vatten över glöden på härden och med ett ohyggligt skrik väcka de sovande utan att någonsin bli sedd och fångad. Små spenbarn skulle hon stjäla och byta bort. Hon skulle gå många mil för att under den heliga midvintersnatten lägga dem hos en främmande mor eller hos en ung mö. Flera gånger försökte hon att tala. Munnen gick oupphörligt och blev än smal och lång och än rund och öppen. Men hon kunde icke draga sig till minnes några andra läten än de, som hon förr i tiden hade hört kring Jorgrimmes hög. Hon pep som en syrsa och knarrade som en gråshoppa. Under det att hennes ansikte med många ryckningar förvred sig på olika sätt allt efter de olika ljuden, härmade hon nattskärrans spinnande och surrande. Slutligen knäppte hon händerna om nacken på sonen och med ansiktet lyft uppåt framvisslade hon ett skärande och genomträngande vin. Då han såg på henne, tvangs han oemot-

ståndligt att stämma in i samma ihållande vin — och det genskallade över skogarna.

Blodet steg upp för hans ögon så att han tyckte sig stirra på henne genom rödaktiga hinnor. Sedan försvann för långa stunder allt klart medvetande, och han visste icke, hur han åter tog sig upp i det fria eller hittade hemvägen. Hon framvisslade flera gånger samma stormgnyende vin, och för var gång föll han in med vild styrka, men hon var redan långt borta. Rösten kom från vadstället, där alla stigar upphörde och ödemarken begynte. Hans tinningar bultade och voro iskalla. Och det förundrade honom att han gick och bar något i famnen, som var halt och glatt att hålla i men icke tungt.

Först då han blev våt om fötterna och kvistarna slutade att sticka och riva honom, förstod han, att han åter trampade i högt ängsgräs. Han kände igen, att det var Folketunas mörka gavel, som äntligen kom emot honom i skymningen och stängde vägen.

Trälarna voro redan tillbaka och snarkade på golvet i stugan. Innanför avbalkningen låg Tova bland getterna och fåren och suckade. Utan att släppa hornet, kastade han sig ned i halmen på första fria och lediga ställe. Det föreföll honom att modern satt på hans bröst och framvisslade sitt ihållande vin, men att han icke längre kunde stämma i, därför att hon stödde armbågen på hans strupe.

— Du jämrar i sömnen, sade Tova. Vänd dig på andra sidan.

— Ja, svarade han. Jag hittade ett gammalt dryckeshorn i skogen och det vållar onda drömmar.

Mot morgonen hemkom Folke Filbyter. Han bar ännu Ulv Ulvssons mantel, fast den nu var överstänkt med fläckar av mjöd och mungott. Han ropade till Tova, att hon genast skulle stiga upp och fyra på under kittlarna.

6.

Folke Filbyter tog ut sina bästa sadeldon på gårdsvallen och lät feja dem, ty han och sonen skulle rida till Ulv Ulvsson på fästningastämma. Under det att trälarna sysslade härmed, begynte de ropa och peka mot skogen. Fortare än någon förmådde att uppfatta, vad som var på färde, hade de flockat sig framför dörren.

Mellan ekarna närmade sig en brunsvart hop av besynnerliga människovarelser. Finndvärgar var det ej, därtill voro de för stora. Ej heller voro de av Ulv Ulvssons husfolk, ty de buro icke trälars grå vadmal utan skjortor och mantlar av alla möjliga tyg och färger. Och mitt ur trasorna blänkte de allra präktigaste söljor och knäppen. Deras ansikten voro otvättade och mörka som klumpar av fräknig ekved. På männen växte skägget ända upp över kinderna. Några av kvinnorna hade huvudkläden, som fordom varit vita och som visade, att de voro förfallna och förvildade horgabrudar, som lupit bort från sina offerställen och källor. Främst gick en man, som var högre än alla de andra, och på axeln höll han en klubba av det vanliga slag, som bönderna brukade, när de slogo pålar i jorden. Han räckte upp högra

handen för att visa, att han var god vän och att det icke var fråga om något överfall.

— Har ditt folk blivit blint, Folke Filbyter, sade han, efter det inte känner igen gamla vänner? Vi ha annars ofta råkats vid kärret och hjälpt varann med de motstråviga vägfararna. Har du blivit rädd för Alg Klubbehövding och hans stigmän? Eller har din bekantskap med den ädle Ulv Ulvsson gjort dig så högfärdig, att du inte längre vill kännas vid så tarvliga strykare? Säg bara ut, så att jag får besked.

Fruktan var något, som aldrig fått rum i Folke Filbyters sinne. Så snart han såg, vilka han hade framför sig, befallde han genast trälarna att åter gå till sina sysslor. Men då begynte Alg Klubbehövding och alla hans följeslagare att hälsa med de djupaste vördnadsbetygelser, och den mest hängivna och oförställda beundran lyste ur deras ögon. Det var första gången som någon hälsade Folketunas bonde med sådan aktning.

— I ett fall äro vi jämlikar, vi två, fortsatte Alg Klubbehövding och böjde sig allt ödmjukare. Du har begått urbotabrott som jag. Du har låtit överfalla badande och sovande. Du är nidingsman som jag, men tillika vet du att hålla dig som storbonde på din rika gård, och jag är vid din sida bara en fuskare i yrket. Därför hysa vi också alla här för dig en uppriktig beundran. Vi ha alltid behandlat dig som en av de våra utan att ens taga så mycket från dig som ett betande får. Det har varit svårt nog ibland, ty vi få både frysa och svälta, men dig vilja vi inte göra emot.

Trälarna skrattade hånfullt och Folke Filbyter slog ned ögonen.

— Det där är gott och väl, svarade han med en smula större hast, än han annars brukade, men vad vill du mig nu?

— Jag vill bjuda dig vänskap och förbund. Jag har noga reda på vad som sker här i bygderna. Jag vet att du tänker dig till Ulv Ulvsson på brudköp. Slutar det besöket illa, då blir det osämja mellan dig och den ädle, liksom det alltid varit det mellan mig och honom. Han och jag växa inte på samma rot. Men då skall jag hjälpa dig och taga från honom allt, vad han för på vägarna. Han är fattig bredvid dig och har ont om folk, men behöver du en dag hjälp, kan jag komma på vakt till din gård.

— Och vad begär du för en sådan tjänst?

— Bara en enda sak. Men det blir en stor ära för mig och en lika stor förnärmelse mot Ulv Ulysson, när du friar i hans högmodiga hus för din son. Det enda jag begär som villkor, det är, att du nu på stället ingår fostbrödralag med mig.

Ådrorna reste sig på Folke Filbyters korta hals. Men när han så hörde husfolkets skratt och betänkte, hur gärna han ville utmana sin granne, på samma gång som han sökte att vinna honom, steg ett blint trots i hans sinne. Han kände sig nog rik att icke fråga efter de lagkära bönderna, som timvis stodo och trätte vid tingsstaden i stället att slå till.

— Husbonde, du vill inte förnedra gården

ännu mer än du redan gjort, sade bryten. Låt oss gå in efter våra huggtyg och försvara dörren.

Det var okloka ord av trälen, ty i stället att svara, vecklade Folke Filbyter upp skjortan från armen. Genast gjorde Ålg Klubbehövding på samma sätt och kom honom till mötes.

Trälarna vände sig bort med avsky och lomade av till de upphängda sadlarna, men vände sig ändå om av nyfikenhet.

De sågo, hur stigmannen drog sin kniv och bröt upp en torva ur jorden. Sedan gjorde han utan många omsvep en rätt djup skåra i Folke Filbyters framräckta arm och i sin egen. När bådas blod hade blandats i gropen, lade han tillbaka torvan på sin plats, så att gräsrötterna kommo i blodet.

— Väx, väx, gröna gräs, liksom vår vänskap! sade han. Folke Filbyter, nu är du fosterbroder med den sämst ansedda mannen i hela bygden.

Därvid fattade han om hans hand och böjde sig åter lika djupt som nyss med ögonen tindrande av tillgiven beundran.

— Du stigman, sade Folke Filbyter och förde honom en stund med sig in i stugan för att dricka honom till. Jag har aldrig förr ingått fostbrödralag med någon människa.

— Och jag har nu uppnått min ärelystnads högsta mål, svarade Ålg Klubbehövding. Jag begär ingenting av dig. Du gav mig mer än nog, då ditt blod rann ned i mitt. Men hälsa Ulv Ulvsson, och kalla på mig, ifall det blir av nöden.

När han åter reste sig och drog bort med

sin skara, ledde trälarna ut två hästar och betslade dem.

— Hur skall det till sist gå med oss alla här? viskade de.

Folke Filbyter tog nu sonen med sig och red till Ulv Ulvssons gård.

Vad Ingevald där fick se, hade han förut bara hört trälarna berätta om, och han blev tyst och försagd, redan där han satt i sadeln. Den sista biten av vägen var slätare och jämnare än golvet på Folketuna. I lunden, som beskuggade den, låg en ättehög med offeraltare, och han räknade ända till fem runstenar, uppställda till ädel hågkomst av fjärran fallna fäder och bröder. Fotstegen hördes knappt, när han kom in i salen, så djupt var där strött med enris och friska ängsblommor. Väggarna voro blådragna med bonader, på vilka fullrustade vikingar seglade i sina skepp eller rände spjutet genom gapande drakar. Bordet var täckt med en vit duk, och runda bröd lågo bredvid vart träfat. På högsätesstolparna blänkte vapen av urgammalt dvärgasmide, och under solljuset, som strömmade ned mot härden, glänste till och med kittlarna alldeles blanka i den svarta askan. Trälarna, som sutto i en ring och flätade korgar, reste sig genast höviskt, när de sågo de främmande, och ingen av dem hade någon piska i bältet. Framför kvinnobänken vid gavelväggen stod Ulv Ulvssons äldsta dotter och mätte ut tråd, och hon talade glatt och fritt med trälinnorna som med gelikar. Då en av dem tappade nystanet, böjde hon sig och tog själv upp det.

Ingevald hade aldrig trott, att en sådan prakt kunde finnas annat än i de vakna drömmarna hos någon träl, som låg i halmen och satte ihop sagor. Han kände sig styv och stel i den nya blå klädnad, som han i dag hade fått till skänks, och han höll sig bakom fadern. Steg för steg följde han efter honom och försökte att i allt göra på samma vis som han. Men när Folke Filbyter bredde ut sig i gästbänken och lät sin röst eka genom rummet, märkte Ingevald, att det icke var rådligt att härma honom i allt. Han trängde sig in bredvid honom och behöll envist sin hopklämda plats, därför att han icke vågade flytta sig, knappt se upp, men han blygdes över honom, så att han skulle ha rodnat, om han hade kunnat det. Smal och tyst satt han på den mjuka bänkdynan och längtade hem till trälarna på Folketuna.

Ingenting i hela salen ingav honom dock en sådan fruktan och vördnad som Ulv Ulvsson själv. Han satt i högsätet och glättade pilar. Men så fort han fick syn på gästerna, gick han dem till mötes och vinkade på sin dotter Holmdis och sina båda söner. De voro honom båda ganska lika, endast mycket yngre, och Ingevald kände på deras fasta handslag, att han hälsade unga hövdingar, som voro vana att handla och råda. Holmdis bar fram mjödhornet, och sedan gästerna blivit välkomnade, satte sig Ulv Ulvsson på nytt i högsätet och förtäljde kämpasagor. Stundom tog han också harpan från stolpen och spelade.

Han hade också en yngre dotter, som hette

Ulva, men hon satt för sig på kvinnobänken och lekte.

Alltemellanåt återkom Holmdis med ett nytt horn. För var gång var det ännu större och präktigare än den föregående, men Ingevald visste varken hur han skulle mottaga det eller hur mycket det var anständigt att dricka. Han litade icke längre på fadern utan försökte att skicka sig på samma sätt som Holmdis' bröder, men det var en svår konst. Hon talade flera gånger till honom frimodigt och ljust, men hans tunga var liksom bunden, så att han ingenting kunde svara. En gång kom hon honom så nära, att hennes hår strök över hans händer, och därvid blev det alldeles genomstrålat av solstrimman. Hon log och vände sig om.

— Akta dig för mitt hår, sade hon, ty det är starkt nog att tvinnas till en bågsträng.

En lätt rynkning med ögonbrynen flög hastigt över hennes öppna blick som ett eko av det sista ordet. Först då blev den tanken fullt klar för honom, att det var hon som var ämnad att bo med honom på Folketuna. En sådan gränslös lycka tycktes honom omöjlig att tro på och fåfäng att begära, och han blev ännu räddare för henne. Han såg uppåt ljusöppningen i taket, och hon förstod icke, att han gjorde så i förlägenhet, utan sade till honom:

— Du lyssnar efter något.

— Vad är det som brusar i luften? frågade han och kände sig befriad av att äntligen finna något att säga.

— Vet du inte det heller? svarade hon. Det är den stora linden, det är vårdträdet. Det är nu så gammalt och år för år grenar det allt mer ut sig över huset. Den första av Ulvungarnas ätt satte det för länge, länge sedan, och lövdisen, som bor i den höga stammen, vakar över oss alla här, ända från det vi äro små. Därför vaka vi också över henne och hennes träd. Kom ut med mig, så att jag får visa dig kring på gården.

Han tog fatt om bordshörnet för att kunna resa sig och göra sig fri ur sitt trångmål på bänken. Folke Filbyter pekade med huvudet efter de båda unga, när de gingo ut, men Ulv Ulvsson fortsatte att spela på harpan.

Det var det präktigaste solväder. Ett sådant sken flög genom hennes hår och från söljan på bröstet, som hade ljusfloden samlat sig just omkring henne och följt henne. Skuggan ringlade sig i kapp med vart steg och försvann under hennes fötter. Alla blommorna i gräset stodo vidöppna, och genomträngda av solelden hade löven en ännu klarare grönska än annars. I var källa och var bäck låg en sol. Till och med i de vattenfyllda fördjupningarna på hällarna lågo små och stora solar, och alla kastade tävlande sina strålar tillbaka upp mot den lysande modern på himlavalvet.

— I dag sitta Oden och Frigg i tornet Lidskjalv och se ut över världen, sade Holmdis. Vad månne det vara, som så kan fröjda det högheliga gudaparet, att de låta allt skapat glimma så härligt just nu?

Hon pekade upp i det brusande vårdträdet och visade Ingevald, att det skulle behövas tre eller fyra människor för att med armarna nå om stammen. Och hon beskrev, hur hon och trälkvinnorna under vinterfesten prydde grenarna med äggskal och hanefjädrar för att glädja lövdisen och tacka henne för ett gott år. Sedan skyndade hon sig några steg före honom, efter det var hon, som kände vägen. Det förvånade honom icke, att hon var glad, då hon gick i ett sådant ljusglitter, men han skämdes över att ingenting ha att säga.

— Jag har hört, att du skall vara snabb i att svara, sade hon och frågade honom vilka blommor, som voro de fagraste, de vita eller de blå.

Därpå kunde han icke svara. Först när de kommo in i stall och fäbodar, tyckte han sig mera hemmastadd och modig.

— Den här oxen har för långa klövar och blir aldrig någon god dragare, begynte han och blev genast en smula säkrare på rösten. Och rid aldrig den här hästen. Han har opålitliga ögon. Hästar äro besynnerliga djur och det är svårt att bli klok på dem. Att tämja hästar är som att tämja kvinnor, säger far.

— Det är gott, att man inte kan döma efter hästhåret, svarade hon med en hastig blick åt hans eget huvud. Jag var så nyfiken på att få se dig, Ingevald. Jag trodde så säkert, att du skulle ha på dig den där långa skjortan av granna lappar, som far talade om, när han kom från Folketuna. Nu fick jag bara se de stora silverringarna

i dina öron. Är det sant, som trälarna påstå, att du ibland brukar ligga på knä över en källa i skogen och spegla dig?

Han märkte, att hennes glättighet icke var så alldeles harmlös, som han först hade trott, utan att hon gäckades med honom. Han stod kvar inne i spiltan och fortsatte att hålla upp hästens öga och granska det.

— Nu vet jag svaret på din fråga om blommorna! utropade han plötsligt och vände sig om. De vita äro fagrast, ty vitblommig är porsen, och ett kallt porsöl på en het dag går över allt, säger far.

— Nej, det är de blå, för dem sätter man i brudkransen, svarade hon lika tvärt. Och nu skola vi inte längre stanna här inne utan gå tillbaka ut i solskenet.

— Den som får sätta brudkransen på dig, Holmdis, blir nog för yr i ögonen att se färgen på blommorna, sade han.

Han sökte henne med en fast blick, ty nu var han själv nöjd med sitt svar. Hon hade skjutit upp dörren och gick åter ett par tre steg framför honom.

— Den som får sätta brudkransen på mig! Ja, Ingevald, kanske lekte jag med honom en gång som liten. Men nej, därpå törs jag inte nu tänka. Kanske har jag ännu inte mött honom, men jag har hört mina bröder tala om många ädla och hugstora kämpar. När den stoltaste och mest berömda av dem rider in genom min fars grind, då kunna vi börja tala om min brudkrans.

— Övermodig mö får länge sitta och vänta.

— Och medan hon väntar, spinner hon gladeligt och sjunger om sin kämpe, som styr snäckan långt ute på havet. Ack, hon hör så klart, hur han också sitter och sjunger om henne, fast han ännu kanske varken vet var hon bor eller vad hon heter.

— Och så sätter hon till att gråta... och tar bonden i granngården!

Hon böjde sig och bröt en dunig maskros och blåste på den.

— Nej, till bonden i granngården säger hon: akta dig, bonde, för mitt hår, ty fast det inte är hästtagel, är det starkt nog att tvinnas till en bågsträng.

Han tvärstannade också och sökte ett hatfullt ord för att kasta det efter henne som en kall stenkniv, men hon reste sig upp och sade lugnt till honom:

— Det är orätt av mig att föra dig omkring här ute så länge, då far ännu spelar på harpan. Du kunde ha större glädje av att höra på honom, ty säkerligen ha ni ingen harpa på Folketuna. Vi ha nu fått talas vid, och jag tycker nu bäst, att vi gå tillbaka igen till de andra.

När de kommo i salsdörren, avbröt Folke Filbyter sin värd mitt i harpspelet och ropade:

— Du leker för omständligt på strängarna, Ulv Ulvsson. De unga äro redan tillbaka, och ännu har fästningastämman inte begynt. Det är inte sed, att de själva skola vara närvarande och

därigenom hindra oss att tala fritt vid en så allvarlig förhandling.

Ulv Ulvsson hängde upp harpan på högsätesstolpen. Till tecken att fästningastämman begynte satte sig alla med fötterna i kors och med händerna korslagda framför sig på bordet.

— Det är sant, sade han och hans röst lät icke lika klar och bestämd som annars, att de unga inte själva bruka få vara inne. Men jag ger dem lov därtill, så att vi också få höra deras tanke. Må de sätta sig ned på sina tillbörliga platser, så att jag får min dotter hos mig och du din son hos dig. Låt oss nu höra ditt ärende, granne. Jag frågar dig först efter gammalt bruk: vill du köpa mark?

Folke Filbyter steg upp.

— Nej.

— Då frågar jag dig, om du vill köpa säd?

— Nej, jag vill köpa en av dina döttrar, Ulv Ulvsson, och helst den äldsta. Jag spörjer inte om hennes mor, ty hon är död. Din dotters fria väsen talar bäst för hennes eget värde.

— Det är väl sagt, svarade Ulv Ulvssons söner. De visade sitt instämmande genom att slå ett hårt slag över den vänstra handen, som fortfarande låg utsträckt på bordet.

— Så långt äro vi då eniga. Jag ber er att inte heller spörja om Ingevalds mor, ty hon har rymt tillbaka till skogarna och kan därför också kallas död. Lika mot lika.

Ulv Ulvssons söner mumlade något om »finnkvinnan», men Folke Filbyter skyndade sig att

fortsätta, ty han hade på förhand noga lagt upp sina ord i minnet.

— Törhända förundrar det er, att jag med ens blivit så ivrig i en sak, som ännu för några dagar sedan inte fanns till för mina tankar. Skulden är i så fall din, Ulv Ulvsson. Du kom till mig. Du talade i mycket som en klok granne, men på samma gång så skymfligt, att jag bara ser en utväg till försoning. Och det är ett avtal om gifte mellan våra barn.

Ulv Ulvsson nickade eftertänksamt.

— Blev du skymfad av att höra sanningen, Folke Filbyter, så måste du veta, att det dock finns många sätt att få en uppgörelse. Anser du, att vi båda suttit för länge hemma för att rätt kunna sköta ett svärd, ha vi ju söner, som äro unga nog till ett envig. Det oaktat får jag inte glömma, att du i dag som gäst står under mitt särskilda skydd och att det var jag själv, som från början kom att tänka på ett gifte. Ja, jag sätter en lugn klokhet så högt, att jag för min del vill taga tillbaka mina häftiga ord och åtminstone inte motsätta mig ditt förslag. Jag råkade i vrede, när jag fick se dig och din son och ditt Folketuna. Det får du tillgiva, om du vill vara klok liksom jag. Men på samma gång måste jag påminna dig, att vid en fästningastämma är var och en fri att säga sin mening rätt fram, utan att den andra får misstycka. Och nu vänder jag mig till er, mina söner. Betänk att jag börjar bli gammal och att jag sitter ensam här hemma, när ni äro ute på skeppen. Jag behöver någon,

som hjälper mig att värja gård och grund. Ingen vet snart rätt, vem som är herre över Svea välde. Valkyriornas hästar skria efter en blodsåker.

Holmdis sprang upp från dynan bredvid honom. Och nu var all sol borta från hennes ansikte, fast hon ännu en gång stod mitt i solstrimman.

— Far, sade hon, giv mig ej till den mannen. Aldrig följer jag honom godvilligt, om han också rågade din sköld med guld. Och till er, goda bröder, vänder jag mig för att få hjälp.

Folke Filbyter slog vredsint i bänkkarmen. Som han stod där i sin vilda styrka och hälsa med Ulv Ulvssons nedfläckade mantel ännu häktad över bröstet, liknade han närmast en jättelik vildman. Hans tafatthet i alla åtbörder och hans obehärskade och mullrande stämma tycktes också snarare stamma från klyftor och skogsstigar än från det fredliga vardagslivet på en gård. Ändå var det omöjligt att ej genast igenkänna den storrika bonden. Den svällande fetman tyngde hans gestalt som en börda. Magen var mer framskjuten än bröstet, så att rocken framtill tycktes för kort. Han stod brett isär med fötterna, och linhåret hängde blankt och slätt på båda sidorna om det runda, kvinnligt skägglösa, skärhyade ansiktet. Det löje, som så envist alltid mötte och följde honom var han kom och gick, kringrände honom åter ett ögonblick på alla sidor, utan att han själv märkte något därom.

— Ulv Ulvsson, tämj din dotter, ropade han. Lär henne, att ett klokt avtal är det enda, som

grundar barns lycka. Jag är man att göra ett frikostigare brudköp än någon annan. Säg henne, att hon skall få två hundraden vadmal och tjugu alnar linne... och femtio mark bränt silver med flämskt stadsmärke och...

Ulv Ulvsson satt förlägen och såg i askan på härden.

— Lugn, lugn, granne! sade han. Det är inte mer än billigt, att också hon får ett ord med, ty frågan om ett brudköp är mera invecklad denna gång än den brukar vara. Din son har aldrig varit ute med något skepp och har inte den glans omkring sig som en viking. I tre dagar har jag redan talat med henne om din rikedom och ditt anbud. Men det är blyga ungmörs sed att neka i förstone. Kanske lyssnar hon därför hellre till sina bröder än till oss gamla.

Nu reste sig Holmdis' bröder och talade. Den yngste nickade vänligt till henne och talade först.

— Min syster får ingen tvinga, sade han kort.

Folke Filbyter tog ett par steg fram över golvet som för att gripa fast var och en som han talade till.

— Ni äro från vettet, unga människor! ropade han. Åt er, bröder, har jag lovat var sin tröja med silverknappar. Men jag är villig att bjuda ännu mer. Vet ni vad, Ulvungar! Bonader ha ni på väggarna och blomster på golvet, men ni äro fattiga. Om också er gård, näst min, har de största ägorna, så äro ni ändå fattiga, fattiga!

Den äldre brodern tänkte sig för länge. Sedan sade han:

— Jag kan inte giva min yngre broder rätt. När två unga flytta ihop bara för sitt tyckes skull, ha de inte mycket att bygga på. Kärleken är ett mjöd, som snart surnar, men ett klokt och rikligt avtal ger något att gemensamt akta om. Äro de också i början kalla i sinnet, märka de med tiden de goda sidorna hos varann, och då glädjas de däråt och bli nöjda. Därför skola aldrig de unga själva sysselsätta sig med sitt gifte utan överlåta den angelägenheten åt andra, som se klart och lugnt och ställa allt till det bästa. Kära syster, jag kan en gammal visa. Gifte av kärlek, det blir sorg, men gifte av klokhet, det blir fröjd i borg.

Folke Filbyter ljusnade upp och gjorde sig i ordning att åter sätta sig.

— Holmdis, där kan du själv höra, sade han. Din äldre bror har ärvt Ulv Ulvssons försiktiga klokhet.

— Väl om så vore, fortsatte den äldre brodern, men ännu har jag inte talat till slut, granne. Det är sant vad du säger, att vi Ulvungar äro fattiga vid sidan av dig. Näst din gård är vår den, som har de största ägorna, men det växer inte guld och silver i skogar och kärr — annat är när du går förbi med ett hål i säcken. Nog bruka vi bröder annars om somrarna ligga i västerviking, men där ha vi mest fått handskas med järn och sällan med andra metaller. Vi ha följaktligen skäl att lyssna på ditt anbud men få därför inte glömma

det enda rätta svaret. Och nu vänder jag mig till dig, Ulv Ulvsson, min fader och husbonde. Illa höves det oss, vi som äro av gammal lagmansätt, att knyta förbund med Folketuna. Guld når långt, men inte längst. Från Folketuna kommer aldrig någon son, som med makt och anseende kan bli vår broder och glimma som ditt svärd i din ålderdom. Ur ett förskämt frö växer intet träd. Kan du tänka dig Folke Filbyter som stamfader till en mäktig ätt? Folketuna är en föraktad gård, uppförd av en främling, om vilken vi inte veta annat än ont. Må han gifta ihop sin son med trälfolk eller finnfolk. Det anstår den, som efter en mansålder skall ligga glömd utan minnessten. Vi tro, att du menade väl, fader, då du fick din olyckliga tanke på denna sak, men frimodigt säger jag dig, att i den stunden svek dig din vanliga förtänksamhet. Tiden står molnig och hotande, det är sant, men åt en avkomling från Folketuna är min syster för god. Vi bröder säga nej och resa förbud, ty vi vilja att vår ätt skall stiga uppåt mot höjderna.

Ulv Ulvsson var den enda, som ännu förblev sittande. Han vände sig åt sidan och tog sin dotter om armbågarna.

— Skåde min goda fylgia i mitt sinne, ty rent är mitt uppsåt! Och du, min dotter! Friboren är du liksom jag. Tre frejdade ätteled kan du räkna bakom dig i tiderna. Hjältenamn, som ärats i Svitiod, kan du läsa på stenarna i minneslunden. Glädjefullt kan du drömma om de bröder, som skönt fingo somna på sina sköldar under drabb-

ningar i främmande land. Därför bjöd jag dig också att närvara i dag och föra din egen talan. Hur högt min granne värderar dig, kan du bäst döma av hans anbud, och jag har ödmjukat mig inför klokheten hellre än att skryta om ättetal. Det oaktat bör du också lyssna på dina bröder. Bestäm nu själv!

— Jag har bestämt. Aldrig lämnar jag mig godvilligt åt Ingevald Folkesson.

— Då återstår mig bara att räcka dig handen, granne, sade Ulv Ulvsson och gick ned ur högsätet. Glöm mina förnärmelser sist och mina söners ungdomliga häftighet i dag, så att frid får råda mellan gårdarna. Dina gåvor skola ärligt återskickas till Folketuna. Vill du, så uppsätta vi gemensamt en väpnad skara till vårt försvar, ifall konungen skulle komma för att döpa oss med svärdsmakt. Här står jag och väntar på dig med handen framräckt.

Nu tilldrog sig något, som ingen hade väntat. Det skulle ha förefallit alla vida rimligare och tryggare, om Folke Filbyter brusat upp och slagit i bänkkarmen som nyss, men icke ett drag förändrades i hans ansikte. Han stod där lika klippfast orörlig och tyst, som hade var blodsdroppe i hans kropp mist sin värme och stannat. Uppfödd bland bönder, girig och grym av ovetenhet och vana, men godmodigt förnöjd med litet eller ingenting, blev han en helt annan, när det gick honom emot. Han stelnade då till den sega kraft, som ödesdiserna just bruka förlåna, där de ämna att lägga på de största olycksbördorna. Ulv Ulvssons

skymfliga besök hade väckt hans lust att skaffa mer anseende åt sonen, men han blev enträgen och envis först därigenom att han mötte motstånd. Ett brudköp, som en annan kanske genast skulle ha fått till stånd, visade sig för honom mot hans förväntan nu som en omöjlighet. Han kände sig stå i ett hål djupt nere i jorden, inklämd mellan milstjocka och ogenomträngliga jordväggar. Det föll honom icke in att grubbla över, om han själv bar skulden och om det fanns något sätt att taga sig upp ur trångmålet. Han blev endast tvär och stum, och de, som nyss hade dragit på munnen åt hans otymplighet och skryt, blevo oroade och själva tystade.

— Din hand? svarade han efter lång väntan i salen. Nej, Ulv Ulvsson, nej! Besutte jag din kloka förtänksamhet, skulle jag kanske svara annorlunda, men bonden på Folketuna är ingen klok man. Han är ingen passande vän för dig. Känner du Älg Klubbehövding?

— Jag önskar, att jag hade den nidingens huvud på golvet här framför mig.

— Sedan i morse är jag hans fosterbroder... Ulv Ulvsson, har du sagt till, att hästarna bli framledda?

Trälarna sprungo till och hjälpte honom upp på hästen. Fet och tung som han var, red han sin väg i långsamt gående, och sonen red bredvid lika tyst.

Om kvällen satt Ingevald efter vana inkrupen bland trälarna och viskade släpande och klagande om dagens händelser, men till fadern

vågade han ingenting säga. Folke Filbyter drojde länge vid grötfatet. Ända till dess det blev sent talade han lugnt med bryten om den följande dagens nödvändigaste göromål på åkern.

Först om natten kände Ingevald med sig, att han icke längre kunde bära tystnaden. Utan att veta det hade han lagt sig i halmen alldeles bredvid fadern.

— Far, du ligger vaken, sade han. Det finns ingen människa, som jag hatar så som Ulv Ulvsson.

— Han är min värsta fiende, Ingevald. Det är hans försiktighet och klokhet, som gör, att man hatar honom.

— Beständigt skymfar han oss, far. Vet du varför finnkvinnan smög sig bort i skogarna och lovade att aldrig mer komma igen? Jag räkade henne om natten och vi gingo ned i Jörgrimmes hög och togo från honom hans mjödhorn. Det är det som står där i vrån. Då talade hon om dig. Hon kände att hon måste förgiva dig, om hon stannade i gården. Hon kunde inte längre tåla en husbonde, som underlät att hämnas hela gårdens skymf. Kom ihåg, att jag har hennes blod, far. Du får mig aldrig lugn igen och kan aldrig en natt förlita på mig, förrän du tager hämnd på Ulv Ulvsson och hans söner.

Ingevald hörde huru trälarna togo fram yxorna. Ingen hade befallt dem därom och de bullrade mer än nödigt. Han förstod, att de gjorde så för att mana husbondfolket att tänka på gårdens heder. Han intalade sig, att det också uteslutande var skymfen, som sved och

brände, så att han icke själv kunde sova. Men han mindes knappt längre något av det, som hade blivit sagt hos Ulv Ulvssons. Det var för honom en storordig bondeträta, som han hade väntat på, redan då han färdades dit. Han mindes bara Holmdis, och han såg henne mycket tydligare för sig nu, än då han satt framför henne i salen. Då hon mätte ut tråden åt trälinnorna, var det ljust omkring henne, så att arbetet blev en glädje. Då hon gick, lutade hon på huvudet som en sjungande, fast hon strödde omkring sig de hånfullaste ord för att visa honom ifrån sig. De hade träffat honom mitt i bröstet, så att han från den stunden icke kunde tänka på annat än på henne. Hon förföljde och plågade honom under det han kastade sig i halmen och inbillade sig att han upprepade brödrens långa och förnärmande tal. Genomlyst av solstrimman strök hennes hår över hans händer, och han kände hur starkt det var och hur härligt det skulle vara att sno det till en bågsträng.

— Jag säger dig, far, viskade han med osäkrare röst. Ingen annan kvinna än Holmdis vill jag någonsin taga till Folketuna. Jag skall sätta henne framför mig på hästen och hämta henne hit med våld, därför att hon trotsade oss och därför att jag hatar henne. Jag skall tämja Ulv Ulvssons dotter att krypa fram över golvet till matskeden.

— Det är manligare talat, än jag väntat av dig, Ingevald, svarade fadern hastigt, liksom med en känsla av äntlig lättnad. Är det nu också

bara sant, som du säger, så att du inte förställer dig och ligger och pinar dig med längtan efter den kvinnan? Då ville jag inte akta dig mycket. Jag är rik nog att köpa dig en husfreyja, som skall rosa sig lycklig att få bära nyckelknippan på Folketuna.

— Du skall tro mig, far, att jag hatar henne. Och varför heter hon Holmdis? Det var i solstrimman hon stod första gången, och Soldis skall jag kalla henne. Soldis! Soldis! skall jag ropa över hela Folketuna.

Folke Filbyter vände sig om med ryggen mot honom och drog bättre ihop halmen under huvudet.

— Du är en stackare, sade han och låt åter trög och likgiltig. Jag kan nog höra, hur pass mycket du hatar henne. Du vill hämta dårskap till gården! Det är, vad du vill. Men gör som dig lyster. Jag hade tänkt att följa med och hjälpa dig, men nu får det vara. Tag med dig bryten och de starkaste trälarna, om du inte kommer på förnuftigare tankar och stannar där du är. Jag råder dig blott att under vägen offra en vit höna vid skurdtemplen för god medgång, änskönt jag intet föraktligare och ömkligare känner än gudarna.

Ingevald sprang upp och skakade av sig halmen. Bryten och de yngre trälarna hade redan snört på sig skorna och stodo beredda, fast ingen hindrat dem att gå till sömns. När han kom bort till dem, svingade de med yxorna i halvmörkret, ty de kände sig skymfade samman med hela gården.

För att göra hämnden stoltare och bittrare

påtog han sin dräkt med de gula och röda klutarna, fast den nu var alldeles sönderriven på ena sidan. Bryten tände en fyrsticka i askan och lyste honom. När de gingo förbi Folke Filbyter, sågo de, att han fortfarande låg med ryggen åt rummet utan någon nyfikenhet för deras åtgöranden. Var och en av trälarna fick visa, att hans yxa satt någorlunda stadigt och fast på skaftet och att han till skydd mot återhugg bar en luden vante över högra handen. Det var samma yxor och vantar, som de brukade använda, när de voro ute i Folke Filbyters hemliga ärenden för att plundra vägfarande, och de voro lika vana att beväpna sig som att fatta spaden. Ingevald gav sig därför icke lång tid med dem utan var full av otålighet och hetta. Men åt sig själv utvalde han en knippe nyskäftade pilar och en båge utan sträng.

Sedan skyndade han sig till stallet och satte sig upp på den bredaste och kraftigaste gångaren. Trälarna flockade sig omkring honom till fots och följde honom med långa och släpande steg och yxorna hängde över skuldrorna.

Utanför det första skurdtemplet vid vägen stannade han och slaktade en vit höna, såsom fadern hade rått honom. Vildhumle och nypon klängde kring det lilla runda pålhuset, som nästan gömde sitt tak under en lummig hasselbuske. När han gick in med offerblodet, sade han:

— Riv upp ett stycke av nävern från taket, ty visserligen är natten ljus nog där ute, men här inne är det skumt. Jag vet ju, att det är Freyja, som sitter här med sitt äpple i handen,

men hon brukar vara så full av mossa, att hon mer liknar en vittrad trädstam än en gudinna. Det förundrar mig därför, att hennes anlete i natt kännes så litet och blankt, när jag bestryker det med offerblodet.

Bryten slet upp ett näverstycke, så att det föll in mer dager, och sträckte sig själv till hålet för att kunna se.

— Ingevald, detta är förfärligt, ropade han till. Vad har här skett? Är det människor eller skogsandar, som varit här? Det är ett nytt och främmande beläte, som du sätter röda kinder på. Och det är inte något äpple utan ett barn, som den nykomna håller i knät. Freyja var snidad ur ett enda ekstycke och vida högre.

Ingevald vek tillbaka ända till ingången och stod där, blodig om händerna med den slaktade hönan.

— Freyjas bruna och maskfrätta spillror äro kastade åt sidan, sade han, och tvärs över dem ligger en käpp. Kom litet närmare, trälar! Svara mig, ha ni förr sett den käppen?

De höjde på yxorna som för att försvara sig mot något osynligt, och när de försiktigt gått närmre, stannade de.

— Det är den gamle Jakobs stav!

— Ja, det är hans stav, svarade Ingevald. Jag skulle känna igen den bland tio andra. Allt hos den mannen har bränt sig fast i mitt minne. Men ingenting kommer jag tydligare ihåg än den stav, som jag misshandlade honom med. Nu har

den förrätt honom. Hur kunde ändå den fromme begå en sådan illgärning?

— Ingevald, viskade bryten och drog honom i den brokiga kjorteln. Jakob gör ingenting hemligt. Du kan vara viss, just därför har han lagt sin stav över de sönderslagna trästyckena, att var och en klart skulle se, vem som var den skyldige. Hur lätt hade inte någon av oss eller en annan oskyldig kunnat bli misstänkt och straffad.

— Nåväl, utbrast Ingevald med häftighet och vände sig mot bilden. Jag känner dig inte, gudinna, men ännu är ditt anlete blankt och ungt, så att det lyser om det, och jag har lärt dig att rodna. Nu skall jag ända till fötterna göra dig så fagerröd som en välsk drottning — och kan du, så hjälp oss!

Därmed kastade han allt det offerblod, som fanns kvar, över bilden och ryckte åter hästen från trälarna, och över dem brusade och skakade de väldiga ekarna.

Han hade fått blod på ärmen, men gav sig ej ro att tvätta bort det. Under hela vägen tänkte han på Soldis och blev allt hämndgirigare och vredare.

När de kommo till Ulv Ulvssons gård, grydde redan dagen. Det var ingen rök över taken och alla bodarna stodo stängda. En häst, som tjudrad betade mitt på tunet, begynte gnägga, men de fällde honom i ett enda slag med yxhammaren. Sedan höggo de fast några yxor i väggen på stugan, så att dessa sutto lika stadigt som trappsteg till ett loft. På dem klättrade de tyst och försiktigt

upp till taket. När de hade krupit ända fram till vindögat, kunde de se ned i stugan och övertyga sig om, att inga voro vakna. Ett varmt brandos steg ännu från härden mitt under dem, där jord och aska blivit hopkardade i en hög över glöden, så de skulle hållas vid liv till morgonen. De knöto ihop tre bälten och hissade sig ned, en efter en. Alla kommo de mitt i askan, så att den yrde högt upp, och de måste hjälpa varann att släcka den eld, som begynte pyra i deras kläder och ludna skodon. Till sin belåtenhet hade de redan funnit, att trälarna icke här sovo inne hos husbondfolket som på det vilda Folketuna utan lågo för sig i något särskilt sömnhus. Men luckstängen stod halvöppen, och de sågo, att Ulv Ulvsson låg där och sov med sina söner. Ingevald gick sakta fram och sköt igen luckorna. Sedan fällde han haspen och ställde fyra trälar med ryggarna mot luckorna, så att de liggande icke skulle förmå att öppna inifrån. De andra trälarna drogo undan bommen från stugdörren, så att vägen till flykt blev öppen.

Alla dessa förberedelser utfördes varsamt och ljudlöst. Först när de en stund noga hade hört efter att allt fortfarande var lika stilla i gården, begynte Ingevald att leta efter Soldis. Han hade icke heller gått mer än halvvägs genom salen, då han fick syn på henne. Yrvaken, barfota, baraxlad och omsvept med ett brunt åkläde stod hon i en sidodörr och stirrade på honom. De stora silverringarna blänkte i hans öron, och alla de gula och röda lapparna flaxade, under det att

han, nästan springande, kom emot henne. Hon började ropa på de sina, först av förskräckelse, sedan av harm. Männen vaknade i sängen och svarade henne, men trälarna höllo igen luckorna med sina ryggar. De dunkade och bände inifrån men haspen var av järn och trälryggarna voro sega, och fötterna togo spjärn mot en av stockarna i det ojämna golvet.

Ingevald grep fatt henne, och så snart hon blivit bunden, tog han saxen, som låg på bordet bredvid ett tygstycke och några nystan. Han klippte av det gula och tjocka håret och räckte det till bryten.

— Sno mig en bågsträng, sade han.

Bryten tog av vaxet, som låg i en ask bredvid sömnaden, och snodde en sträng. Den knöt han vid bågen.

— Öppna nu luckorna! sade Ingevald.

Trälarna lyfte då haspen ur öglan och veko åt sidan, så att luckorna flögo upp.

Ulv Ulvsson satt upprätt i bädden och det var lätt att få sikte på hans vitsprängda skägg, som bredde sig över bröstet. Sönerna lågo längre in, så att de icke kunde komma ut före honom, och ingendera av dem hade några vapen hos sig. Ingevald tog den längsta pilen och lade den på bågen.

Det väste till genom salen som hade en jätteödla av gammalt drakyngel slungat fram sin gadd. Det var pilen, som ven mot sitt mål. Men Ingevald var ingen god skytt, och hans armar darrade av iver. Pilen träffade endast Ulv Ulvsson genom

handen och naglade fast den vid sängstolpen, så att han icke kunde göra sig fri.

— Nu sitter du där med dina söner, Ulv Ulvsson, förtänksam och klok som alltid, och kan varken komma in eller ut, hånade Ingevald. Minns du vad det var, som vi talade om förut i dag? Sannerligen, om jag längre kommer ihåg det, Ulv Ulvsson. Och nu tar jag din dotter med våld. Soldis, det är vad hon hädanefter skall heta. Soldis, Soldis! Berätta mig nu, Soldis, var din far gömmer sitt mjöd, ty jag är törstig, och på ett sådant brudköp bör det drickas.

Sönerna bemödade sig fåfängt att frigöra Ulv Ulvssons hand och att komma förbi honom ut ur det låga fängelset.

— Ingevald, viskade bryten. Ser du inte, att våra trälar kasta yxorna och springa ut genom dörren? Bullret har väckt gårdsfolket, och det är redan full strid ute på tunet. Vill du gå miste om ditt rov och kanske om ditt liv, bara för ett tomt ordande?

Men Ingevald ville icke sluta, utan hatet och kärleksruset ropade allt yrare och övermodigare genom hans mun.

— Hör mig nu, kære Ulv Ulvsson, medan du sitter så lugnt och gott med dina söner. Det är ingen brådska, men trälarna äro otåliga, därför att du sölar med välkomstölet. Räkna upp för mig namnen på alla de höga hjältarna i din släkt. Vad får jag annars att säga, när din dotter föder mig en son och han frågar mig om Ulvungarnas långfedgatal? Om jag ingenting vet, kan jag bara

svara honom, att han skall skäfta sin första pil för din räkning, Ulv Ulvsson, och sätta den lika fast i din vänstra hand som jag nyss satte min pil i din högra.

Bryten ställde sig framför Ingevald, så att han skymde lucksängen. Mycket betydande såg han icke ut med sin simpla vadmal och sitt tillplattade ansikte, som var genomvävt av otaliga små rynkor. Men han var den första, som kom till sig själv, och nu kände han sin makt.

— Vart ögonblick kan bli det sista, Ingevald. Ännu så länge är du inte stort mer än en träl på Folketuna och för trälarna ansvarar jag. Vakta dig att inte lyda mig. Jag har piskan med mig i bältet. Här kan du se den.

Det var ord, som väckte trälvanan i Ingevalds sinne, och genast kände han, att han måste lyda. Bryten tecknade åt honom att fatta Soldis under armarna. Själv tog han henne om fötterna och springande buro de henne på det sättet ur salen. Men i dörren vände Ingevald sig om ännu en gång och ropade inåt lucksängen:

— Du ser själv, kära fader Ulv, hur ivriga trälarna äro att få oss i brudhalmen. Din dotter är också alldeles ifrån sig av längtan. Det är bara jag, som är lugn och förståndig och tycker, att jag väl kunnat leta upp en anständigare kvinna. Hon har ju inte ens behållit kläderna på sig. Vore du inte så trög med att stiga upp, kunde du ännu kanske hinna att hämta fram hennes brudelin. Men sitt nu där du sitter, efter du

har det varmt och mjukt, och tänk på dina barn och gör stora löften till gudarna.

Han lyfte upp henne i det bruna åklädet och satte henne framför sig på hästen. Utan att akta på de flyende trälarna, som sprungo omkring honom, jagade han bort över stubbar och ormbunkar. Han tänkte icke på att värja sig, fast ekgrenarna stötte honom i bröstet och ryckte lapparna ur rocken.

— Soldis, Soldis! jublade han och överhöljde henne med vilda och ömma smekningar.

•

Folke Filbyter stod i sin grind, när den vilda ritten gick förbi ända in på gårdsvallen. Han såg blodfläckarna på sonens ärm och frågade:

— Hur många män ligga nu på likbänken i Ulv Ulvssons sal?

Ingevald höll in den svettdrypande hästen utan att i förstone kunna reda sina tankar. Slutligen kom han ihåg, att det var offerhönans blod, och andfådd berättade han, hur allt hade tillgått.

— Manligare skulle du ha skött din pil, svarade fadern, om inte bågsträngen hade varit en skön kvinnas hår.

Ingevald lyfte ned Soldis från hästen. Under tiden fortsatte han att tala om offret vid skurdtemplet och om den gamle Jakobs käpp.

— Den gamle lär gå omkring och predika om en gudinna, som han kallar Jesu moder. Jag tror, att det nya bälåtet var hennes. Det var

Jesu moder, som så ledde pilen, att Ulv Ulvsson varken kunde dödas eller döda.

Folke Filbyter svarade honom föraktfullt:

— Om det är, som du säger, då är Jakob modigare än jag trodde. Själv har jag ofta känt håg att göra som han och slå sönder de eländiga gudabilderna. De stå likväl på mina ägor, och där råder ingen annan än jag. Men låt oss i alla fall vara kloka, om vi också inte besitta Ulvungarnas höga vett. Tag rätt på hans käpp, som ligger kvar vid Freyjabilden, och sätt den över stalldörren. Vem vet, om den inte kan skydda mot eld och tjuvar. Och gå nu till stugan, Ingevald. I vrån, som är till vänster om fårfållan, har jag tjällat åt dig och kvinnan med stolpar och fällar. Det ser ut som ett gråhårigt finntält, och där inne får du det varmt till vintern. Jag har också satt ett nytt lås för stugdörren, så att du kan stänga den utifrån, till dess du får henne spak och trivsam.

Han ägnade icke Soldis en blick, utan lät sonen ostörd få bära in henne i stugan. Sedan ställde han sig åter i grinden. Han räknade noga trälarna, som kommo tillbaka från den nattliga striden, så att han skulle vara viss, att ingen felades. Några av dem blödde i ansiktet och han tvättade själv deras sår och förband dem med jord. Han synade också noga alla hål i deras vadmal och visade, hur de bäst skulle kunna laga dem. Bryten fick stort beröm för sin rådiga strånghet mot sonen, och när allt var i ordning, bjöd Folke Filbyter de uttröttade på en god och riklig dagvard med mycket mungott.

— Kanske var det bäst som skedde, sade han, fast jag hellre sett Ulv Ulvsson på likbänken. Men efter detta ha vi mycket ont att vänta. Ulv Ulvsson är inte en så enfaldig man, att han mödar sig att gå till tinget och kära mot mig. Har jag ännu inte haft tid att rida till tingsstället, får jag det ännu mindre hädanefter. Däremot måste vi betänka, att hans söner äro djärva och stormodiga, men det är ont om folk i hans gård, och hans trälar äro inte vana att sköta vapen. Därför dröjer det nog om innan de få rustat, och vi kunna hinna att befästa oss. De av er, som förstå smidets konst, skola nu raskt elda på i smedjan. De andra skola taga ut hästarna och alla våra vagnar och kälkar, fast det är sommar, och hämta sten ur skogen. Något berg finns här inte i närheten, men framme vid åkern ligger en kulle, som herdarna bruka kalla Bjällerbo, därför att de där gjort en inhägnad åt getterna. En god källa finns där också, som är prisad för sitt rena vatten och sin människovänliga vattenande. Där skola vi i hast lägga upp en rundel av stenar och bråte, så att vi ha en tillflykt, om det går så illa, att vi överfallas och inte kunna hålla själva stugan. Jag hade tänkt att få sitta här i ro med mina plogar och spadar, men fortare än jag ännu för några dagar sedan kunde drömma, har ovädersmolnet stigit upp. Nu finns inte längre någon återväg, och möter jag Ulv Ulvsson, så dräper jag honom.

Uppfriskade genom den starka måltiden och nöjda med hans vaknande lust att värna om gårdens heder, skyndade sig alla att beredvilligare

än någonsin lyda hans befallningar. Hela dagen arbetades det på Folketuna och kälkarna gnisslade i ljungen, när de släpade fram de tunga stenarna. Sot och gnistor sprutade ur hålet på smedjans torvtak, och Folke Filbyter satt själv på den sotiga kubben bredvid städet. Hans gamla ringbrynja blev upprullad och rengjord från rost, och han lät förfärdiga en hjälm av alldeles särskilt slag. Han letade fram en av de vanliga små och kupiga hjälmarna, som lågo i vapenskämman, men runt omkring lät han sätta brätten, som förvandlade den till en sorts kittelhatt. En enda gång i sitt liv hade han sett en sådan järnhatt på en ensam kämpe under en stormning vid Danelagen och märkt, att den gav gott skydd mot allt, som föll, antingen det var pilar eller stenar. Smederna funno den missprydande och tung och ville knappt slå fast nitarna, men han tvang dem att fortsätta med arbetet.

Trött av nattvaket och dagens många ovanliga bestyr sänkte han småningom hakan mot bröstet och somnade, som han satt på kubben. Ännu i drömmen såg han smederna vända hjälmen över städet och hamra på nitarna.

Han drömde att han satt i de underjordiska verkstäderna, där Muspelhems sotiga väsen lupo kring med sina glödgade järnstycken utan att känna någon sveda från gnistorna, som hundravis fäste sig på de håriga och krokiga benen. De skuro tänder och sträckte glödjärnen mot dörren, liksom väntade de därifrån ett besök av allt, vad de mest hatade och skydde. Därute trampade det och

skrapade med stavar och spjut i sanden. Det kunde icke vara några andra än asagudarna, som Jorgrimme hade berättat om och som ännu gingo omkring och letade. Men Freyja kom in i gnistregnet, stor och rund och med så breda och glesa tänder, att de liknade äppelbitar instuckna under läpparna. — Där gå de och leta, viskade hon och hängde sig över hans axel, så att det klingade och spelade i bröstsmyckena, och ingenting märka de! Det frö, som de söka efter, har jag nu redan satt i livgivande och växtkraftig jord.

Han vacklade under den sköna gudinnans tyngd och grep henne om armen. Aldrig hade han känt en arm så len och glatt och ändå så järnhärd. Just som han fattade om den, blossade ett sken upp ur ässjan och stack honom väckande i ögonen.

— Är det så ni sköta er syssla? sade han till smederna. Om jag för en kort stund slumrar till i en meningslös dröm, genast hålla ni upp att arbeta. Ändå är hjälmen långt ifrån färdig, och vad det lider ha vi kväll.

— Ja, svarade smederna och stödde sig mot sina släggor. Du sträckte ut handen och grep tvärs över städet. Ville du kanske, att vi skulle ha slagit till?

7.

Under den tid, som nu följde, blev Soldis ej ofta sedd utanför stugan. Ingen hörde henne någonsin tala ett vänligt ord varken med husbondfolket eller trälarna. Vid minsta ljud om natten stod hon upprätt på golvet och lyddes. Ända till morgonen kunde hon ibland stå på det sättet, vitare än en lilja och orörlig som en spjutjungfru på en väggbonad. Alltid lyddes hon åt skogen till, ty därifrån väntade hon att först få höra brödernas hästar.

Ingevald vaktade henne och satt inne i tjället mellan de nedhängande fällarna. Han blygdes inför trälarna att ej kunna tämja henne. Så ofta någon hörde på, låtsades han grym och befallande och gav sig till att både hota och skymfa henne. Eller också ställde han sig, som om allt blivit väl mellan dem, och smekte henne med de fagraste ord. Men när de andra sovo, kröp han fram till henne över golvet och tiggde om kärlek och kysste hennes kjortel och böjde sig ned framför henne i halmen, som hade han bara begärt, att hon skulle trampa på honom. Mitt i sin olycka fylldes han också av svindlande lycka och det spelade och sjöng i hans stackars rolösa hjärta. Han levde i

en yra av glädje och förtvivlan. Kärleken slet undan förlåten från världen, så att världen kom honom närmre, ända till dess han speglade henne som en sjö. Saker, som förut varit honom likgiltiga eller solklara, förvandlades till frågor. Han började grubbla på liv och död och gott och ont. Världsträdets eviga brusande, som endast höres av grubblare och förälskade, flög genom hans tankar och lyfte dem i höjden som örnar och duvor. Det fanns ingenting ädelt och stort, som han icke skulle velat utföra, endast därför, att det för honom fått en tjusning, som han förr ej vetat något om. Han drömde om asynjornas höga skönhet och om Jesu moder. Deras ljusglänsande väsen ställde sig mellan hans ord, så att han knappt längre kunde tala om det vardagliga och obetydliga. Ångern över brudrovet drunknade i en känsla av, att det var en stolt och oförvägen bragd. Fast han satt hela natten utan en blund och vaktade Soldis, när hon stod på golvet och lyddes, såg han blint på den bittra verkligheten och trodde, att han endast satt så för att beundra henne och tänka sina lyckliga tankar. Om morgonen, då Tova begynte sucka i fårfällan och trälarna samlades för att karda glöden ur askan, reste han sig hastigt.

— Soldis, Soldis! kunde han då ibland säga. Dellings dvärg sjunger nu från Breidablik i morgonrodnaden sin hälsningssång till världen. Gott måste du ha sovit, som redan är vaken. Skall jag följa dig till källan, att du får två dig och sitta i gräset och binda önskekransar? Eller skall jag föra dig till hagen, där trettio hästar stå i flock

och stödja sina huvud på varandras halsar? Där skall jag lyfta upp dig på en gren i någon av ekarna. Och jag skall leka för dig med fålarna. De äro svårast att fånga, ty de stå innerst i flocken hos sina mödrar. Men varför lyss du mer till skogen än till mig, Soldis? Vet du inte, att dina bröder ha få hästar och få män? Länge dröjer det om, innan de hinna att rusta sig. Om det sker, har Folketuna till dess en ringborg med en järnport, som kommer att trotsa både eld och hugg. Och jag lämnar dig aldrig levande ifrån mig.

Hon svarade honom aldrig, men när det blev full dager, gick hon in i tjället och lade sig ned och somnade.

På det sättet gick hela den långa vintern, då golvet närmast omkring härden ofta om morgnarna var alldeles vitt av snö, som hade fallit genom vindögat. Någon enstaka gång hände det, att han tog henne med ut i släden, men då hade han alltid ett svärd hos sig under vargfällen. Och så snart skogen blev tätare omkring dem, vände han genast och körde hem.

En dag kom hennes lilla syster Ulva ensam gående genom skogen. Kölden hade nupit henne i kinderna och hon var rödblommig och vit. Ingen kunde förstå, hur hon hade hittat den långa vägen, men folket nändes icke göra henne något ont utan ledde in henne i salen. När hon fick se Soldis, begynte hon dansa och sprang fram och kastade sig om hennes hals, men Ingevald gissade, att hon kom med något budskap, och ställde sig tätt bredvid dem.

— Nog märker jag, att du är oglad, syster, viskade Ulva, men vad jag är lycklig att få se dig igen!

Soldis provade, hur hon skulle kunna lägga sina ord nog klokt för att få veta något, och slutligen frågade hon:

— Bröderna ha väl fått många nya hästar sedan sist?

— Nej, nej, syster, bröderna ha inte fått några nya hästar, svarade den lilla.

— Då har väl far i stället köpt så många fler nya trälar?

— Nej, han har inte köpt några trälar. Han har bara de gamla. Och äldre och äldre bli de för var dag. Minns du inte Snygg, hur halt och gammal han var? Nu kan han knappt gå längre. Det är vinterkylan, som han inte tål. Och Anne, den gode och trogne Anne, han har gjort sig illa i handen. Det var med yxan han högg sig, när han skulle spänta stickor. Rädsnälla är nog den duktigaste att arbeta. Far har så gamla trälar, men de ha ju alltid varit på gården och han trivs bäst med dem, säger han.

Soldis blev villrådig.

— Du har vuxit, Ulva, och blivit frid att se, som det anstår en liten odalmö. Men säg nu, var det far, som skickade dig hit?

— Far visste inte, att jag gick.

— Barn, har du utan fars lov gått den långa och farliga vägen?

— Ja, far var ute och jagade.

— Nå, far visste ingenting.

Ingevald skrattade till.

— Nej, far visste ingenting, föll han in, men bröderna, bröderna?

Flickan blev rädd och steg litet åt sidan.

— Varför tala ni båda så hårt till mig, när jag bara kommer för att få träffa dig, syster?

Han grep henne häftigt om armbågarna och skakade henne.

— Säg du genast sanningen, att det var bröderna, som skickade dig!

Hon begynte gråta och han måste släppa henne igen.

— Jag får ingenting säga, snyftade hon och kröp intill väggen.

— Förstå mig nu, Ulva, sade Soldis. Det är bättre, att du förråder allt för oss båda här, så att jag åtminstone får veta något, än att jag ingenting får veta. Du ser själv, att ohörda av andra få vi ändå inte talas vid... Komma aldrig mina bröder för att hämta mig?

— Hämta dig?

— Ja, vad sade bröderna till varann den natten, då jag blev bortrövad?

— Då sov jag, syster. Aldrig visste jag, det du blev bortförd mot din vilja. Därom har aldrig någon talat med mig. Jag trodde det var skick, att en brud skulle rida bort med stavljus och svenner under natten.

Soldis bleknade och kysste den lilla på pannan.

— Är jag då alldeles glömd nu i min faders gård?

— Nej, nej, syster. Far och bröderna tala inte om annat än om dig, när de sitta vid elden och slöjda. De säga, att för dem finns det inte något annat än du i hela världen. Och de ha letat fram dina gamla kläder och lagt dem i kistan, som står i skämman. Jag har nog märkt, hur ibland den ena och ibland den andra smyger sig dit in, när han tror, att ingen ser det. Och jag har nog försökt att smyga mig efter, men då har alltid dörren varit stängd inifrån.

— Och det var bröderna, som skickade dig hit?

— De ville, att jag skulle se, hur du hade det. De visste, att mig skulle ingen göra något illa. För säkerhetens skull togo de av mig allt, som var av silver.

— Och ingenting skulle du säga mig, Ulva?

— Jo, tre ord skulle jag säga dig. Tålamod, tålamod, tålamod!

Soldis blev stel och rak och ännu blekare. Hennes blick gick bort över den lillas huvud utan att se.

— Överbringa då till bröderna kyssen, som jag gav dig, sade hon, men sedan blev hennes röst hård. Hälsa dem, att jag är en lycklig odalkona på det rika Folketuna, gift med en ädel och frejdad bondeson.

Ingevalds uppjagade sinnesstämning, som beständigt vägde mellan ömhet och segertörst, rustade honom med fin hörsel. Han förstod till fullo det trotsiga hånet i hennes svar, men han märkte också mycket väl den förtvivlade hjälplöshet, som orden

voro ämnade att skyla — eller att blotta, allt efter hur man tog dem. Han kände, att trotset denna gång icke heller gällde honom enbart utan också bröderna. Han njöt med en svindlande glädje av vad hon hade sagt och upprepade det två gånger för den lilla, så att hon icke skulle glömma något. Sedan tog han henne om handen och ledde henne med sig ut ur stugan. Hon grät ännu, fast tyst. Förvirrad såg hon sig omkring utan att dock längre våga tänka på att springa tillbaka för att en sista gång slå armarna om den stränga systern.

När han kom ut, tillsade han två av trälarna att hämta sina yxor och följa med upp på skogen. Då de hade gått ett stycke, fingo de syn på två av Ulvssönernas trälar, som stodo och väntade, också beväpnade med yxor. Han släppte då flickan och bad henne återigen att inte glömma Soldis' svar. Sedan vände han om hem med sina följeslagare utan att närma sig de beväpnade männen från fiendegården.

Han undrade mycket, vad Ulvssönerna hade menat med den trefalt upprepade hälsningen: tålamod. Han tänkte sedan ofta på den, stundvis med ökat lugn men ännu oftare med obestämd och växande oro.

Han såg, att Soldis från den stunden vissnade bort och aldrig mer steg upp om nätterna för att lyssna. På försök gick han ibland ut mitt i natten och lämnade stugdörren öppen efter sig. Så länge han kunde uthärda kölden, höll han sig gömd bakom stallgaveln, men det hände aldrig, att hon ens reste sig upp och gick fram till dörren. När

han kom tillbaka, låg hon och sov likgiltigt och tungt. Andra nätter, när han hörde, att hon var vaken, låtsades han själv sova för att bättre kunna speja på henne. Med skinnfällen uppdragen ända under ögonen låg han och såg, hur månskenet, som flöt ned genom vindögat, darrade av frostglitter. Eller också fördrev han tiden med att försöka igenkänna trälarna på deras olika snarkningar. Beständigt låg hon dock kvar lika stilla på sin plats med ryggen vänd mot honom utan att längre tyckas tänka på någon flykt eller hjälp.

Småningom led då vintern mot sitt slut, och det somrade på nytt över äng och åker. Lycklig och ändå främmande satt han bredvid henne, då hon slutligen födde honom en son.

Gamla Tova, som var gårdens jordemoder, bar ut barnet på tunet till Folke Filbyter. Han satt på stenen och vilade sig efter arbetet. Hon lade gossen splitt naken framför honom på de gula blommorna.

— Soldis har nu fött oss detta gossebarn, sade hon. Det tillkommer dig, husbonde, att bestämma om jag skall sätta ut det i ödemarken eller lämna igen det till modern. Vill du höra på oss trälar, så säga vi: låt det leva. Måtte en god fylgia taga sig an den späde. Här ha inte fötts många barn på din gård. Finnkvinnan har rymt till skogarna, och på många långa år har du ingenting försport om dina äldre söner. Förr ibland hörde jag dem viska med varann under nätterna, och jag vet, att här kände de aldrig någon rätt trevnad. Ungdomen längtar efter äventyr och

dåd. Törhända ha de så fäst sig vid sitt skepp och det fria havet, att de aldrig vända tillbaka. Kanske ha de som många andra vikingar tagit sig borg och mark i andra land. Kanske äro de redan fallna.

Hennes hjärta bultade hårt, under det hon försökte att lägga sina släpande ord så vackert och frestande, som hon kunde. Och ännu ängsligare blev hon till mods, då husbonden icke genast svarade henne utan tycktes falla i tankar.

— Det talas mycket ont om Folketuna, mumlade hon och kände sig varsamt för, men vi trälar veta, att du i grunden är en god husbonde.

Han såg upp.

— Varför voro inte mina söner förnöjsamma som jag? Kunna ett par upprätta timmerträn skänka heder åt en gård, bara därför att de kallas högsätesstolpar? Varför måste allt här vara som hos andra? Varför skall allt vara lika? Varför får inte människan leva, som hon vill? Sover jag sämre i min halm än Ulv Ulvsson i sin lucksäng? Nej, nej, det vilda Folketuna skall förbli, som det är. Alla buskar kunna inte bära kvalmiga nypon. Det talas mycket ont om oss, och många ihjälslagna vägfarare ligga i kärret. Ingenting ångrar jag, ni erbarmliga gudar, men med detta barn skrämma ni mig.

Hon vinkade på de andra trälarna, för att de också skulle komma till och allesamman hjälpa henne att bedja. De ställde från sig sina verktyg och redskap och kommo långsamt, en efter en, ända till dess det var en tät ring omkring honom.

De kände med sig, att av allt, som hittills skett på Folketuna, var denna stunden den betydelsefullaste. Husen och de heliga åkrarna och de själva, allt skulle ju en dag tillfalla detta nyskapade väsen, om det fick behålla livet som en nådeskänk.

När hon såg hela skaran samlad, blev hon modigare och mindes sin plikt och myndighet som jordemoder.

— Det är sedvänja, sade hon, fast i början ännu litet darrande på rösten, att jordemodern skall bedja för barnet. Därför får du ha tålamod med mig, husbonde, och inte taga det illa. Vi trälar ha ännu inte glömt de skymfliga förebråelser, som vi en gång hörde här i stugan från Ulv Ulvssons mun. Nu har här fötts ett barn, som är av ditt blod och hans blod. Och du skulle inte låta det leva, bara därför att han är din värste ovän? Låt gossen växa och en dag hålla styret på storplogen. Låt honom då rida till tingsstaden och ställa sig framför den största stenen i domareringen. Det skall bli Folketunas domsten, och från den skall han tala för oss till de andra odalmännen, så att det kommer heder och anseende över oss. Befall mig hellre att utriva ditt eget öga, husbonde, än att bära bort gossen.

Hon kände sig redan halvt segerviss, ty runt om hörde hon de andra trälarnas högljudda bifall. Hon tyckte sig märka, att husbonden ljusnade och var närmre hennes egna tankar, än han ännu ville visa. Han såg hela tiden ned på barnet, och efter ännu en stunds besinnande sade han:

— Förr var jag fruktad och trygg och skulle likgiltigt ha gått in i dödssömnen, men Ulvssönerna lära varken ha glömt mansskadan eller rovet. Till sist komma de, och kunna de, taga de nog också med sig barnet. Hur har här inte på mindre än ett år vuxit olycka och missämja ur intet! Jag har ingenting annat att förlita mig på än mina egna livsår, som äro hastiga och korta, och på er, trälar. För första gången behöver jag människohjälp. Jag har klätt och fött er som mig själv. Min vadmal och min mat har varit er vadmal och er mat. Ni ha fått sova och vila, och jag har varit mån om att låta er leka och förlusta er. Kunna ni nu också vaka och vakta och vid första hovtramp stå färdiga med yxorna framför grinden?

— Det lova vi dig vid Frey den gode! Och något kan du väl också lita på stigmännen, ropade genast alla trälarna.

Utan att vänta ett ögonblick längre, skyndade sig genast Tova, så pass hennes stela ben förmådde, att begagna sig av den ljusnade stämningen. Hon hämtade en skål med vatten och bröt av en nyss utslagen lövkvist och räckte den åt husbonden. Sedan lyfte hon upp barnet i hans knä.

Han namnfäste då gossen genom att doppa lövkvisten i vattnet och rita Tors hammarsmärke på hans panna och på hans bröst. För att visa honom en särskild heder, kallade han honom Folke efter sig själv och upprepade därefter fem olika gånger namnet.

— Lägg nu barnet hos modern, sade han sedan till Tova. Under tiden gå vi andra att offra en hane vid skurdtemplen, efter seden bjuder så och efter det är Tors dag.

Ingevald satt kvar inne i tjället hos Soldis utan att blanda sig bland förebedjarna. Men när han fick se Tova komma igen med barnet, glänste hans ögon. Om han hade kunnat rodna, skulle ansiktet ha färgats av glädje, då han stack ut huvudet mellan de hängande fällarna. Lika hastigt överfors det dock av en tungsint trötthet, och han viskade:

— Soldis har legat i en tyst och lång sömn och hon andas så sakta, att jag knappt längre kan höra det. Soldis, Soldis, ännu har du inte förlåtit mig! Varför går du ifrån mig just nu?

Tova lade barnet ned till modern, men ingenting förmådde att väcka henne. Då begynte den omtänksamma och mångförfarna trälkvinnan att leta bland allt gammalt bråte innerst i tjället. Slutligen hittade hon det horn, som Ingevald hade tagit från Jorgrimme i hans hög. Därom visste hon ingenting och gjorde heller inga frågor. Myndigt och bestämt satte hon gossen i sitt knä och lärde honom att dia tjurhornet, sedan hon fyllt det med ljum mjölk och ryckt träpluggen ur den genomborrade spetsen. Annars var det tyst och stilla i rummet. I kitteln, som hängde på kedjor över elden, kokade några hälsogivande örter, röken slog in, så att det var svårt att se, och svalorna ilade fram och åter under takåsen.

— Jag fruktar, att mina örter bli till ingen

nytta, sade hon sakta till Ingevald. Gå ut på tunet och bind dödskransen åt din älskade!

Redan om kvällen hade Soldis upphört att leva. Hela natten flammade en väldig eld på härden för att med sina slickande tungor värja huset mot onda makter. Ingevald satt hela tiden kvar hos henne i tjället, och kärleksruset höll ännu hans själ så högt över jorden, att hans tankar fortsatte att tindra och glindra som en hel stjärnhimmel. Olyckan plågade honom icke utan blev en vemodig sällhet, och han fortsatte att tala till Soldis och framställde de mest noggranna och vetgiriga frågor om livet och döden, fast han aldrig fick något svar. Trälarna kommo ibland fram och gläntade på fällarna för att få se på henne. När de hörde hans för dem nya och främmande frågor, sade de till varann:

— Han kommer själv att gå under på detta. Så är det med alla av dvärgfolket. När de en gång få tycke för något, kunna de inte längre sluta. Och när de börja att grubbla och fråga, brister deras själ sönder och flyter ihop med luften och vildmarkerna omkring dem.

Nästa dag bröto de två stockar ur stugväggen, så att de kunde lyfta ut Soldis utan att behöva föra henne genom den dörr, som var de levandes. För första gången bar hon krans på huvudet och brudelin, och hon blev uppsatt på samma gångare, som Ingevald hade ridit, då han hämtade henne till gården. Han höll henne i ena handen och bryten höll henne i den andra, och på det sättet förde de den tysta ryttarinnan till en öppen plats

i ekskogen alldeles framför Jesu moders skurdtempel. Där var redan torr ved upplagd i en trång rundel med en ingång på ena sidan. De tvungo hästen att stryka baklänges in i rundeln och satte sedan igen ingången med ved ända upp under betslet. Därefter gav bryten hästen ett hammarslag i pannan, så att han stupade på kna, men veden stödde det dräpta djuret på alla sidor, så att det icke kunde falla. Därför satt Soldis alltjämt lika upprätt i sadeln. Ingevald sträckte sig över veden och höll henne ännu så fast i handen, som om han aldrig ville släppa henne. Och hela tiden fortsatte han med sina frågor.

— Är du då in i det sista så hård och stolt, att du inte vill svara mig? Vad ser du nu? Du sitter högt, så att du bör se långt, om det också är aldrig så trångt omkring dig av gubbar och kvinnor och barn, som var stund samlas utanför Hels port? Soldis, du kommer till häst som en sköldmö. Har nyckeln redan vridits om? Är det mörkret, som vållar att du ingenting ser och därför ingenting har att svara mig? Är det vinet av heiptornas törngissel, som förfärar dig? Du har ingenting att frukta, Soldis. Sätt dig trygg på bänken vid Urds tingsstad och vänta dina domare. Har du också inga målrunor att värja dig med, så har jag i natt inlärt din goda fylgia allt vad hon skall säga. Eller går du redan bland honungsblommorna på glädjestigen och låter mina frågor flyga förbi likt små svarta flugor, som ingen bryr sig om att fånga? Om du bara svarade mig för en enda gång med ett aldrig så sakta viskande,

skulle jag veta något. Nu måste jag själv svara mig på alla mina frågor, och du anar inte vad jag svarar. Jesu moders beläte sitter inte tystare under sitt nävertak än du på din orörliga gångare. Kommen hit, trälar, och hjälpen mig att fråga! Och kom ut, husbonde och far, och gäckas med gudarna, som du föraktar! De ha rånat i din gård.

Trälarna ville icke höra på honom, och slutligen förmådde de honom att släppa hennes hand och slunga facklan i bålet. Ett fat med signat mjöd blev utlyft i gräset, och ju mer de drucko, dess vildare blev deras smärta. Kvinnorna skakade ut sitt hår och klagade med långa drillande jämmerrop. Tova sprang fram ända till elden och kastade två tärningar till den döda.

— Tiden kan bli dig lång, husmoder, ropade hon. Med tärningarna kan du förkorta en dyster stund. De äro skurna av ädel elefanttand, husmoder, och de voro det enda jag hade kvar från min ungdom.

Då begynte de andra springa ända in i lågorna med olika gåvor, och smärtan skiftade om i vrede.

— Här har du nål och tråd och vax, ropade de om varann och skakade den döda i armen för att göra sig hörda. Hur skulle du annars kunna hjälpa dig, när dina kläder gå sönder? Dina naglar äro klippta, och vi ha omsorgsfullt tvått dig och kammat ditt hår. Här har du helskor, som skydda dina fötter mot törnet i mörkdalen. Här har du en stekpanna att laga din

mat i och en tänd tranlampa att lysa dig med. Visa dem för dina domare, så att de må se att vi hedra dig som en lagköpt odalkona, fast du knappt var mer än en fånge. Och fråga dem, fråga dem från oss trälar, om de ha glömt Valands ed! Spörj dem, om de hörde Ivaldesonens ed, att när han hade förgjort både deras guldsalar och dem själva, skall ingen träl mera finnas på jorden!

Upptänd av mjödet och den allmänna yran, där ingen längre kunde skilja mellan sorg och hämndbegär, knäppte Ingevald slutligen de stora silverringarna ur sina öron och trängde sig in under lågorna.

— Där har du gott silver, husfreyja, ropade han. Det är finnkvinnans arv. Håll fram det inför de isskäggiga i domaresätet. Berätta dem, att Mimer var närvarande också när dvärgarna skapades av Ymers lemmar. Häng ringarna om Freyjas öron och hälsa henne, att när jag red bort för att hämta dig, blotade jag till Jesu moder. Det var hon, som räddade din faders liv. Det var Jesu moder, som halp mig från att bli baneman.

Röken från bålet, där Ulv Ulvssons mest älskade dotter förbrann, vältrade sitt tunga moln över gården och ända in i stugan. Där satt Folke Filbyter alldeles ensam med barnet utan att vilja visa Soldis någon sista gärd av aktning. Däremot hade han befallt, att det icke skulle snålas med mjödet. Det dröjde därför länge om, innan gravölet blev drucket och askan satt i jorden.

Till sist kom en knäsvag och vacklande flock

i dörren och skrattet ekade genom huset. Mjödet stod ända upp i ögonen och rann ut över kinderna, och trälarna omtamnades och kysstes, under det att de fortfarande utstötte sina drillande jämmerrop. Men de flesta sysselsatte sig med att uppfinna allt mer förnärmande och oanständiga beskyllningar, som Soldis skulle frambära till asagudarna och särskilt till asynjorna. De skreko varann i ansiktet, kastade händerna upp i luften och togo varann om livet och hoppade på stället i en sorts dans.

Ingevald syntes ej till, men trälarna funno det riktigt och självklart, att Folke Filbyter från nu tog sig an barnet med samma faderliga omtanke, som han förut vårdat sig om dem. Det var dock blod av hans blod och ben av hans ben, och det förvånade dem icke det minsta, att den forne sjökonungen satt och svängde på hängvaggan som en kvinna. Men heta och fulldruckna som de voro, ville de nu glamma. De ställde sig därför omkring honom och krökte knäna under nya skratt, när de sågo, hur pass ovant han ännu skötte sitt göromål. Orolig att Ulvssönerna just den dagen kunde tänka på ett överfall, hade han brynjan på sig och ett kort saxsvärd vid sidan. På bänken bredvid honom låg den väldiga kittelhatten, som ännu var silverblank kring nitarna.

Trälkvinnorna trodde, att han ville skrämma barnet, när han lutade sig över skinnpåsen. Så trumpet var hans stora ansikte och så klumpigt och tjockt det finger, som han ibland stack i den lilles mun för att lugna honom. Och när han skulle

rycka tappen ur spetsen på tjurhornet, brukade han en styrka, som hade det gällt att slita pilen ur ett älghuvud. Varken Tova eller de andra hade heller hört liknande vaggvisor, ty husbonden sjöng det enda han kunde. Det var mörka stridssånger, som han hört vikingarna stämma upp i vindstilla nätter, när de sutto vid årorna och ljusen på Frankrikes kuster blinkade lika avlägsna och små som stjärnorna.

Vid sådana sånger var det Folke Ingevaldsson sövdes till sina första drömmar och sög den starka och gula mjölken ur spetsen på ett tjurhorn.

8.

Gossen lärde sig att icke frukta farfadern och hans tunghänta lek, och det blev en sådan vänskap mellan dem, att den var lätt att se.

Folke Filbyter kallade honom alltid sin son, som hade Ingevald aldrig funnits till. Han visade trälkvinnorna, att gossen hade ett litet stjärnuddigt födelsemärke inne i vänstra handen, och de trodde, att det var ett gott tecken. När vädret var soligt, knöt han in honom i skinnpåsen och tog honom med sig på åkern, och varken natt eller dag voro de skilda. Där den ena var, där var också den andra. Hördes barnskrik, kunde man också vara säker att lite efteråt få höra den djupa mansrösten, som lät liksom när någon talar i en tunna. Trälarna kallade dem »de båda vännerna». För vart klippstycke, som vältrades uppför kullen till ringmuren, för var pilspets, som smiddes, kände de, att nykomlingen numera var den viktigaste personen på gården och att allt ytterst avsåg hans säkerhet. De vande sig att tala om honom som om en i minsta skrymsle närvarande makt, och de tyckte, att en ny dag hade begynt med honom. Det var som skulle den lille i hängvaggan under den sotiga bjälken redan ha fläktat bort något av den skam, som hängde över det vilda Folketuna.

Snart fanns det knappt en enda bland dem, som icke med en god träls omutliga trohet skulle ha offrat livet för honom.

Med Ingevald talade fadern lika litet som förr. Ingevald hade ingenting att sköta och ingenting att bestämma över. Till skogen vågade han sig ej längre utan en livvakt av väpnade trälar, och inför barnet kände han sig underligt blyg och försagd. Han gick alltid tyst förbi hängvaggan, ofta med en lång krök utefter väggen. Sedan lade han sig bortvänd i vrån innanför fällarna. Liksom husfolket sommar och vinter var afton spadade askan över glöden på härden för att bevara elden, försökte han också att rädda de sista glöden i sitt hjärta genom att var kväll gömma dem under de många bittra minnena. Men då slog lågan i stället rätt upp mot himlen, och den hade fått en ännu djupare färg än kärleksrusets. Slutligen blev han nästan beständigt liggande i en slö dvala. Trälarna stucko in huvudet och ruskade på honom, och över honom hängde de en mistel, som de letat rätt på högt uppe i en ek. — Men den kan nog inte bota dig längre, sade de. Det var det vi anade, att du skulle få helsot.

En klar solskensdag skulle storplogen sättas i åkern. Ingen annan än husbonden fick hålla styret, och för första gången beslöt han att en kort stund skilja sig från gossen. Han lät sätta ut vakter kring gården och skickade upp spejare i trädtopparna med stränga tillsägelser att noga akta på allt, som hände.

Ännu satt han med barnet i sitt knä och hade svårt att komma sig för att gå, men slutligen reste han sig, ty vakterna började ropa. Litet efteråt bultade det också på dörrstolpen. Det var gamle Jakob, och han skyndade sig in i stugan med sin vanliga brådska och ett långt steg över tröskeln.

— En god salus önskar jag er, kära vänner, hälsade han. Jag har så ofta längtat efter att ännu en gång få träffa er. Men vad har skett min unge broder, att han ligger så slocknad? Ända hit kan jag se hans trötta ansikte mellan fällarna. Nu förstår jag, att jag kommer i rätt stund, och jag tackar dig, Herre, som ledde mina steg.

— Din herre gjorde bättre i att hålla dig till arbete än att jämt låta dig stryka kring, svarade Folke Filbyter och mulnade.

Det förtröt honom, att gossen begynte strida med armarna liksom för att bli buren till den nykomne. Han lade ned gossen i hängvaggan och knöt hårt igen skinnremmarna om honom ända upp under hakan.

— Du påstår att du kommer i rätt stund, mullrade han under tiden. Det är kanske sant, efter ni predikare ha rykte om er att kunna läsa över sjukdomar. Sätt dig därför hos Ingevald, om ditt eget liv är dig kärt, och gör vad du kan, medan jag sköter storplogen. Sedan kommer jag tillbaka, och står han då helbrägda på sina fötter, skall nåd få gå för rätt. Annars tör du veta, att vi ha litet otalt med varann, vi två. Försök bara

inte att slippa undan. Jag har vaktare ute på alla sidor och jag skall skicka ett par goda pilbågar till de män, som jag gömt uppe i ekarna. Du har ingen stav med dig i dag, Jakob, och därför känner du kanske din rygg säkrare än sist. Men din gamla stav är inte långt borta. Vi hittade den i skurdtemplet, och den sitter över stalldörren.

— Sköt din plog, far, i det vackra höstvädret, svarade Jakob och gick bort och satte sig hos Ingevald. Jag skall nog sköta såret på det sjuka hjärtat.

Folke Filbyter tog då trälarna med sig ut på åkern och den lille i hängvaggan somnade genast gott mitt i solskenet från taköppningen.

— Jakob! viskade Ingevald och satte sig upp. Varifrån fick du kraften att förlåta mig, när jag slog dig? Därpå har jag grubblat många nätter. I drömmen har jag så ofta sett dig komma tillbaka, att det bara förundrat mig, att du inte kommit förr. Och när jag drömde om dig, alltid hade du bråttom, alltid gick du mycket fort och såg stadigt framåt. Jag var rädd, att du inte skulle ha någon tid för mig. Jag var så ängslig, att du bara skulle trycka din mun mot min panna som då sist och sedan börja gå igen. Vad är jag för dig? En ond människa, som du förlåtit. Inte ens trälarna akta mig stort, orask och svag som jag varit i alla mina dagar. De ha hållit mig för sämre än de själva, fast jag var gårdsbondens son. Nog må jag spörja, varför jag blev född. Låt mig få kyssa dig, men ödmjukt på händerna,

ty jag är trälaboren, och min far är mer stigman än bonde och en skam för bygden är mitt hem.

— Det vilda Folketuna är en nysådd åker, svarade Jakob, och vad som där till sist kommer att växa och spira, det kan ingen förutsäga.

Ingevald höll fast hans händer. Med åter uppflammande häftighet berättade han om Soldis och hennes död, om faderns fostbrödralag med Älg Klubbehövding och allt, som hade tilldragit sig på Folketuna.

— Ack, att du kunde göra mig till en god människa, jämrade han, så att jag bleve som en lövsal, där var sångfågel får kvittra men ingen hök letar sig in. Din lära vet jag inte mycket om, och det är inte heller om den jag spörjer. Gudarna äro ju många, men makten hos din gud är, att du själv är ädel och god. Mycket förmår du, Jakob, men för min olycka finns ingen hjälp. Mindre ryser jag för mig än för allt det, som genom mig skall komma till världen. Urarva kan ingen göra sig i sin födelse, och på Folketuna växer ingen ädel frukt. Jag var gömd bland menigheten den natten vid domareringen, då du signade alla omkring dig, men jag kände att det icke var för mig du talade. Och inte heller var det för det barn, som sover där borta i solstrimman. Hur mörk och röd skall inte den strimman bli, innan det kvällas!

— Du talar som en trött och sjuk, broder, sade Jakob. Alla trötta tala som du. Därför skulle jag också helst vilja svara dig barnsligt och stilla, som man talar till trötta och sjuka. Men du vet

inte själv, vad dina ord betyda för mig. Av all den klagan, som mött mig under mina vandringar, har ingen mer förskräckt mig än den, som nu långsamt böjt dig till jorden och som jag fått höra från så många, många. Vi äro frukter på onda träd, ha de sagt mig, och för oss finns därför ingenting att hoppas. Jag kunde inte svara dem, att det var osant, vad de sade mig, men heller inte, att det var sant. Bröder äro inte lika bröder och söner inte lika fäder, ty om de också äro lika i mycket, äro de sällan det i allt. Just skillnaden kan vara så uppenbar, att närmsta frände ibland blir närmsta ovän. Mycket är arv, men hälften är förvärv. Luften och människorna omkring oss, det tal som dagligdags surrar för våra öron, allt går in i oss och blir delar av oss. Giv mig en ung människa och låt mig få vårda och sköta henne, och jag tilltror mig att ungefärligen kunna dana den bild, som jag själv bestämmer. En ung själ är en tom lampa. Den kan vara av dåligt gods eller av bästa, men lågans klarhet beror mest av den ingjutna oljan. Eller stamma vi inte alla från tjuvkvinnor och dråpare! Men så kan viljan glödgas och smidas, att övermodet blir till styrka och svagheten till godhet. Själv var jag ett utsatt barn, som en from präst hittade på en rishög i skogen, och jag vet ingenting om mina föräldrar. Kanske skulle jag blygas och sörja, om jag träffade dem, hur syndfull och obetydlig jag än finner mig själv. Men ett gott finns det inom mig, Ingevald. Jag känner i min bräcklighet, att jag bär en gnista av en helig

vilja, och den bär mig lätt framåt som på vingar. Med förskräckelse har jag också läst den heliga Augustinus om arvsynden, men i stället att övertyga mig, kom han mig att tvivla, och jag har ofta bedrövat bröderna i Skara med min irrlärighet. Jag är ju blott ett kyrkans ringa redskap och de äro mycket kunnigare än jag. Jag kan ingenting bevisa mot dem, bara se och tro. Inte heller är jag någon spåman, Ingevald, men rimligast måste det väl synas mig, att din avkomma liksom andras skall bestå av både goda och onda människor. Om också tio ättlingar av din son gå förlorade, men bara en enda stiger som en stjärna, då föddes och levde du inte alldeles förgäves.

— Och något sådant skall kunna ske? Det tror du?

— Skänk mig ditt barn, så få vi pröva och rannsaka, vad som är möjligt eller omöjligt. När såg du att frukten liknade det fula och bleka frö, som försvann i jorden? Jag skall gömma gossen för alla och vara en ömsint och vakande far för honom, så länge min gode Herre tillstädjer.

— Du vet, Jakob, att allt vad du begär av mig, det måste jag giva. Men har du då ingenting för mig?

— Därom frågar du! Liksom läste jag inte redan klart och tydligt i ditt hjärta, vad du innerligast åstundar! Har du inte nyss berättat för mig hela ditt liv! Varför smög du dig till domareringen, där jag talade, varför stötte du stenguden ned i forsen? Och vad var det för nytt ljus, som föll in i dig, när kärleksruset med

sin ånger och sina eldslågor väl hade fått dig vaken? Dina tankar ropade endast på Soldis. Men när hon bleknade av och red in i bålet, fortsatte de ändå att ropa, fast allt högre och högre, utan att du själv knappt märkte, hur namnet småningom blev en annans. Han, den andre, han skickade mig. Och nu påkläder jag dig den vita skjorta, som jag i dag bär i min påse. En broder rådde mig, då jag gick från Skara, att jag skulle medtaga den, och sedan dess kände jag också under hela vägen, att någonstädes väntade mig en stor glädje. Det var långt att gå och jag blev öm om fötterna, men nu ser jag, att jag hunnit dit jag skulle. Mitt sinne var betryckt den gången jag primsignade trälarna vid domareringen. Jag visste, att de snart skulle glömma mig igen och att det är husbönderna, som här bestämma över tron. Men nu förstår jag, att det var för dig jag talade, just för dig, fast jag då var utan kunskap därom. Ingevald Folkesson, jag kläder dig i vita vadum, i döpelsens snövita skrud, innan du träder inför den, som du länge hemligt längtat till.

— Tag mig om livet och hjälp mig att resa mig, så att jag får knäfalla, bad Ingevald. Jag tror på din gud Vite Krist, därför att han är barmhärtig.

Jakob tog fram en liten träflaska med olja och beströk honom på bröstet och mellan axlarna och beklädde honom sedan med vita vadum. Därefter böjde han honom över krukan, som stod bredvid lägret, och vattenöste under bön hans huvud.

Ingevald frös under de kalla dropparna, som runno ned utefter halsen, och genombävades därvid av den mest outsägliga lycka. Han kände sig svag och viljelös men lyft av omhuldande händer i ett sådant hav av ljus, att han slutligen blev delaktig därav och fylldes av andras styrka. Röster talade med honom långt ute från den vida och okända världen. Det föreföll honom, att några voro myndiga hövdingars och biskopars, men andra kvinnors och till och med barns. Alla sade de till honom, att han icke längre var ensam, utan att de älskade honom och fröjdades med honom, fast de aldrig sett honom eller ens någonsin skulle få höra om honom. De skulle leva kvar som en samlad härskara mitt i det övriga folket, om han också själv försvunne i plåga och död. De delade med sig av sin styrka, och för honom var denna känsla av äntlig ro alldeles ny, men för den kringvandrande predikaren var den ett dagligt och väl bekant sällskap.

Anande hans tankar böjde han sig därför intill honom och frågade:

— Får jag hälsa bröderna och systrarna, var jag går fram?

— Du får, svarade Ingevald.

Den gamle läste då över honom och gav honom broderskyssen. Sedan gick han till hängvaggan och döpte barnet. Ännu i sina böner talade han med samma snabba röst som alltid, icke av likgiltighet eller vanvördnad, utan därför att en ynglings iver brann i hans ord och handlingar lika väl som i hans steg.

— Konung över människorna, ropade han, herre över jorden, låt undret ske! Visa oss, visa hela vårt folk, att ingen mer behöver sörja likt denne, som nu knäböjer för din tron. Om också hans avkomma hundra gånger skulle trampa på ditt kors, visa oss, att en renglödgad vilja till sist kan växa också ur det ondas frö och bli till skinande helighet!

Ingevald låg ännu på knä, och det drojde länge, innan han höjde ansiktet. Röken från härden omvärvde hängvaggan som skyar, och genom dörren såg han, hur fadern och trälarna arbetade ute på åkern.

— Min fromme välgörare, viskade han. Tiden är knapp, ty de andra kunna när som helst komma tillbaka. Vi måste tänka på barnet. Här lider det ingen nöd, det är sant, och alla vaka över det. Jag själv var den ende, som alltid kände mig främmande för det barnet. Men i Folke Filbyters gård blir det sin egen olycka. Därför skall du hålla ditt löfte, Jakob, och nu genast taga barnet med dig ur rövarkulan.

— Ingenting önskar jag högre, och jag skall dölja det så väl för världen, att aldrig någon skall hitta gömstället. Nu går jag till stallet för att utvälja en stark häst.

— Men du får inte gå rakt fram över gårdsvallen, Jakob. Betänk, att för min far finns ingenting i hela livet så kärt som just det barnet. En obegriplig gåta är allt omkring oss, Jakob. Vem drömde väl, att han kunde fästa sig vid en

levande varelse! Smyg dig utefter väggen, så att ingen märker dig.

— Ack, du vet inte, hur man får tillit och medgång i ett kärleksvärv, svarade Jakob. Det är svårt att misslyckas i ett kärleksvärv, min lycklige broder.

Den gamle gick rakt fram över gårdsvallen, och ingen mötte han och ingen av de arbetande vände sig om. Ingevald hade aldrig sett dem gräva och plöja med ögonen så fastvuxna vid jorden. Till och med spejarna i träden lågo framstupa över ekgrenarna och stirrade endast på de mörka åkerfårorna.

Stalldörren gnisslade och Ingevald reste sig skrämd. Han vacklade bort till hängvaggan, men Jakob gick in i stallet och valde bland hästarna.

På den kraftigaste lade han ett täcke och en stadig klövjesadel och spände fast den med en rem. Något betsel kunde han icke hitta, utan han lät hästen behålla grimman och ledde ut honom i det fria. Där lät han honom stå och beta och kastade grimskaftet, så att det släpade i gruset mellan hovarna.

Ingevald väntade vart ögonblick, att hästen skulle gnägga. Utmattad som han var, började han darra, när Jakob kom tillbaka för att hämta barnet.

— Gossen är ännu så späd, att han suger ur horn, stammade han och lade tjurhornet mellan fingrarna på gossen. Det heter Månegarm och det är runor på det, men i dina händer ha de nog ingen ond makt, Jakob. Om du skakar på

hornet, kan du känna, att det ännu är fyllt med mjölk. Jag har tryckt säkert fast både locket och den träplugg, som sitter i spetsen. Förstår du att sköta ett barn, Jakob?

— Jag vet inte, vad jag skall svara, men om Folke Filbyter kunde lära sig det utan att taga några råd av andra, får jag väl också försöka. Nu slipper jag att färdas ensam på de långa vägarna.

Han virade in gossen i skinnsäcken och löste den från bjälken. Oupphörligt ryckte Ingevald honom i ärmen, och med uppbjudande av sina sista krafter nästan skötte han honom framför sig mot dörren.

— Annars har du alltid en sådan brådska, Jakob. Vad gör det, om säcken inte blir så väl ihopknuten. Ser du inte, att nu slutar hästen att beta? Han lyfter huvudet och börjar klippa med öronen. Rid fort, fort, för mitt barns skull!

— Hur kan du tro, att en så liten en skulle tåla att rida fort! sade den nye fosterfadern. Nej, långsamt och i gående få vi nog vackert leta oss fram. I dag får jag lära mig tålamod, och det kan vara nyttigt. Men jag skall taga en annan väg än den vanliga, det kan du lita på. Jag skall vika av inåt ljungen. Där kan ingen se några spår, ifall vi bli eftersatta. Och visst bli vi eftersatta. Länge kan det ju knappast tröva, innan husbonden är tillbaka. Då blir det en svår stund, Ingevald. Göm dig undan inne i tjället och blunda och bed.

När han hade krångt sig upp över hästryggen

med sin lätta börda, borrade han sin blick i den bruna molntapp, som stod framför solen.

— Låt undret ske! viskade han med stigande värme. Det kan uppenbara sig, när timmen är inne, så sakta och stilla som en ros öppnar sig. Fast jag ingen spåman är, hör jag, att en röst svarar mig. Det skall ske, säger rösten, om det en gång föds en ättling av detta gossebarn, som älskar en vaxdroppe mer än en pärla.

Han var så upptagen av sin bön och sina tankar, att han glömde att nicka till avsked åt Ingevald. I långsamt gående red han genom grinden och vek in under ekarna, och hela tiden styrde han hästen med grimskaftet.

Spejaren i det närmaste trädet hade somnat, och vakterna i skogsbrynet plockade bär. Först när Jakob längesedan var försvunnen, knöt Folke Filbyter tömmarna om plogstyret och vände sig om. En vipa hade hela tiden under arbetet hoppat framför hästarna, och han hade gått och sett på henne och undrat på hennes mod. Nu var hon bortflugen, och hans första tanke var att lyssna, om ej barnet ännu skrek efter honom inifrån stugan. Visserligen övertygade han sig om, att allt var tyst, men en obestämd oro hade redan smugit sig in i hela hans kropp och han skyndade sig med korta och bestämda steg över gårdsvallen. Plötsligt kom han ihåg, att Jakob var där och att han skulle bestraffas, ifall han icke fått någon makt över Ingevald. Han ropade därför till bryten och trälarna att också komma med.

Hängvaggan var det första, som han letade

efter med sina ögon redan långt utanför dörren. Men det var skummare där inne. Icke förr än han höll om båda dörrstolparna, förstod han, att han icke sett vilse, utan att de två löst släpande läderrepen under bjälken voro det enda, som fanns kvar av gossens bädd. Klädd i vita vadum låg Ingevald i sitt tjäll innanför skinnfällarna och liknade med sina slutna ögon och knäppta händer mer en död än en levande. Om någon hade ställt sig framför Folketunas husbonde och utförligt och med många ord berättat honom, vad som hänt, skulle han icke ha förstått det klarare. Under sina färder i sydliga land hade han sett många dö i vita vadum, och han visste vad det betydde. Som i skenet från en hastigt uppflammande eld såg han framför sig den gamle Jakob med olja och dopvatten och slutligen på flykt med barnet i sina armar för att rädda det åt den nya tron. Han gjorde heller inga frågor och tänkte icke på att utdela några snarrådiga befallningar, utan stund efter stund gick i overksamhet. Han tog ej sin blick från de tomma repen. I jordgolvet under dem var ännu en grop, som han själv trampat upp, då han suttit vid hängvaggan. Den kom honom att tänka på ett plundrat rede, och han brast ut i jämmer. Det var icke gråt och det var inga ord. Det var en klagan, lik den som jägaren stundom under nätterna hör från avlägsna lyor och legor i skogarna. Den växte och sjönk, och ibland blev den kvävd och stilla. Han begynte gå i ring om det tomma stället, tungt och vaggande som en björninna, när ungarna blivit

stulna. Trälarna kastade från sig hackor och spadar och sällade sig till honom för att dela hans sorg. Det hade aldrig ingått i deras föreställningar, att Folke Filbyter hade ett hjärta. Och nu brann det framför dem med en sådan flamma, att deras egna förkrumpna hjärtan tändes av lågan! De kände sig som hans barn, hans enda hjälpare, ryckte i hans kläder och trugade honom med vatten och med mat för att på sitt enfaldiga vis söka trösta honom. Hans nakna kämpaarmar hängde viljelösa, och händerna, som nyss upphettats av arbetet, blevo kalla och torra. Ännu när han hörde, hur de ledde fram hästarna, förstod han icke meningen därmed. De fingo kläda och rusta honom, hur de tyckte, med brynjan och saxsvärdet och den väldiga kittelhatten.

När han slutligen satt i sadeln och bryten lade tyglarna i handen på honom, sprängde han genast i väg, så fort den lilla lurviga hingsten förmådde med sin tunga och stötande börda. Trälarna följde efter honom, några springande, andra till häst, de flesta utan vapen. De hade glömt både ovänner och möjliga överfall och tänkte endast på att söka åt alla håll som jakthundar. De trängde sig in i buskar och snår, spredo sig på de olika stigarna och gingo från gård till gård. De skickade också bud till Älg Klubbehövding och hans män, och hela dagen hördes deras lurar kring träsket. Men all möda blev lika lönlös, och när Folke Filbyter tredje gången red förbi skurdtemplen, höll han in den flämtande hästen.

Han tillsade trälarna att bryta ned templen, ett efter ett. De sleto upp nävertaken, välte omkull stolparna och höggo i stycken belätena, både asagudarnas och Jesu moders. Hästarna skrapade med hovarna på sönderslagna gudar, och till spillrorna talade han föraktets ord. De kommo lika långsamt som fordom, då han på förhand tänkte ut vad han borde säga, men nu flöto de rätt fram ur hans själ, och i sin högtidliga långsamhet ljödo de som en bön. Om hela världen också hade lyssnat, skulle han ha talat lika långsamt och sagt alldeles detsamma.

— Om ni förmå att kröka ett hår på mitt huvud, sade han, varför ligga ni då stilla? Varför resa ni er inte till hämnd? I era namn röva människorna och döda utan mod att tillstå, att de göra det av egen lust. Jag har anropat luft och ånga, var gång jag offrat till er. I medgången fick jag inte min jord av er och inte min lycka, och i motgången blir jag inte hulpen. Ingenting frukta ni såsom människors vittnesbörd. Mitt korn skall växa som förr och mina trälar skola arbeta som förr, ty de äro goda trälar och måna om att göra sin husbonde till lags. Då de slutligen sätta mig i högen, skola de vittna, att jag lärde av mina levnadsår och att jag bad er om intet och tackade er för intet.

Så länge trälarna voro i färd med att bryta ned skurdtemplen, lydde de honom med hämndfull glädje, men när de hörde honom tala, blevo de förskräckta och begynte att smyga sig undan. Till sist var där ingen annan kvar hos honom

än bryten. Han satt också till häst, och ännu en gång följde båda vägen inåt skogen.

Det fanns nu bara en gård, där ingen ännu hade frågat, och det var Ulv Ulvssons.

Den låg nere på slätten, och från bergsstigen kunde de se husen och det lummiga vårdträdet.

Folke Filbyter vände sin häst och styrde rakt ned mot gården.

— Du har mist din besinning, husbonde, sade bryten. I din sorg vet du inte längre vad du gör. Vill du spilla både ditt eget liv och din bästa träls, då skall du fortsätta just så som du nu vänt hästen.

Folke Filbyter red tyst på, men bryten tänkte, att han väl skulle betänka sig, om han fann sig ensam. Därför steg han av. Han stannade ändå vaksamt i skogsbrynet, fast han visste att han icke mycket kunde hjälpa honom, utan vapen som han var.

Folke Filbyter märkte knappt, att trälen blev efter. När han kom ned till gården, stod grinden på glänt, och det lyckades honom icke att stöta upp den med foten. Hur ovigt och besvärligt det blev honom, måste han därför omaka sig att stiga av utan hjälp, och han band hästen vid grinden. Ingen av gårdsfolket syntes i närheten. Han hörde, att Ulv Ulvsson spelade harpa inne i stugan, och han lyddes och stannade med axeln stödd mot de utstående stockarna i knuten.

Harpspelet brusade som en havsstrand, och när han hade stått en stund utan att själv veta, att han lyssnade, kände han igen tonerna. Det

var samma roddarsång, som han brukat söva barnet med. Den slogs bara mycket sorgesammare på strängarna, än han lärt sig att sjunga den, och lät som en oändlig klagan. Han lutade huvudet in mot väggen och stod på det sättet, under det att harpspelet blev allt fylligare och rikare, och han tänkte varken på att giva sig till känna eller att akta på sin säkerhet. I hans hjärta hade det aldrig vuxit annat än ogräs och tistel, och då olyckans svedjeeld nu hade bränt och rensat det, ägde det en jungfrulig jords oförbrukade bördighet. Besynnerliga små blommor slogo därinne upp sina skygga ögon och begynte växa och spira i allt större mängd, till dess hela det fordom så ödsliga hjärtat liknade ett enda blomsterknippe. I stor förlägenhet skulle han ha råkat, om han försökt att giva några namn åt dessa obekanta gäster, men han räknade dem icke med någon kräsen glädje, om han ens märkte deras närvaro. Han begynte endast förundra sig över, att alla kallade honom ond, ty i denna stund, då den första smärtan gav efter, kände han ingen ond vilja.

— Du har kanske ibland gjort ont efter andras sätt att se, Folke Filbyter, sade han. Varför blev du inte straffad då? Varför kommer straffet just nu, då du inte skulle nännas att göra ett kryp för när?

När han slutligen såg upp, hade harpan tystnat och Ulv Ulvsson stod i dörren, barhuvad och med en båge i handen.

Han var kritvit både om håret och kinderna,

och han tog ett halvt steg framåt och böjde sig, så att han kunde se in under kittelhatten. Var det verkligen den hårdnackade och storrike ovännen, som nu stod där vid stugknuten så nedbruten och hopsjunken? Vad hade icke allt hänt sedan de sist talades vid på fästningastämman?

— Du behöver inte tveka, sade den brynjeklädda gestalten utan att taga sin arm från stockarna i knuten. Jag är grannen från Folketuna, din värsta fiende. Länge har jag väntat på dig och dina söner, Ulv Ulvsson. Knappt trodde jag, att det var jag, som skulle behöva komma först. Är du otålig, så lägg nu pilen på bågen och skjut!

Ulv Ulvsson skrattade klanglöst och ryckte bågen till ögat och siktade, men lät den sedan åter sjunka. Flera gånger gjorde han på samma vis, och då sade ovännen:

— Vill du hellre bruka svärd, så kom ut på blomsterliden till envig. Blott på en fråga måste du först svara mig. Har du sett den kristne tiggaren, som red bort med din dotters barn?

Ulv Ulvsson släppte bågen och kom så nära, att de båda männen kunnat fatta i varandras bälten. Håret föll ned över hans ögon och darrhänt pekade han på torvbänken under vårdträdet utan att få fram ett ord.

— Där satt han med din dotters barn? frågade Folke Filbyter.

— Vad är det du talar om? svarade slutligen Ulv Ulvsson. Min dotters barn? Jag har haft spejare ute. Jag vet, att min dotter är död och att du själv suttit och vaggat barnet... A,

nu förstår jag, nu förstår jag. Ja, här på torvbänken satt Jakob och vilade sig. Han var trött och varm, och själv fyllde jag hornet åt den lille med frisk mjölk. Han sade att han fått det av en döende, som tagit kristnan. Mer berättade han inte. Jag kände ingen lust att förlänga samtalet med denne predikare, om jag också av miskund med det obekanta barnet inte kunde neka honom ett ögonblicks vila. Det föll mig inte heller in att sedan fråga honom, vart han styrde sin kosa. Det är nu länge sedan han red bort — jag såg inte ens åt vilket håll. Hade jag bara anat, vad jag nu vet! Var då det barnet min dotters? Kanske för han det till Skara, men där råder konungen, som är kristen. Och där finns det höga trämurar, som inte lära svara, om vi ställa oss utanför och ropa. Kanske har han också reda på ännu bättre gömställen.

— Och under dessa långa år har du ingenting gjort för att taga igen din dotter, Ulv Ulvsson?

— Det har inte gått en dag och inte en natt utan att min första och sista tanke har varit hos henne. Men jag är inte rik som du och har inte folk som du, och jag visste, att striden skulle bli hård. Långt härifrån har jag en gård, och där samlade jag i hemlighet män och vapen och hästar. Vi ha knappt här unnat oss kläderna och födan för att småningom och med tålamod kunna rusta den lilla skaran där borta. Att kära mot dig på tinget hade varit bortslösad möda, men jag knöt förbund mot dig med de andra gårdarna. Och

just då nätet var färdigt att dragas samman, ja, då kom budskapet att min dotter inte längre fanns till. Ännu kvider för mina öron den stolta och missförstående hälsningen, som hon skickade med systern.

— Och allt detta tillstår du för mig så öppet och utan omsvep, Ulv Ulvsson! Din dotter kan du inte längre taga tillbaka, det är visst, men tänker du då inte hämnas?

— När vi fingo höra om hennes död, gingo mina söner till sina skepp och härja nu i västervåg. Hämnden, granne, behöva vi människor inte sörja för. Vedergällningen kommer lika säkert som snön om vintern. Över henne råda makter, som äro visare och starkare än vi.

— Så ha vi inte stort mer att säga varann, Ulv Ulvsson. Tag nu upp bågen, eller om du föredrar svärdet, så gå in i stugan och hämta det. Ingen väntar mig i afton där hemma, och jag har god tid.

Ulv Ulvsson stod kvar utan att lyda hans uppmaning. Han återvann en skymt av sin forna avmätta värdighet.

— För en man, som så darrande stöder sig mot husknuten, är inte nu rätta stunden att upptaga ett envig, sade han. Bonde från Folketuna, jag har aldrig hört din röst så hovsam och saktmodig, och vad du i denna stund minst längtar efter, det är att se en annans blod. Du har gjort mycket ont i ditt liv, men i olyckan kommer det för var människa en stund, då viljan till det onda så helt mister sin kraft, att det inte längre finns

rum hos henne annat än för det, som gott är. Då blir hon för den stunden eller kanske för en dag eller ett år en alldeles ny människa, som inte längre minns eller känns vid vad hon förr varit. Och då frågar hon sig: — Varför skall jag lida så mycket, jag, som ändå inte är ond? Se här i mitt hjärta hur bräddfullt det är av allt gott och hur bittert jag ömkar mig över mitt olycksöde. Ty ett olycksöde är det att straffas så hårt, då man endast känner goda önskningar. — På det sättet talar hon då, och så är det nu med dig, granne. Hur skulle jag nånnas att just i en sådan stund, då du är en god och ädel människa, straffa dig för något, som nu inte längre finns inom dig? Lugnt och leende skulle du draga ditt vapen, och om du föll, skulle du känna det oförtjänt. Du är min värsta ovän, och därför unnar jag dig inte en så lätt död på blomstergräset. Nej, lev, lev och åldras utan att kunna dö!

Folke Filbyter drog tillbaka sin arm från stugknuten och pekade med en frågande åtbörd på sitt svärd för att ännu en gång fresta ovännen. Han gjorde det med en sådan enträgenhet och en så uppenbar längtan att äntligen få strida och falla, som hade han bett om en nåd.

— Rid nu hem till din gård igen, sade Ulv Ulvsson och vände sig om för att gå in i stugan. Din häst rycker i bindslet och kan slita sig. Vore det i gamla dagar, skulle du kanske beskylla mig för feghet och locka mig till en överilning. Men vi ha fått annat att tänka på, du och jag. Vi äro som två träd i skogen, som vuxit i kapp för att

kväva varann och som stumma stå och stirra på varann över de döda grenarna. Vi ha ingenting mer att tala om. Jag har redan sagt dig de hårdaste ord, som en människa kan säga till en annan.

9

Husbonden på Folketuna fann ej längre ro vid sin härd. Ingevald var länge sedan död, och själv fortsatte han att rida mellan gårdarna och fråga. På det sättet gick det år efter år, och han började åldras. Om vintrarna, när snön hopade sig över vägarna, satt han hemma, men var vår kom han ridande i sin järnhatt med det korta svärdet vid sidan och alltid följd av en ömfotad träl. Det var Kalv, samma träl, som han hade gift ihop med den suckande Tova.

Folke Filbyter bar en utsliten vadmalskappa över kläderna, och sadeln hade ett så högt ryggstöd, att han satt som i en stol. Ännu skrattade bygdemännen åt honom och mest åt hans kittelhatt, som tycktes stödja sina brätten på skuldrorna och som han endast bar av seg vana. Med tiden blev dock löjet sällsyntare och mattare och blandades med en viss hemlig vördnad, ty ryktet om hans olyckor och rikedomar började mer och mer omgiva hans dystra gestalt med sagans glans. Liksom på trots valde han ofta sitt sovställe på ängen mitt framför Ulv Ulvssons gård. Där blev han ofta funnen av husfolket i djup sömn bredvid sin betande häst när solen rann upp. Eller också

lade han sig vid elden hos stigmännen och viste dem den tomma fickan i manteln och berättade hånfullt om skattkistan där hemma, som vaktades av de beväpnade trälarna. Stigmännen vågade icke röra en man, som ingått fostbrödralag med Älg Klubbehövding, utan mottogo honom med undersåtliga vördnadsbetygelser som en stormäktig vän. I stället att taga ifrån honom hästen, undfägnade de honom och skänkte nya skor åt hans träl. Horgabrudarna, som övergivit sina källor, och bonddöttrarna, som följt fredlösa älskare på deras skogsgång, buro fram sina barn till honom så att han fick syna dem i händerna. Han ville själv övertyga sig, att ingen av dem hade det stjärnuddiga födelsemärke, som hans förlorade ättling burit innanför långfingret.

När han kom till någon gård, gick han aldrig in i stugan utan satte sig under vårdträdet och talade knotande och klagande om sitt öde. För var gång vinkade han på sönerna och trälarna och undersökte noga deras händer. Det upprepades så ofta, att de till sist samlades omkring honom, utan att han behövde kalla dem. Den första tiden gällde det bara de små barnen, men allt som åren gingo, kom ordningen till de halvvuxna piltarna och ynglingarna och slutligen de unga männen. På samma gång började han dock frukta, att han var för lättrogen och att hans efterforskningar ej voro grundliga nog. Vidskepelsen i hans sinne ingav honom en dunkel oro för att hans förlorade barn möjligen på något särskilt gåtfullt sätt kunde växa fortare eller lång-

sammare än andras eller till och med hållas gömd i kvinnokläder. Till sist fanns det därför varken ung eller gammal, varken man eller kvinna, som icke måste stanna och visa honom sina händer. Folket vande sig vid hans besök, som hade det blivit hans bestämmelse att evigt färdas på vägarna. Man förvånades lika litet över hans beständiga återkomst, så fort snön smälte, som över att höra gladornas vårskri eller finna träden knoppade. Runt om i landet blev han känd, och när bondhustrun såg honom utanför grinden, sade hon: — Det är den olycklige husbonden på Folketuna, som rider omkring och letar sitt barn.

När han icke var ute och sökte, tycktes det honom, att han förspillde sin tid i sysslolöshet. Ofta kom han under sina irrfärder långt bort till helt andra trakter, och på Folketuna hörde man då icke det välbekanta långsamma trampet av hans alltid trötta häst förrän vid julmörkret. Flera gånger hade han också hunnit ända till Skara, men prästernas byggnad var omgiven av spetsiga och oöverstigliga pålverk, som folket kallade trämurar. På porten fanns visserligen en gallerglugg, men alltid vände han sin häst, så fort han kom till porten. Trälen anade, att husbonden mest av allt fruktade att mista sitt sista hopp och att det var därför han aldrig vågade fatta om portklappen. En gång skyndade sig trälen likväl oförmodat fram och bultade det häftigaste, som han förmådde. Förstenad släppte Folke Filbyter tygeln och lät hästen stå stilla.

Det var en varm dag och han hade hängt

järnhatten på sadeln. En stark lukt av rökelse slog honom till mötes ur gallret och några tjänare sporde om de okändes ärende. Snart fick han syn på ett åldersfagert och skarpt forskande ansikte. Det var den förnämste av de kristna lärarna och han kallades biskop, men han hade länge svårt att förstå trälens frågor och svarade med brytning på utländskt tungomål:

— Jag drar mig till minnes, att före min tjänstetid lär här ha funnits en broder, som hette Jakob. En dag skall han verkligen ha kommit ridande med ett barn, som knappt såg ut att vara årsgammalt. Men då den nyfikna mängden och flera av lärarna samlades omkring honom, höjde han barnet på händerna och höll en så irrlärig predikan mot arvsynden, att bröderna samma dag sågo sig tvungna att utstöta honom ur sitt samfund. Så har det blivit sagt för mig. De gräto sedan mycket över honom och bådo träget för hans själ. Vart han sedan styrde sina steg, är mig obekant, men han var ju van att sova i skogar och lador. Jag har hört, att han under årens lopp flera gånger varit här, men mig har han aldrig uppsökt.

Under samtalets gång betraktade han allt uppmärksammare den främmandes nedstänkta och egendomliga klädsel. Det undgick honom heller icke, att ett vekt drag av sorg och nästan av fromhet skiftade fram ur det fula och annars frånstötande ansiktet.

— Du är vildman och hedning, sade han. Var det ditt barn? Du är olycklig. Kanske skulle

jag bättre kunna hjälpa dig, om du toge kristnan. Tänk därpå, när du kommer i ensamhet. Varifrån är du?

Det var för många frågor på en gång, och Folke Filbyter svarade endast på den sista.

— Jag är från en avlägsen bygd österut, där Alg Klubbehövding och Folke Filbyter göra vägarna osäkra, så att ingen törs rida obeväpnad.

— Far då hem i frid, sade kristbrodern, ty nu är en from höfding, som heter Inge, satt på Uppsala stol. Det är en ärlig västgöte, och det är hans konungaed, att han skall tvinga östgötarna till tukt och sed. De äro freysdyrkare bara för mjölets skull, ty de tro, att Kristus är snålare om skörden. Men hälsa dem, att på en så fet jord som deras kan också Kristus giva sjunde kornet. Jag har också hört om Folke Filbyter och att han är en illa ansedd bonde. Han lär ha mer tjuvgods än min nybyggda och fattiga kyrka har gåvegods. Han låter piska gudaktiga lärare och har slagit omkull Jesu moders beläte. Jag har fått veta det genom resande köpmän. Nåväl, kanske är han till hjärtat inte någon större syndare än var och en av oss alla. Den ena skaffar sig sitt guld på härjartåg, den andra genom köpenskap, den tredje vid farvägen. Men så kan det inte längre få fortgå. Ett klart ljus är hämtat från Österland, och så många händer skydda redan om lågan, att ingen vind mer förmår släcka den. Hälsa du den rövaren från mig, att gör han inte snar bot och skickar rikliga soningsgåvor, blir det nödvändigt att skilja hans huvud från halsen jämnt

så mycket, att ett skarpslipat svärd kan slinta emellan.

— Jag skall minnas dina ord, mullrade Folke Filbyter hotande. Men innan bonden på Folketuna tar kristen sed, får du hugga många järn slöa.

Efter det samtalet blevo hans tankar ännu dystrare.

Trälen däremot fick nytt mod och sade:

— Vi skola sluta att fråga efter barnet. Du hör själv, att de, som möjligen veta något, helst svara undvikande om något annat. Nu skall jag sluta att tala om barnet och bara fråga efter Jakob. Jag skall låtsas, att du är en gammal vän, som vill hjälpa honom och taga honom med dig hem.

Trälen gick in i alla hus, som lågo utefter den vänliga köpstadens gata, och talade medlidsamt om den bortstötte predikaren. Människorna voro gladlynta och språksamma, och han gav sig god tid. Innan han hunnit till det sista huset, kom han dock tillbaka och grep hästen vid betslet och ledde honom framåt med bestämda steg.

— Jag visste med mig, att i dag skulle vi åtminstone inte bli alldeles utan lön, sade han. Men låt nu mig styra. Hittills har det varit jag, som fått gå tigande bakefter.

Han fortsatte att leda hästen i rask fart, och då solen började att sänka sig, krökte vägen förbi en kulle. Den var nedtill tätt bevuxen med taggiga buskar, men överst på toppen stodo ett par aspar med darrande löv.

— Här under asparna skulle de vara, sade trälen. Genom att nyss locka fram ett ord i det ena huset och ett i det andra fick jag småningom de goda kvinnorna i Skara att ganska noga beskriva stället. Själva trodde de nog, var och en för sig, att de voro mycket försiktiga och förbehållsamma. De kunde ju heller inte veta, hur pass allvarligt vi menade med vår vänskap för den gamle ensittaren. Ja, ensittare, det är vad han lär ha blivit, och här skall han bo. Det gäller nu bara att hitta någon gångstig genom de taggiga snåren.

Han förde ned hästen i gräset, och då han kom till kullens bakre sida, som vette från farvägen, visade sig en trappliknande stig upp till ett träkors och en liten torvlagd riskoja. Utanför ingången satt Jakob och lappade sina skor och var så upptagen av sitt arbete, att han icke märkte främlingarna.

— Har du gossen hos dig? frågade Folke Filbyter.

Jakob spratt upp, väckt av den djupa rösten, och sträckte oroligt huvudet över buskarna åt andra sidan. Han trodde, att ropet kom från vägen, och först när han vände sig om, fick han klart för sig, att han var funnen av bonden från Folketuna.

— Nej, vid Kristus, jag är ensam, svarade han med ängslig iver. Varför rider du kring här i skarabygden? Sluta upp att söka efter barnet. Du kommer ändå aldrig att hitta det.

— Nu är det för dig vi komma, Jakob, sade

trälen. Folke Filbyter tycker, att det är synd om dig och vill taga dig med sig. Därför går jag nu genast upp med en repstump och hämtar dig.

— Är det bara mig ni söka, då blir jag lugnare till mods. Det var Ingevald, som gav mig barnet. Han bad mig att taga det. Jag var ingen tjuv. Men jag vet, Folke Filbyter, att du anser dig ha husbonderätt över allt levande på din gård. Blir det dig till någon lisa, så tag gärna hämnd på mig.

Han slutade med sitt arbete och tog på sig de halvlappade skorna. Sedan kom han ned. Folke Filbyter lät då binda honom vid sadeln och tvang honom att gå med bredvid hästen hela den långa vägen hem.

När de slutligen voro på skogsstigen ovanför Folketuna, mötte de Ulv Ulvsson. Han var också till häst, och ingendera ville rida ur vägen för den andra. Hästarna stannade framför varann och fnyste och grinade fientligt.

— Rid ur vägen du, jag är storbonden här på trakten, sade Folke Filbyter, och de båda ovännerna sågo varann stelt i ögonen.

— Nej, rid du, jag är äldst, svarade Ulv Ulvsson.

Då sprang Jakob emellan, så långt hans rep räckte, och höll hästarna i sär.

— Farligare karlar än du, Ulv Ulvsson, och du, Jakob, släppte jag aldrig genom gårdsgrinden, sade Folke Filbyter. Varför uppsökte ni mig i mitt ide? Jag bad er aldrig att komma. Ni togo

ifrån mig barnet och Ingevald och min sinnesro och gjorde mig ensam och skydd. Ni bestulo mig i mitt hem på allt och klädde av mig naken inför mina egna trälar och läto mig bara behålla det röda silvret och guldet.

Då böjde Ulv Ulvsson litet på huvudet och red åt sidan in mellan träden.

— Vår väg blir allt smalare och trängre, granne, sade han. Vi få väja för varann, men helst utan att tala.

De försvunno åt var sitt håll i skogsmörkret, och hovtrampet hördes knappt i det djupa barret.

När Folke Filbyter kom hem till gården, lät han kedja Jakob vid väggen med en kalvklove, som blev hopböjd till ett halsjärn och starkt nitad. Det var vid väggen inne i stugan, och somliga dagar räckte han honom resterna på fatet, när han själv slutat att äta, men andra lät han honom svälta. Han flyttade sin bänk så nära väggen, att Jakob kunde känna ångan från maten, och långa timmar satt han och stirrade på sin fånge under oavbruten tystnad.

En afton, när maten var framsatt och elden på härden lyste upp hela stugan, sade han äntligen till honom:

— Jakob, nu är det tid att tala. Var är min son?

— I mitt hjärta, husbonde. I mitt hjärta och mina tankar är han var stund. Mer säger jag dig aldrig. Därtill fäste jag mig för mycket vid det barnet. Du må lägga på mig alla de kval som du har makt till, ändå skall jag tiga.

— Trälar, sade då Folke Filbyter, hetta upp ett järn på elden och blinda därmed tiggaren. Han är inte värd att ännu en gång få återse den stora härliga solen.

Bryten gjorde då, som han befallde, och glödgade ett järn i askan. När det blev vitt, gick han bort till Jakob och höll upp hans ögonlock och blindade honom på bägge ögonen.

— Kvällen är stjärnljus och fager, sade Folke Filbyter och bjöd Jakob fatet, som han icke rörde vid. Vill du som jag, så språka vi en stund. Måhända klarnar småningom ditt minne, då du inte längre förvirras av det, som är utomkring. Säg mig, Jakob, vet du något om min son?

— Jag har gott minne, och jag vet, att jag ville honom väl.

Folke Filbyter makade sig framåt på bänken och böjde sig ned över honom.

— Det som mest trycker mig, är att jag inte kan ana mig till, hur han nu har det. Finge jag också aldrig mer se honom, skulle jag dock stiga lugnare i högen, bara jag hade visshet. Kanske kryper han på golvet i en koja och får hugg och slag, medan jag här sitter vid mina skattkistor, som jag till ingenting kan bruka. Kanske har han det gott och leker och växer bland vänliga människor till en hjälte, inför vilken Ulv Ulvssons söner komma att buga till marken. Aldrig skall han då ha en tanke för mig, aldrig ödmjukas av en hågkomst från det hem, där jag åldras i elände — jag som ändå skulle giva det sista jag ägde för två tacksamma och minnesgoda ord.

Svedan hindrade Jakob att tala, men trälarna lade ett handkläde fuktat med kallt vatten över hans ögon, och då svarade han:

— Att omskapa honom, det var min önskan, att göra honom så olik dig, att ni skulle kunna mötas utan en tanke på frändskap. Om jag fått råda, vem vet vart jag hunnit. Men din son är bara en begynnelse, Folke Filbyter. Han kan leva lika länge som du och få söner och sonsöner.

— Du tror då, att han ännu är i livet. Med halvkvädna visor vill du inbilla mig, att jag straffar dig orättvist.

— Det fanns en tid, då jag ropade förbannelse över orättvisan i världen, men jag har slutat upp. Nej, piska våra kroppar med dina hårda vingslag du, orättvisa, och väck oss, väck oss! Styrkt blev jag redan den gången, då jag fick de första käppslagen på Folketuna, men så stark som nu har jag aldrig känt mig. Och vad hade det blivit av Ingevald, om inte orättvisan tryckt in en tagg under hans fot? Orättvisan är den stråva och stickiga ved, som måste staplas upp, där eld skall brinna.

— Bekänner du om min son, skall du i stället för straff och orättvisa få en lysande belöning. Och du skall få en nedbruten mans tack.

— Det är bara det onda, som skall belönas, husbonde. Lär dig leva så, att du aldrig kan få full rättvisa. — Ingen påve har gjort mer för kyrkan än jag, skriver den store Gregorius i Rom, och därför måste jag falla. — Det är rätt skrivet, Gregorius. Den, som handlar i godo, skall heta ond,

och de bästa skola kallas de sämsta. De skola kallas de sämsta till och med av dem, som i hemlighet mycket väl veta, att det är en himmelsskriande osanning. Hur skulle det se ut här i livet omkring oss, ifall de goda förlorade vissheten om straff och började att räkna på vinst alldeles som de onda? Då bleve det goda ett ännu värre ont än det onda. Belöningar äro människors verk, och med dem söka de att till sitt eget fördärv rubba orättvisans grundvalar. Hur krymper inte allt stort i sina mått, när det lönas efter förtjänst, men det, som förgås i orättvisa, det fortsätter att ropa, ungt och evinnerligt, ännu ur sin grav. Orättvisan är det djupaste och heligaste, som blev ingjutet i skapelsen, på det att starka varelser skulle kunna uppstå.

— Ulv Ulvsson lär nog mena, att jag lider rättvist, sade Folke Filbyter och sköt ifrån sig den orörda anrättningen.

— Det menar också jag. Ulv Ulvsson ville ingenting ont, när han först steg in till dig, och ändå blev han drabbad liksom du. För din sons välgång har ingen stritt som jag, och nu sitter jag här, blindad, med min sveda. Det förefaller mig, att vi alla tre lida rättvist, men att det kanske ändå överst i kalken ligger en droppe orättvisa. Och det är den droppen, som gör oss levande.

— Du är en ännu farligare karl än Ulv Ulvsson. Det är farligt för hela mitt hus att ha dig kedjad vid väggen. Jag har bränt bort din syn, så att hinnorna på dina ögon äro hoptorkade och rynkiga. Skall du tvinga mig att också taga

ifrån dig din tunga? Hämta in ullsaxen, bryte, och klipp av honom tungan!

Jakob satt på golvet med nacken mot väggen utan att röra sig.

— Du vill befria mig från en svår frestelse. Att veta dig sörja så mycket och höra dina frågor utan att svara på dem, det är den största frestelse, som Gud ännu lagt på mig. Jag är bunden av en ed. Arma husbonde, jag får inte hjälpa dig.

— Bryte, låt saxen ligga, sade Folke Filbyter, och trälarna försökte på sitt vanliga vis att välment truga med mat och dryck för att trösta honom.

— Var äro hans söner? viskade de till varann. Vad skall nu ske, och hur skall det gå med Folketuna?

Det blev ej talat mer den kvällen, och hela veckor kunde förflyta utan att Jakob fick ett enda ord. Ibland kastade Folke Filbyter ett ben till honom eller räckte honom fatet, och då skramlade kedjan, när han flyttade sig på golvet med armbågarna.

Folke Filbyter slutade att räkna dagar och år. På gården fanns ingen annan tidmätare än hanen, som från sin bjälke gol till midnatt och soluppgång, men icke till månvarv och årsskiften. Icke heller fanns där någon runstav att karva märken i, ty runor hade där alltid blivit fruktade som sejdtecken och trolldom. Man visste endast, att det somrade, när marken blev grön, och att det vintrade, när snön föll. Därför kunde snart ingen säga med bestämdhet, hur många år, som

hade förrunnit till intet efter den stunden, då olyckan kom över dem. Några gissade på tolv år och andra på tjugu. De äldre trälarna började att dö undan. De yngre berättade sagor om Jorgrimmes dotter och hornet Månegarm, utan att tro på dem. Talade husbonden själv om forna dagar, lät det som en avlägsen röst ur ödemarken, där den vilsegångne tar skyarna för berg och ängarna för sjöar. Hans rikedomar förökade sig beständigt och hopade sig i allt flera kistor, som stängdes när de voro fyllda och sedan aldrig öppnades. Under de långa vinteraftnarna satt han i askan med tomma händer och teg och åldrades utan att kunna dö.

10

I Miklegård i helge konung Olovs kyrka hade väringarna nyss slutat aftonsången, och deras överste höfding, som ända från skuldrorna till bältet glimmade av ädelstenar, skilde dem åt i olika nattlag. Den ena flocken var i högtidskläder liksom han själv, och den tågade upp till palatset för att vakta utanför kejsarens dörr.

— Minns! sade han. Hjälmen på ännu under sömnen, sköldén över bröstet, svärdet under huvudet och handen om svärdsfästet!

Den andra flocken skickade han tillbaka till väringegården, men åt de övriga gav han full frihet ända till midnattsringningen. De hängde muntert armarna om halsen på varann och stämde upp sången till en nordisk danslek, men flera gånger måste de släppa varann och bryta den långa kedjan av armar. Kyrkan var nämligen icke färdigbyggd mer än till hälften, och murställningarna tvungo dem att väja. Månskenet föll in, mellan de kalkiga och ohyvlade stolparna, och det liknade icke månskenet där hemma, som grep fast om hjärtat och kramade det, ända till dess det knappt kunde slå. Det var icke brunt och dött som natten efter den yttersta dagen utan

badade stad och ansikten i ett ljus, där ingen kunde drömma om annat än kvinnor.

Om kvinnor var det också, som de sjöngo, under det att de på nytt hakade ihop sin långa rad och väldeligen stampade i de flata stenarna. Vid sidan om den vida platsen låg ett härbärge med öppet loft, vars trappa var kringvuxen av rosor och myrten, och en skyhög cypress kastade sin smala skugga över vägen. Där måste de återigen släppa varann, ty trappan var smal. De ställde ifrån sig de skarpslipade spardorna och ströko bort dammet under fötterna. Uppe i loftet hängde några lyktor under taket och en rad unga grekiska flickor stodo lutade över räckverket och skrattade åt dem. Mitt i rummet, som bara hade tre väggar, satt härbärgets ägare med några andra män och värmde fötterna på ett glödfat. De talade mycket häftigt, ty liksom alla byzantiner voro de inbegripna i en teologisk träta.

— Jag säger er, for han ut med avbrytande skärpa, att vad tro man än har, blir den till sist alltid vantro för någon annan. När jag var fånge hos Alp Arslan, fick jag heta vantrogen, därför att jag inte trodde på de sju himlarna och profeten från Mecka. Men vad skulle jag för min del säga om Alp Arslan eller om den jude, som satt inspärrad i samma fängelse som jag och som var morgon väckte mig med att högt och lugnt förneka Den heliga jungfrun? Och dessa väringar, som sedan gammalt äro mina goda kunder och bröder, de berätta mig, att i deras land får man heta vantrogen, om man inte var jul sticker en

galt. Nej, mina vänner! Min tro, det är den, att mitt härbärge alltid skall förbli den himmel, där alla tvister dränkas i ett välkryddat vin.

Han sprang upp det fortaste han kunde och den yviga pälsen släpade omkring honom på mattan. Han grävde i fickan och hittade ett par tärningar, som han slungade ifrån sig på bordet. Sedan fattade han tjänarinnorna om livet och kastade dem, den ena efter den andra, rätt i armarna på de inträdande väringarna. Vita i månskenet som marmor kysste de smällande de skäggiga krigarna både på mun och kinder och följde dem till soffan. Deras svarta hår var utslaget, och armarna och axlarna, som var morgon blivit ingnidna med en deg av vetebröd och åsnemjölk, voro lena att stryka över som rosenblad. Om pannan satt ett guldband med en grön sten. Men de voro många i antal, och de, som blevo till överlopps, togo itu med maten. De kokade ihop russin, plommon och körsbär med honung och cedervatten och bestänkte en liten tårta med anisolja. Alltefter som anrättningarna blevo fullfärdiga, ställde de fram dem på en trekantig duk, som värden bredde ut på golvet; och oupphörligt trampade och snavade han på sin päls.

Två väringar hade under tiden ställt sig vid bordet med några guldmynt framför sig och kastade med tärningarna. Så snart den ena av dem vann, gick vinsten genast med nästa slag tillbaka till den andra. De mätte varann med en mörk blick, och en lång stund blevo tärningarna liggande.

— Vartill denna evinnerliga lek? utbrast slutligen den yngre och sköt tärningarna åt sidan. Den för ändå inte till något slut, och vi äro ju söner av samma far.

Värden stannade förvånad framför dem med händerna i sidan.

— Äro ni redan trötta, unga män? frågade han. Vilka äro ni? Jag känner er inte. Ni ha inte förr varit här med de andra, fast jag har så snälla tjänarinnor.

— Jag tänker, svarade den äldre kort, att vi, likaväl som de andra, äro goda bondesöner, som kommit hit ut för att göra vår lycka. Där hemma ha vi vår odal, vi som de.

— Känner du inte Ingemund och Hallsten, Folkesönerna? ropade de andra väringarna från sofforna. Nå, då lär du inte heller få veta mycket genom att fråga. Talar Hallsten för mycket, så talar Ingemund för litet. Alltid står han till hands bakom sin frände och klappar honom varnande i ryggen. Alltid ha de något emellan sig, som de sakta stå och tvista om. Och ändå hålla de lika beständigt ihop som goda bröder!

— Så är det alltid med riktigt goda bröder, svarade värden, nära att falla framstupa på sin päls, och gick åter bort och dukade på golvet. Ungt folk har alltid hemligheter.

— Ungt folk! — Väringarna började storskratta. — Ja, vi få alltid heta unga för vårt klara skinns skull, och ändå finns det väl knappt någon av oss här, som inte sett sina fyrtio vintrar eller mer.

Av Folke Filbyter hade Ingemund ärvt den starka kroppsbyggnaden och av Jorgrimmes dotter den brunaktiga huden, som tycktes hetta under en ständig solbränna. Därför såg han också äldre ut, men omkring Hallstens öppna ansikte dansade ett ljust silkeshår i fylliga lockar, och båda voro fruktade inför kvinnor, men ännu mer inför män. Deras blågrå ögon glindrade, som på två yra människor, men de voro icke druckna av vin utan av luften, av glädjen att andas, att gå, att sova, att äta, att var morgon vakna levande och starka. De kände sig icke små under stjärnorna utan samhöriga med både sol och måne och hela jorden omkring dem. De trodde, att allt var deras och att de bara behövde räcka ut handen för att taga det. De kommo med buller och oväsen som en svärm av vårfåglar, men mitt i yrseln blevo de plötsligt inbundna och kloka, ty de voro två män, som lovat sig att icke stupa utan vinna.

— Hallsten! sade Ingemund med barskt allvar, och munskägget spetsade sig uppåt över hans tjocka läppar. För säkerhetens skull sänkte han rösten och drog honom med sig ut i månljuset vid räckverket. — Förråd dig nu inte genom något hastigt ord, så att vi båda två bli till löje och spott. I en sak ger jag dig rätt. Vi kunna handla omtänksammare än att försöka spela ifrån varann vår sold.

— Det förefaller mig så, svarade Hallsten och månskenet blänkte till i hans hjälm, som var krönt med en gapande gyllene fisk. Vunne jag

också var dag hela din sold vore det i alla fall ändå för litet.

— Du går för långt i din iver, Hallsten, och gör allt till en äresak. Det vore bättre att lämna det hela åt ett gunstigt tillfälle. Fortsätta vi som hittills kan det fräta på vänskapen. Här har jag nu gått och gömt och sparat på allt och aldrig unnat mig riktig förnöjelse mer än till hälften. Och du själv?

— Vad jag har kommit över, det har alltid varit för litet. För det har jag hellre köpt mig stenar och pärlor till mina kläder... Men vem är det, som kommer springande där nere på torget? Det måste vara en av vårt folk, ty jag ser, att han bär vit kappa med röda kanter utanpå brynjan.

— Folkesöner! gycklade en av väringarna utan att därför vara mindre upptagen av skönheten vid sin sida. Stå ni åter och tvista och skaka hand och se varann i ögonen! Kunna vi då aldrig få höra, vad det är för stor hemlighet, som trycker er? I allt annat äro ni ju våra frimodigaste och bästa karlar.

Hallsten skakade lockarna från sitt ansikte och vände sig åt trappan.

— Något är på färde. Här kommer en man springande från palatset, men ni larma så hårt, att jag inte kan höra, vad han säger.

Värden slätade på den trekantiga duken och åstadkom en rad av kluckanden och fnysningar.

— Bud från palatset! Jag vet vad sådana bud bruka betyda. Det är någon av väringarna som

tätt värk i nacken av att ligga på svärdet. Så har han ställt sig sjuk för att få litet roligt hos mina snälla och ömsinta tjänarinnor. He! Ha ni läkemedlen klara? Söta bra på vinet och tag det kvickt från glöden, just som det börjar susa...

Han blev avbruten mitt i sina förnöjda betraktelser och råd, och det var nära, att den inträdande trampat honom på handen. Det var en varm och barhuvad väring, och på bordet kastade han en purpurröd stövel med en guldstickad örn över vristen.

I ett ögonblick hade alla väringarna störtat fram. De befriade sig lika hastigt från fresterskornas armar som en vingårdsarbetare böjer undan rankorna.

De lutade sig ned och granskade den kastade stöveln och kände försiktigt på den, som fruktade de i vördnad att vidröra den, och slutligen kysste de även guldörnen.

— Gud förbarme sig över denna brottets stad! mumlade de. Det är kejsarens!

— Ja, det är kejsarens, svarade budbäraren och drog djupt efter anden. Förstå ni tecknet? Minnas ni, vad det betyder, när hans purpurstövel blir kastad framför väringarna?

— Kejsaren är död!

— Alla veta ni, att han länge varit sjuklig. Prästerna förbjödo honom att dricka vin och läkarna att dricka vatten. Därför lät han i afton bjuda sig en sorbet. Vad som fanns på botten i den bägaren, vet kanske den tröstlöst sörjande

makan, kanske den fromme patriarken, men vi väringar veta ingenting. Och vi vilja ingenting veta.

— Nej, vi vilja ingenting veta. Vi förstå bara, att när kejsarens purpurstövel kastas för oss, väringar, då betyder det, att vi ha rätt till polutasvarv.

— Det betyder så, och nu bli vi rika, sade budbäraren, men alla gingo de ganska trögt och långsamt utför trappan, ty de hade haft kejsarens gunst och voro honom tillgivna.

Var och en letade bland spardorna, som stodo uppställda mot väggen, för att finna sin. I månskenet var det lätt att igenkänna bomärket. Det såg nästan ut, som hade de blygts att skynda, så långsamt gingo de över torget, och flera gånger stannade de och samspråkade halvhögt. Ingemund och Hallsten viskade om, att samma skepp, som fört dem dit, ännu låg kvar i hamnen, fast med lappade segel. Över deras blänkande silverhjälmar flög då och då ett kvävt klagorop från härbärget, men annars hördes endast brådskande fotsteg. Oupphörligt mötte de hovmän, som försvunno i huvudkyrkan, där lamporna började tändas kring marmorstöttorna från Efesos.

— Väringarna, väringarna! ropade de slutligen och dundrade med spardorna på palatsets järnport, och genast gick den lydigt upp som av sig själv.

Den första gården var fylld av vakter. En svart slavgosse stod vid springvattnet med facklan höjd över det ulliga huvudet och grät. Längre

bort sägo väringarna, att porten till den inre gården var halvöppen, och där rörde sig en mängd skridljus och lyktor. Då begynte de nästan alla på en gång att gå allt häftigare och fortare och slutligen att springa.

— Väringarna, väringarna! tjöto de och höggo blint omkring sig med spardorna, så att några beto sig fast i cypress-stammarna och blevo sittande.

De rusade in på den innersta gården i vild oordning som den uthungrade och törstiga flocken av lejon och björnar på cirkus. Alla, som de mötte, veko åt sidan och gömde sig bakom förhängen och bildstoder. Oavbrutet ropande sitt: väringarna, väringarna! hastade de fram genom de månljusa pelarsalarna och in i den trånga skattkammaren. Där stod redan deras överste höfding och väntade dem.

— Var och en har rätt att taga så mycket som han kan bära med händerna i en börda, sade han. Endast det, som ligger i denna järnbur, får ingen röra, ty det är det heliga liljediademet och rosendiademet, och de äro kejsararv. Minns nu! Ingenting på ryggen, ingenting under manteln! Allt skall bäras framför er i händerna.

— Du behöver inte lära oss, vi ha varit med förr! ropade några av de äldsta och stötte honom för bröstet. De ställde sig på bord och bänkar för att nå de översta skåpen eller de rikt smyckade sadlarna och hästtäckena. Somliga togo kläder, rustningar och dyrgripar, men de flesta grävde i kistorna bland lösa pärlor och stenar av alla

slag. Skattmästarna stodo raklånga utefter väggarna som fastspikade och hade frivilligt satt nycklarna i alla lås.

— Ni komma sent, väringar, sade överste hövdingen, som redan hade försett sig med en stav av tungt guld. Vi få skynda oss. Sedan blir det hovfolkets tur.

De lastade då på sina händer så mycket de kunde rymma och tågade sedan ut igen med det blänkande rovet framför sig. Folkesönerna voro de sista, som blevo kvar. Ingemund hade valt ut ringar och mynt och sådant, som var av rent guld, men Hallsten gick ännu villrådig omkring och hade bara plockat ihop några enstaka pärlor.

— Jag letar efter något, som har ännu större värde än guld och stenar, sade han. Och vill du, så tag här själv vad jag hittat. Men jag ser, att dina händer inte ha rum för mer, och jag får väl därför behålla detta till skor och kläder.

Ännu en gång gick han ett sista varv kring den halvplundrade skattkammaren och sökte, och sedan följde han brodern tillbaka över gårdarna. Hans rov var icke större än att han kunde bära det framför sig i vänstra handen. Skattmästarna trodde, att anblicken av så många dyrbarheter skakat hans förstånd och att han inbillade sig hålla den yppersta klenoden.

När Folkesönerna hade hunnit ut genom den yttersta porten, började de efter vanan att halvhögt tala med varann.

— Jag tänker, att vi nu fått nog på denna av Djävulen regerade stad, sade Ingemund. Är

du enig med mig, så gå vi till segels redan i morgon. Jag är viss om att vi skola få tillräckligt många med oss för att kunna sköta snäckan. Det har snögat många vintrar över Folketuna, sedan vi voro där, och fast det var svårt att trivas med den gamle i snusket och förvildningen, vet du nog bäst själv, vad som binder oss att fara hem. Det är ännu så länge vår hemlighet. Enligt vad jag förnummit, ligger en stor höfding från folklanden i Svitjod nu med sin flotta i västerviking och har förirrat sig ända ned till Niörva sund. Hans män kalla honom Blot-Sven, därför att han är hedning och fasthåller den gamla seden att offra en hök eller någon annan rovfågel, så ofta han går till sjöss. Visserligen äro ju vi döpta kristna, men en stor mängd kristet folk lär också vara med honom. Det är därför min åsikt, att vi raskt skola segla till honom förbi Sikelö utan att därför försmå ett gott strandhugg emellanåt, om tillfälle bjuds.

— Jag har också hört om Blot-Sven, men det lär vara en misstrodd man, som envist förföljs av otur. Nyss var han nära att bli tagen till konung av hedningarna i Uppsala, men han hade sin otur med sig, och allmogen valde i stället hans svåger Inge. God skytt lär han vara, men det påstås, att när han spänner en båge, brister strängen. Det finns ett ordstäv: När Sven spår solväder, blir det regn.

— En dålig spåman är inte att förakta, sade Ingemund. Man kan ha lika stor nytta av honom som av en god, bara man på förhand vet, att

han alltid spår falskt. Sedan rättar man sig därefter. Sven lär sällan ha en hjälm på huvudet eller raka sin haka som andra vikingar, men han är vida berömd både för sina härjarefärder och sin slughet. Han lär också vara en skicklig harpolekare, fast han föraktar de unga isländska skalderna, som bara smickra de nu levande. Själv lär han hellre sjunga de uråldriga och annars nästan bortglömda blotkvädena till asagudarna och asynjorna. Önska vi att uppnå hemmet levande, är det en god lägenhet för oss att segla i så stort sällskap.

Hallsten fann att det var klokt tänkt och behövde icke övertalas längre, innan han förklarade sig villig. Bröderna gingo därför hem till väringsgården för att uppsäga tjänsten och samla hop sina tillhörigheter, som varken voro oansenliga eller få. Många av de andra väringarna hade också hunnit att tröttna, och det var sammanräknat trettio män, som i dagningen gingo ned till skeppet med sina säckar och skrin.

Ett präktigt väder gynnade deras färd, fast det blev sparsamt med sömnen, ty de måste nästan beständigt passa på skeppet. En gång kommo de till en ö, där en liten stad låg inbyggd i tre sönderfallna tempel utan tak. Där gingo de upp och utkrävde en dryg skatt och vilade sig flera dygn i fröjd och gamman. Skeppsfolket ville, att de skulle stanna där för alltid och göra sig till samkonungar över ön, men de gingo bort och viskade med varann. Och när de kommo tillbaka var deras enda svar, att seglet genast skulle hissas.

Icke långt efteråt kommo de till en borg, som låg på en ödslig lantudde, men den var illa befäst och borgkarlarna kommo ned till stranden och bådo om grid. De sade, att de själva stammade från nordmän och att de gärna på nytt skulle vilja se starka nordmän ibland sig. För att visa, att de menade allvar, ställde de upp alla sina döttrar på klipporna. Som de också voro ungefär trettio, frågade borgfolket sjömännen, om de icke ville välja var sin och sedan stanna med Ingemund och Hallsten till höfdingar.

— Jag har sett många sådana borgar byggda av nordmän, svarade Ingemund och vände sig till brodern. Några ha ännu varit mäktiga och starka, andra nästan utdöda liksom denna. Jag har kommit till sådana borgar i Gårdariket och ännu fler lära vi träffa utefter kusterna hela vägen, ända till dess vi nå hemmet. Men jag har knappt sett en enda, som genom sitt läge kan göras så ointaglig i händerna på en rik man. Vill du stanna, skall jag gärna lämna dig hälften av mitt guld.

Hallsten visade sig då ganska ängslig och förklarade, att Ingemund hellre borde stanna, efter han var äldst. Ingendera ville bli där, men båda ville att den andra skulle stanna. Därför flög seglet fort upp på masten igen.

När de ankrade vid Niörva sund, fingo de höra, att nordmännen länge sedan vänt tillbaka mot norr. De gåvo sig då ut på det stora saltet och styrde efter vinternätterna.

Det blev en hård färd, ty tre män måste alltid sitta vid styråran, och de andra hade full

sysselsättning med att ösa. Först upp mot England fingo de i sikte en flotta på bortåt fyrtio snäckor. Ett skepp var större än de övriga och hade guldbelagda svirar. Både det gapande drakhuvudet och stjärten voro klädda med glänsande fjäll. I lyftningen stod en bredaxlad man med hövdingens märke. Det var fäst på en stång som andra hövdingamärken, men det var varken av guld eller silver eller trä eller tyg utan av smitt och vridet järn. Det föreställde en ringlad orm, som lyfte huvudet mot en stjärna. Väringarna anade, att det föreställde vishetens sinnebild och att det gott kunde passa Blot-Sven.

För att giva sig till känna stämde de upp en sång på götamål. Genast fingo de svar på sveamål och norskt mål och togo då ned seglet och rodde in mellan snäckorna. Där blevo de väl mottagna och fingo blodgräddat bröd och många andra nordiska rätter, som de i åratal längtat efter. Sedan följde de Sven och vunno både ära och byte, och Ingemund och Hallsten räknades snart till de mest berömda bland hans män.

Slutligen hände det, att flottan en hel vecka låg och väntade på lugnare väder för att hålla ting på öppna havet. Under hela tiden kunde männen på de olika skeppen icke meddela sig med varann annat än då och då med ett rop eller genom att svänga en fackla. Men en röd mantel, som hissats på hövdingaskeppet, sade dem, att ting förestod och att de icke onödigtvis fingo släppa varann ur sikte. De kände sig därför

hungriga efter nyheter och blevo storglada, när antligen en morgon grydde med vindstilla. Skeppstjällen och seglen blevo nedtagna. Alla de fyrtio snäckorna roddes fram till höfdingaskeppet och lades i ring utanför ring, de största och praktfullaste innerst och de mindre ytterst. Landgångar blevo sedan fasthakade mellan relingarna, så att männen kunde besöka varandra och komma och gå som på broar i en flytande stad. Så fort allting var i ordning, tvådde de ansikte och armar och påtogo full härbonad som före en drabbning. De, som ännu icke hade blankat hjälmar och brynjetyg, skyndade sig att feja och gnida. Där var mycket skämt och talande, och hela det oändliga havet låg spegelblankt utan land.

Sven, som var en gammal och oglad höfding, hade redan tidigt stigit upp i lyftningen. Det var hans vana att stå där och se på molnbildningarna, som skildrade upp och försvunno och beständigt ändrade skapnad. Hans grästänkta skägg bestod av en otalig mängd små runda tilltryckta lockar, och sådant var också hans hår. Barhuvad som han stod, liknade det en tätt om hjässan neddragen mössa av något isgrått och knollrigt skinn. Pannan skot kullrig fram över de små och djupt liggande ögonen, men hela nedre delen av ansiktet var intryckt och näsan liten och rak. Svärmodigare drömmareögon hade aldrig sett bort över den soliga vattenytan. De voro både grå och svarta och blåskiftande som järn. På samma sätt var det också med den urblekta mantel, som han bar över brynjan, ty några kallade den grå och några

svart. Däremot voro hans ansikte och hans smala frostbitna armar starkt rödletta, som hade hans hud småningom fått den färgen genom att under åratal badas av havets sälta.

Skyarna kommo över himlen som små lamm och rullade ihop sin massa till höga berg och till gudar och till flytande världar med träd och städer. När han en stund hade betraktat deras lek, knep han hårt ihop ögonlocken och stod och tuggade med läpparna.

— Varför kommer aldrig Hallsten Folkesson? frågade han Ingemund, som var honom närmast.

— Sannerligen, hövding, därom må jag spörja som du, svarade han kärvt, och munskägget borstade sig spotskt uppåt. Men vill du svara mig på en annan fråga, så säg mig, vad du ser för underligt i skyarna?

— Jag står och väntar, sade Sven. Jag står och väntar på mina öden, och öden likna skyarnas oberäkneliga bilder. Det är slumpen, som bestämmer över våra möten med människor, över kärlek och vänskap, över olycka och fiendskap. Till och med gudarna måste böja sig under ödesdiserna. Mycket har jag lärt, och jag är viss om alltings snabba föränderlighet. Jag har slutat att spå och hoppas. Jag väntar.

— Varför frågar du då om min broder?

— Därför att folket vill börja tinget.

— Som jag redan förut har sagt dig, hövding, bad Hallsten mig att ensam få låna vårt skepp för två dygn, men något skäl kunde jag inte förmå honom att nämna. Jag gick då ombord hos dig

och såg, att han styrde i riktning mot Orkenöarna. Han visste mer än väl, att vi bara väntade på bättre väder för att hålla ting, och med hjälp av sina femton par åror borde han, trots vindstillan, kunna hålla sitt ord. Jag ångrar, att jag gav efter för hans begäran, ty obetänksam som han är, behöver han en lugn rådgivare i sin närhet. Men däråt är nu ingenting att göra, och vi få hålla ting honom förutan.

— Honom förutan! Nej, Ingemund. Han är en av våra yppersta, fast han tagit kristnan som du och många andra. Jag har ju med mig både vildmän från Hålogaland och kristna från Trondalagen och daner och götar. — Och med ett vänligt men bittert småleende klappade han Ingemund på skuldran och tillfogade: — De, som vilja uppåt mot ära och makt, veta nog vad de böra i en tid, då alla konungar låta döpa sig.

— Det finns något, som heter tro, hövding.

— Inte för unga människor med så otålig hjärtklappning som ni båda. För er är världen ännu så länge grekkonungens oplundrade skattkammare. Ni äro yra och upptagna av er själva och ha hårdare pannor än bockar. Vad bekymrar det er i dag, om slutligen dödsguden är den enögde asafadren eller en annan? Vad gör det er, om det är den långbente Höner med sina storkar, som springer omkring och lägger in spenbarnen i stugorna, eller om det är Sankt Niklas med sin stav och vattenbalja? Minnas ni ibland ens själva, när ni buga som djupast, om det är Tors eller Kristus' märke ni teckna över hjärtat? Gudarna

äro till för oss gamla, och jag fröjdar mig åt er unga hälsa. I mannaminne har ingen så stor vikingaflotta som min varit under segel, och jag anar, att den blir den sista. En lycklig träff var det för er att få vara med. Ni ha tur, Folkesöner, och ni komma att gå långt... om ni inte dräpa varann.

— Du menar något med de sista orden.

— Annars skulle jag väl inte ha uttalat dem.

— Du menar mer, än du säger.

— Kanske. Jag har kommit en hemlighet på spåren.

Han satte sig ned på bänken, men folket var otåligt och gjorde buller.

— När som helst kan det blåsa upp igen, knotade några. Det höves inte att vänta på en så ung man. Dessutom veta vi, att det har kommit nysmän till dig, och vi vilja höra, vad de ha att förkunna.

— Varför dröjer Hallsten? frågade Sven och vände sig åter till Ingemund.

— Ja, svare den, som kan.

— Och om jag kan det bättre än du, Ingemund?

— Då kommer jag ändå i det längsta att tvivla.

— Ändå vet du, att Hallsten om kvällarna brukade sitta hos mig i skeppstjället. Det har fördrivit tiden för mig att höra på honom. Jag har redan så vant mig vid hans sällskap, att jag nu saknar honom, då han är borta.

— Och vad har han då haft att förråda?

— Litet nog, om du så vill, och ändå ganska mycket för en gammal man, som själv bara har ett svärd till sovkamrat.

En glimt av oro lyste upp Ingemunds ögon.

— Har han talat om hemmet?

— Om er far har han inte sagt mycket.

Ingemund blev lugnare.

— Vår far är en storrik odalman av gamla slaget... en god hedning.

— Fägnar mig, fägnar mig. Om honom har alltid Hallsten yttrat sig mer skyggt och undvikande. Men jag har lockat ur honom ett och annat om era lekar och tidsfördriv i barndomen. Var det inte så att ni, fadern ovetande, stundom smögo er långt bort i skogen och lekte med en liten gullhårig mö från granngården?

— Nä, nu känner jag igen Hallsten på dina ord. Han hör till de män, som skulle må väl av att emellanåt äta ett varghjärta.

— Lovade hon att vänta på er?

— Barn som vi voro, talade vi bara om lek.

— Och sedan gingo ni båda och fäste er vid minnet av henne. Nu tör hon vara en frid och vuxen kvinna, du Ingemund?

— Hon bör till och med knappt längre kunna kallas ung.

— Fullmogen kvinna har stort anseende där hemma. Jag har hört om kvinnor, som blivit bortrövade, då de redan hade grått i håret. Men hur kunna ni veta, att hon går och väntar på er så länge?

— Därom veta vi heller ingenting, men till

den trakten hitta sällan några giftomän. Och är hon en klok kvinna, bör hon själv förstå, att ett gifte i den enda granngården skulle passa henne bäst.

— Däri har du kanske rätt, och kvinnorna där hemma äro tålsamma.

Ingemund ryggade tillbaka med ett leende.

— Jag kom för att hålla ting med dig, höv-ding, och anade inte, att du vid dina år kunde vara så nyfiken på våra hjärtegriller.

— Visserligen, men du vill ju ha besked om Hallstens färd?

— Jag ser inte meningen i allt detta.

— Och mig förefaller det däremot, att jag börjar se den allt tydligare. Hur var det hon hette, grannbondens dotter?

— Holmdis var hennes namn.

— Ja, Holmdis var hennes namn. Det hade fallit mig ur minnet, men nu finner jag, att det stämmer. Och är det inte så, att ni ofta tala om henne, och att ingen av er vill giva efter?

— Ännu en gång, hövding! Jag kom till ditt skepp i andra ärenden. Efter du vill veta det, så är det sant, vad du säger. Men är det för att göra mig till gyckel, som du hela tiden talar så högt?

— Hören nu, alla skeppsmän, att det var sant! Jag har fått tycke för de båda Folkesönerna och är angelägen att stryka bort den skugga, som i era ögon ibland dröjt över dem, därför att de uppenbart gått och burit på någon gemensam hemlighet. Nu är höljet bortryckt. De båda brö-

derna äro fästa vid en och samma kvinna. Är det något att förtiga eller att blygas över?

Ingemund blossade upp.

— Som goda bröder ha vi lovat varann att ändå hålla hop i vänskap och att vid hemkomsten fritt tävla om henne med våra skänker. Ulv Ulvsson, hennes far, är av gammal släkt och lär bli sträng att tala med vid brudköpet.

Sven fortsatte att fråga:

— Vilka skänker har då Hallsten med sig?

— Ännu så länge inga, så vitt jag vet. Den stormodige mannen har ratat allt, gått förbi allt, ansett ingenting gott nog. Så var det i grekkonungens skattkammare, där han bara kom sig för att behålla några pärlor och stenar till skor och kläder. Men med vilken rätt fortsätter du inför folket ditt närgångna förhör?

— Vad det lider, skall du förstå skälet, Ingemund. Och du själv, vilka gåvor har du?

— Jag har hållit mig till rena guldet, svarade Ingemund med växande förtrytelse, skönjbart besluten att snart tvärtystna. Vill du se, så har jag smält ihop det till två tjocka ringar, så mjuka att en stark kvinna kan böja dem, och så tunga, att de väga upp mitt svärd. Här sitta de uppträdda på bältet.

Sven kände på ringarna och på svärdet.

— Det skall vara lätta svärd och tunga guldringar, som kunna tävla om vikten, sade han. Men hur är det med ditt svärd, Ingemund? Det är verkligen lättare än guldet, ja, nästan lika lätt som snibben på din mantel.

Ingemund teg, men i harmen ryckte han med ens svärdet ur skidan och höll det framför Svens ögon.

— Det är av trä, sade han. Är du nöjd? Vid gud, hellre må några fiender få slippa undan med livet, än att jag i en het stund skulle kunna hugga ned min egen broder.

— En sådan avund och vänskap är då rådande mellan dessa bröder! Där kunna ni alla höra. Det var hemligheten. Men skall jag nu tro mina ögon? Där kommer ett segel!

— Det är svårt att segla på blankt vatten, gäckades Ingemund, men när han vände på huvudet, upptäckte han verkligen en seglande snäcka. Hon kom långt borta mitt i en frisk bris, som pilsnabbt glittrade fram över vattnet, och på den gula randningen igenkände han, att det var Hallstens segel.

Så snart snäckan hade lagt till vid den yttersta ringen av skepp, hoppade Hallsten raskt över till nästa fartyg och sprang framåt mot hövdingaskeppet på de vacklande broarna. Han var lätt att känna igen på silverhjälmen med den gyllene fisken och på det fladdrande håret. Ju närmare han kom, dess präktigare blixtrade också hans väringekläder av de dyrbarheter, som syntes honom för lätt vunna att spara på, men som ändå voro honom för lockande att icke bära. Han skyndade sig genast vägen fram till Sven, som nu återigen stigit upp från bänken, men nu syntes det att hans dyrbara dräkt var i trasor. Hans ena knä var bart och sönderrivet, han blödde

om armbågarna, och två stora och rostiga järnringar voro uppträdda på bältet.

— Jag kommer sent, jag vet det, men jag har lyckats! sade han frimodigt och visade, att han icke kunde räcka någon händerna, emedan de voro förbundna.

— Är det dessa järnringar, som du tänker bjuda Ulv Ulvsson och hans dotter? frågade hövdingen.

Då Hallsten förvånad och dröjande såg sig omkring, tillade han:

— Knappast trodde jag, att det, som du for att hämta, var något så oansenligt. Men berätta nu för mig och mina män, vad du upplevat. Du behöver inte förtiga något. Jag har sagt dem allt, och fast detta kanske till en början tycks dig illa gjort, skall du nog sedan komma på andra tankar. De veta, att ni ämna tävla med skänker om samma kvinna och att hon heter Holmdis.

Hallsten såg tvekande på brodern.

— Har du inte bättre skött vår hemlighet, är det heller inte mycket kvar att gömma, sade Ingemund, ännu mörk i pannan av harm.

— Skeppsmän, ni känna sagan om Olov Tryggvesson, ropade Hallsten och undertryckte glättigt sin förlägenhet. Han var den störste bland idrottsmän och fruktade icke att klättra upp på de mest hisnande fjäll för att där hänga sin sköld. En natt berättade vår hövding för mig, att han högt på en havsklippa vid Orkenöarna själv sett de sista förrostade återstoderna av en järnlänk,

som den vågsamme klättraren fordom en gång fäst där uppe. Sedan dess kände jag ingen ro mer, ty jag förstod, att detta var den skatt, som jag så länge sökt efter och som var mer värd än guld. Utan att förtro mig åt någon, styrde jag därför till klippan. Ett under var det, att jag kunde hitta något fäste och hålla mig fast på tvärbranten. När jag väl hade järnringarna om handloven, tappade jag också mitt tag och föll. Och hade inte havet där varit så djupt och fritt från stenar, stode jag inte nu här med bytet.

Svens hoptryckta och väderbitna ansikte klarnade för ett ögonblick, och han såg milt på Hallsten.

— Vore alla mina män som du! Men vad vill du nu uträtta med de simpla järnringarna?

— Nu kan jag med lugnt sinne fara hem, hövding. Föredrar Ulv Ulvssons dotter guldet, då vet jag, att jag i alla fall inte vill äkta henne, om hon också sedan skulle vilja skänka sig för intet.

Ingemunds fingrar spelade på träsvärdets fäste. I förtrytelsen glömsk av sin vanliga tystlåtenhet, utbrast han högt och hånfullt:

— Ärligt talat, broder. För oss Folkesöner kunde ett gifte med någon av Ulvungarnas ansedda släkt vara gott nog, antingen det vunnes med guld eller järn.

— Ni se med olika ögon på denna kvinna, sade Sven avbrytande och befallde att folket skulle blåsas under märket. Därför blir också er sorg olika, då en av er går miste om henne. Tinget

är begynt! Nysmännen, som seglat ända hit från Svitjod, må stiga fram och tala.

Det blev nu rörelse på det skepp, som låg hövdingens närmast och som för icke länge sedan hade anlänt. Det syntes, att de flesta ombord voro fredliga sändemän och att endast några få voro rustade som vikingar. Två av dem hade brynjetyg ända upp över ansiktet, så att endast ögonen voro obetäckta, och de gingo ombord på hövdingaskeppet.

— Vi äro Ulv Ulvssons söner, sade den, som stod till höger. Vi ha redan bekänt det för dig, hövding, och nu tacka vi dig för vad du i dag låtit oss höra och se. Veten, ni avkomlingar från det skamlösa Folketuna, att för er skull kommo vi hit. På havet nedanför Lidandesnäs mötte vi sändemännens skepp och fingo nys om, att ni voro här, och då följde vi med för att utmana er till holmgång och taga hämnd på ert åtteblod. Men ni tyckas vara bättre män än era fränder, och oskyldiga vilja vi inte utmana. Också vi ha nu tagit kristen sed.

— Vad har då skett? frågade Hallsten och ville gå till dem, men de hejdade honom genom att fientligt slå på sina svärd.

— Så goda vänner äro vi ändå inte, att vi längta att språka med er. Tids nog komma ni hem, och tacka till dess Gud för var stund, som går utan att ni veta något.

Sven stod och blundade och tuggade med läpparna.

— Vi ha viktigare ärenden, sade han. Åter-

vänd till ert skepp, Ulvungar. Era svärd äro ännu törstiga och klirra i skidorna, och dröja ni för länge här, kunna ni inte hålla dem stilla. Det är sändemännen från min svåger Inge, som nu skola stiga upp, och jag ser, hur de redan kasta av sig sina varma pälsar. Men det fordras stark och van röst till att göra sig hörd på havet. Därför talar jag själv i deras ställe. Kanske borde jag glädja mig över att som svåger framdeles vid julölet få sitta kungabänken närmast, men hellre sutte jag själv i den. Då skulle vi ännu en gång göra stora löften vid bragefullet. Vi nordbor ha tagit städer och borgar på alla kuster, men i stället att där uppsätta våra egna gudar, hemförde vi de besegrades. Vad jag nu säger er, skola ni i en början ha svårt att tro. Den mäktige kejsaren i Saxland har, bannlyst och barfota, gått i vintersnön över bergen ända till Canossa för att tigga om påvens nåd. Sådana äro nu jordens herrar. Inge låter hälsa er, att folket ej mer skall ro ledung under sommaren utan i stället lämna honom skatt och giva tionde till påven. Han bjuder och säger, att om ni snarast vända tillbaka, skall han upptaga de främsta bland er i sin hird. Finns någon här bland er alla, som ännu har trotsets lust och vill stanna med mig på havet, höje han sitt svärd!

Ingen enda drog sitt svärd, och det rådde djup stillhet. Det krusiga skägget trycktes hårt mot bröstet, och han fortsatte att blunda liksom för att bättre höra skärpan i sin egen röst.

— Ett vikingating brukar sällan förlöpa så

tyst. Jag står i otur och har misstro omkring mig. När jag som barn gick till mina lekar och frågade, vilka som ville följa mig, blev det också alltid lika tyst. Nu äro mina män trötta och börja tänka på att sörja för sin ålderdom. Det återstår bara att lyfta in broarna och ro skeppen i sär och vända dem mot hemskären. Jag är en avsatt höfding, därför att jag blev de gamla gudarna trogen.

Han slog upp ögonen vid det brådstörta bullret, då männen skyndade sig tillbaka till de yttersta skeppen. Under det att årorna sattes ut, följde han skyarna, som reste sina lätta och flyktiga byggnader över vattenspegeln.

11.

Det var nedmörkt, och i skogssträckningen rörde sig en rad av skridljus. Först kom ett och sedan ännu ett, och det blev aldrig något slut på det långa tåget av vandrande lågor. De brunno stilla och klart, ty vädret var lugnt. Ibland gömdes de bakom en skyddande hand, om det susade till i trädkronorna, och kastade då skenet bakåt på stränga och allvarliga ansikten. Det var Inges hirdmän och huspräster, som förde Ulv Ulvsson med sig ut i skogen. Hans händer voro bundna med ett rep. Bredvid honom gick Inges jarl, en ung skrivkarl, som stod närmare konungens bönpall än hans rustkammare, och i sin släta svarta kåpa såg han ut som en munk. Håret skiftade något i rött, och en klok, torr ärlighet besjälade de magra och kärva dragen.

De fortsatte att gå allt djupare in i skogen, ända till dess de voro på stort avstånd från alla människoboningar. Där samlade sig slutligen alla ljusen omkring en död ekstam, och vid den blev Ulv Ulvsson fastbunden.

Jarlen ställde sig framför honom och såg honom djupt in i ögonen.

— Jag vet, att de kalla mig bondeplågare, sade han, därför att jag förvandlar Inges allriksgata till ett segertåg för den nya seden. Jag vet också att du är den mest aktade i bygden. Helst ville jag skona dig, men någon måste ställas till ansvar, och vi äro för få att besegra de vilda stigmän, som befäst sig på en kulle ett stycke härifrån. Du har sagt, att dina gudar mest leva vid källorna och under träden i skogarna, och nu överlämnar jag dig åt dem till att omkomma av hunger och köld.

Ulv Ulvsson stod lugn och orörlig vid ekstammen, fast hoptorkad av år och böjd av sina bekymmer. Han mötte jarlens blick med en sådan fasthet, att den mäktige kungstjänaren måste se åt sidan, och då sade han till honom:

— När Loke räknar sina listiga planer på fingrarna, gör han det med en sådan iver, att fingrarna ömsa hud alltefter hans tankar. Än beklädes den sig med blanka ormfjäll, än blir den grå och rynkig som möglad grädde. Det är det, som förråder honom.

— Vad förmår din Loke?

— Knappt mer än din Satan, jarl. Det längsta de onda gudarna kunna komma, är att till sist bli ännu ett förhärligande av de goda.

— Varför talar du då om hans skinn?

— Därför att ditt skinn, jarl, skiftar allt efter som ljusen skina på dig. Och då tänkte jag: Hur strider och lider inte nu den mannen! Hur brottas inte natt och ljus i hans själ liksom på hans anlete!

— Är det jag, som lider?

— I denna stunden är det du, som lider. Jag har mist allt, till och med mina söner, som tagit kristnan och måste hålla sig borta. Och i natt kommo du och Inge och togo min gård och mig själv. Den enda tjänst du numer kan göra mig, är att binda mig vid den ek, som jag så ofta vilade mig under i yngre dagar. Jag ber dig heller inte, att du skall benåda mig eller lösa mina band. Men vore jag fri, skulle jag från bäcken hämta vatten i händerna till att styrka dig med, ty du lider förfärligt.

— Du begynner yra, Ulv Ulvsson. En dåre vore jag, skönjde jag inte allt gott, som med tiden kan komma av den nya seden. Jag är upplärd bland präster och bergfast i min tro.

— Och du är hård och äregirig, och därför genomlider du skammens alla kval över att vara så svag, att du måste begå det värsta av alla brott och förgripa dig på andras tro. Du skulle efterskänka mången god dag av ditt liv, om du nu sluppe att stå här. Din enda lisa är, att det åtminstone är nedmörkt.

— Varför vill du inte lyssna till mig, du präktige odalbonde?

— Därför att din gud är en mänsklig gud, som fägnar sig åt mänskliga seder. Vi, som plöja och så och ströva i urmarken, höra närmre omkring oss urmarkens andar. Och din veka mässa och dina broderskyssar äro dem en styggelse.

— Jag trodde, Ulv Ulvsson, att du var en vän av mänsklig ordning och tukt. Var man

prisar din rättrådighet, och din gård är den bäst skötta.

— Jarl, din gud lär mig inte, hur jag skall styra min häst, hur jag skall lägga min pil på bågen eller sira min sal. Och när mina söner och döttrar få kärleksångest, var är då din gud? Jag har anlagt vägar och satt träd, därför att asagudarna bjuda det och kalla det god gärning. Jag har också gått till mina harvar och plogar och alla övriga redskap, som blivit signade vart år och som vi nordbor anse heliga. Jag har gått ut på åkern till allt, som gror och växer. Över allt har jag frågat efter din gud, och en mängd små och stora röster liksom från ett beständigt porlande vatten ha svarat mig: Varför kommer du till oss livsgudar och växtgudar och spörjer efter människoguden?

Jarlen letade fram ett silverkors ur bröstet och kysste det lidelsefullt. Sedan höll han upp det framför den bundne, men korset skalv i handen på honom.

— Ännu kan jag hjälpa dig, Ulv Ulvsson. Vill du två dig ren i Jordans älv, vill du bli den skuggande palmen för de många, som här försmäkta i otrons ökensand? Förnekar du Kristus?

— Gudarna äro oräkneliga som träd och källor, som frön och regndroppar, och ingen av dem förnekar jag, svarade Ulv Ulvsson eftersinnande och långsamt. Men några av dem äro oss främmande, och andra äro oss nära. Du talar om en älv, som jag aldrig badat i, ett träd, som jag aldrig kvistat. Våra gudar komma i nordanvädret

och tordönet eller i vårdagjämningen, och de gå omkring med kornet på människornas heliga åkrar. Om vi nu också sveke dem, skola våra efterkommande intill yttersta tid ändå aldrig sluta att höra dem, när de sitta på sitt skepp om natten, när de äro ute på jakt eller när de ensamma stå med sin yxa på sveden.

— Så ha vi då ingenting mer att säga varann, Ulv Ulvsson, framviskade jarlen och gömde korset i kåpan.

Och återigen började ljuslågorna att tåga, en efter en, ända till dess den sista var försvunnen.

Frosten small i träden och emellanåt flyttade sig någon storfågel på sin gren, men de flesta djur höllo sig stilla. Det låg litet gles snö på granarna, men långa sträckor var marken hård och bar. Bäckarna voro isbelagda, och endast på de brantare ställena forsade och porlade vattnet entonigt.

På den högsta skogsåsen ledde en bred stig, och där kommo två vandrare. Deras jämna och tunga fotsteg på den frusna marken hördes vida omkring, och fast de hade gått ända från Lödöse på den västra kusten, tycktes deras brådska och otålighet växa med vart andedrag. Det var de båda Folkesönerna, och ännu buro de sina präktiga väringekläder. Redan vid landstigningen hade de med ett språng skyndat upp på bryggan och sedan genast begivit sig i väg. Deras åstundan var att genskjuta Inge på hans allriksgata och bli upptagna i hans firade hird, innan den övriga skaran ens hunnit att vila ut i Lödöse och draga upp sina

skepp. De gingo tysta bredvid varann, upptagna av sina tankar och förväntningar.

Hovslag dundrade plötsligt långt borta i hällarna. I förstone lät det som när en lössluppen häst med hejdlösa språng kastar sig fram över stubbar och stenar. Småningom kom trampet allt närmre och närmre genom skogen och följde tydligen den tämligen öppna och raka stigen. Pinglet av sådana små klåppar och kulor, som allmänt brukades på betsel, väckte hos de båda vandrarna en förmodan, att det också möjligen fanns en hand med, som höll i tygeln. De båda männen drogo därför sina svärd, och Hallsten, som aldrig ville gå miste om en fara, ställde sig med fötterna brett i sär mitt på stigen.

Ingemund skjöt honom åt sidan.

— Du har elddonen, sade han. Jag skall nog sörja för det övriga.

Hallsten fick nätt och jämnt tid att taga fram det fnöske, som han bar hos sig i en hopvaxad valnöt. Det hade tagit fukt från hans egen kroppsvärme, och han måste slå sju eller åtta gånger med flintan, innan han fick eld. Då var hästen redan alldeles över dem och reste sig, tvärstannande, på bakbenen, ty han såg dem i mörkret. Ingemund skymtade ett ögonblick det frustande, svarta huvudet mot stjärnorna och lyckades att få fast i tygeln.

— Vad vilja ni mig? frågade en klangfull kvinnoröst. Äro ni också Inges karlar?

— Inges karlar? Är då han så nära? sade Ingemund. Nej, ännu äro vi inte hans män, men

vill Gud, skola vi snart bli det. Varför så brått, valkyria?

— Därom behöver jag inte lämna dig några upplysningar.

— Män, som gå ensamma i skogen, bli till sist nyfikna på vad som händer i världen. Varifrån kommer du?

Hallsten fick nu vaxveken tänd, och i en blink urskilde bröderna två tjocka hårflätor och en blå kjortel, som snävade om knät, ty kvinnan satt gränsle över hästen. Av ansiktet sågo de däremot icke mycket, ty hon började genast att hugga Ingemund över armen med en liten yxa, och vart nytt hugg skuggade över huvudet. Yxan bet ej på brynjetyget, men uppretad av smärtan, som slagen vållade, lyfte han sitt svärd till motvärn. Vid nästa hugg sprang det i bitar, så att bara de vassa träflisorna sutto kvar i skaftet. Storligen förundrad upphörde hon genast med sin strid, men veken brann då ut och Hallsten hade ingen annan med sig.

— De hade rätt där hemma, utbrast hon, då de ibland brydde mig för att jag visste så litet om, hur det tillgår ute bland främmande människor. Nog har jag förnummit, att järnklädda kämpar kunnat giva sig till att överfalla en kvinna, men att de fäkta med träsvärd, det har jag ännu aldrig hört.

— Jag hoppas också att snart inte längre behöva ett så skört och ofarligt vapen, svarade Ingemund och kastade ifrån sig det tomma fästet. Är det långt till Ulv Ulvssons gård?

— Till Ulv Ulvssons gård? Därifrån kommer jag, men jag vet knappt rätt, om den längre är hans, så överfull är den i natt av hirdfolk och svenner.

— Därför att de äro så många, har du flytt?

— Nej, inte därför, men därför att konung Inge är med.

— Där konungen sitter, där bör vara trygghet.

— Vet du då inte, att Inge är den farligaste kvinnokarlen i hela landet?

— Du är rädd, att han skall röva dig med sig.

— Nej, Inge bortför inga kvinnor. Det behöver inte konung Inge. Han rövar dem med sina ögon och med fagert tal.

— Och dig frestade han?

— Inte det, inte det, men han lät jarlen leda bort min far, jag vet inte vart. Jarlen, som är grym och hård, ville tvinga honom att taga kristnan, och då han vägrade, blev han bortledd. Inge satt i högsätet och rodnade och teg — och därför vill jag inte längre visa honom vanlig höviск gästfrihet.

— Du kunde ha stannat och vänt honom ryggen.

— Det säger du, som aldrig har mött honom. Ingen vänder ryggen åt honom. Att visa honom ett ovänligt ansikte, det är en svår konst, och därför satte jag mig på hästen och flydde. Han är så modig, så glad, så strålande i högsätet som Tor själv, och hans handslag är så gott. Det finns många ordstäv om honom, men det allmännaste

är detta: När Inge skrattar ler hela jorden med honom.

Hallsten gick nu också fram till hästen.

— Din far, det är då Ulv Ulvsson? frågade han, men rösten stockade sig i strupen, så att hon med nöd förstod honom.

— Visst är jag hans dotter.

— Du behöver inte frukta redliga män. Vi äro inga fiender och stå färdiga att hjälpa dig. Du kan tala lika lugnt med oss, som vore vi dina egna bröder.

— Innan jarlen och Inge kommo, visste jag heller inte, att jag hade några fiender annat än på Folketuna.

— Menar du Folke Filbyter och hans söner?

— Vilka annars?

Bröderna stodo tysta i mörkret och Ingemund släppte tygeln. Slutligen sade han:

— Vi trodde, att Holmdis skulle gömma vänliga tankar för Folkesönerna.

— Jag heter Ulva. Hur långt ifrån äro ni, som inte ha hört om Holmdis? Min stackars syster blev bortsläpad till Folketuna med våld, och när hon hade fött Ingevald en son, dog hon och blev satt i hög.

Då de icke svarade henne något, frågade hon:

— Ha ni nu stigit åt sidan, så att jag kan rida vidare, efter ni blivit så tysta? Jag ser varken er eller stigen i mörkret, men hästen hittar.

— Vi lämna dig inte, Ulva, sade Ingemund. Hur skulle du kunna livnära dig i något nattbol ute i skogen? Bättre är det, att vi vända din

häst och följa dig tillbaka till ditt hem, där du har ditt sovställe och dina trälinnor. Nyss kände du dig hjälplös och utan manligt skydd i ditt eget hem, men nu har du träffat vänner. Vid Oud min drotten, vi skola vaka över dig, och du behöver inte mer gå fram inför Inge. Men spörj oss inte vilka vi äro och varför vi tiga och ha så litet att säga. Vi äro bara två hemkomna väringar, som äro nyfikna att få veta om allt, som hänt under deras långa frånvaro, men som bli främmande och stumma, när de fått sin lystnad mättad.

Hon besinnade sig en stund och svarade tveksamt:

— Min far och de försiktigare grannbönderna hade gjort i ordning en stor vetsla åt Inge, då budkavle kom om hans färd. I början gick också allt lustigt till, och fast vi voro oroliga, försökte var och en att visa sig lugn. Men slutligen stego husprästerna fram och predikade, och jarlen uppmanade sedan alla som voro närvarande att avsvärja de gamla gudarna. Då flydde genast grannbönderna, och far stannade ensam kvar och talade om Oden. Det var det, som vållade hans ofärd. Det lät så underligt avlägset som från en bergshåla långt borta, och jag gömde mig bakom väggbonaden. Där stod jag och grät. Jag såg honom inte, när de ledde bort honom, men sedan sprang jag ut.

— Och nu råda vi dig uppriktigt att vända tillbaka.

— Vilka ni än må vara, märker jag nog, att

jag haft lyckan att träffa välmenande människor. Ja, vart skulle jag ta vägen i skogen? Däri ha ni kanske rätt. Jag är heller inte så modig, som jag låtsades nyss i min förskräckelse, men jag tänker alltid på min syster och hur hon skulle ha gjort. Och henne försöker jag att likna.

— Hon skulle inte ha flytt för Inge.

— Nej, hon skulle inte ha flytt. Hur kunde jag tänka det? Nu sade du något, som tvingar mig att vända.

Hon vände själv hästen och de följde bakom henne på stigen. Ibland kommo de så nära inpå länden, att de stötte mot den med axeln, men andra stunder växte avståndet. En gång, då det blev större än förut, sade Ingemund sakta:

— Där nere åt slättsidan en timme härifrån ligger Folketuna, Hallsten. När tror du, att vi komma att gå den vägen?

— Aldrig, aldrig.

— Det är också min tro. Där må han sitta, den gamle, i sin ensamhet utan vetskap om det onda, som han gjort oss, men en skam för sitt eget husfolk. Den enda barmhärtighet vi kunna visa, det är att försöka glömma honom. Vår härkomst är inte att skryta av, Hallsten. Blir Inge frågvis, så hav munläsa!

— Så långt framåt kan jag nu inte tänka.

— Och för mig är det tvärtom just framåt, som tankarna rusa på. Holmdis var ju ett barn och alltsammans var en lek. Vem vet ens, om vi någonsin betydde något för henne! Allvaret kom sedan, men det var något annat. Allvaret,

det var vår tävlan om vem av oss, som skulle vara man att knyta en förbindelse med Ulvungarnas ansedda släkt. Och aldrig har jag bättre än nu förstått, hur väl vi behövt ett sådant gifte. Jag fruktar, att det, som till sist grämer mig mest, är att tillfället glidit oss ur händerna... fast nog minns också jag med ömsint vemod den lilla mön, som vi lekte med i skogen. Åra, åra, det är ändå en rätt lösen för två väringar som äro på vandring till konungens hird.

— Din sorg är så olika mot min, broder, svarade Hallsten. Och sedan talades de icke vid under hela vägen.

12.

Inge satt i Ulv Ulvssons högsäte, ungdomlig, skägglös, glittrande av hjärtats sol och av konungslig prakt. Brynjetyget var allt igenom av silver och den fagerblå skjortan överströdd med silverhökar, som hade vingarna utspärrade. Han höll en stor samdricka med män och kvinnor, och ibland böjde han sig framåt som ett ungt lejon, färdigt att när som helst taga språng.

På sin allriksgata förde han med sig en hane i en guldbelagd bur och två kvinnor, som hette Julia och Julitta. Buren var upphängd framför lucksängen, så att hanen med sitt galande vid midnatt och dagning skulle väcka honom till de föreskrivna bönetiderna, ty han var en väldig jägare, som kom hem trött om kvällarna, men han var icke mindre ivrig i andakt och bön. Julia var hans käresta och Julitta hennes syster. Till sitt yttre var Julitta icke mycket ansenlig, ty hon var liten och mager, men hon följde beständigt med av hängivenhet och beundran för den äldre systern för att betjäna och förströ henne som en frivillig trälinna. Hon var så ordsnäll och glad, att hon roade och underhöll både konungen och de andra med sina infall. Också stod hon nu vid

bordsänden med armbågarna i sidorna och händerna öppna och berättade. Alldeles höljd av smycken satt Julia inkrupen hos konungen med hans arm över sin axel och lekte med hans fingrar. Eller också drack hon tvemännings med honom ur hornet. Det var ett ganska märkeligt horn, som Inge hade fått i vängåva av sin jarl. Det stod på ulvtassar av järn och var ristat med många runor, och det sades, att det fordom hade tillhört dvärgarna. Inge trodde, att det gav tur på jakt, och Julia, att det skänkte lycka i kärlek.

Jarlen återkom nu från skogen, och på ärmen av den svarta kåpan låg ännu litet gles snö, som fallit från grenarna. Han höll ut händerna framför sig, så att alla, som stodo i dörren, måste vika åt sidan och lämna rum. Hans män gingo också in med honom och satte alla sina ljus på stakar och bordshörn, så att hela salen började glimma.

— Vän och jarl, började Inge. Du ser dyster och plågad ut. Du kommer att bli glad igen, när du får höra en mässa.

— Jag har haft ett tungt värv i afton, svarade han torrt, och alla de yngsta prästtjänarna, som brukade passa upp vid altaret med rökelsekaren och ljusen, flockade sig genast omkring honom, lyssnande och beundrande. Vad jag hade att utföra i skogen är fullbragt. Må nu de män av ditt följe, som varit utskickade åt andra håll, berätta sitt.

Hirdmännen, som också voro klädda i silverbrynjor och blå skjortor, började röra på sig utefter bänkarna, och en av dem reste sig.

— Mycket har inte hänt mig i dag, sade han. Bara en sak har jag att förmäla. I skogen hittade jag en finnkvinna, som låg framstupa och stel över en skål med vatten och en uppsprättad snok. Hon hade sådana kattskinnshandskar, som brukas av valorna. Bönderna sade, att hon hette Jorgrimmes dotter och att hon försökt att öva sejd mot dig, konung Inge. Men tydligen hade sejden gått tillbaka och dödslagit henne själv. Jag betraktade henne en stund och mindes ordstävet: Den häst, som Inge rider, kan inte snubbla.

— Det hade varit bättre om hon levat och blivit förd hit, så hade hon kunnat spå oss segerlycka, ropade Julia och släppte konungens fingrar.

Hela hirden stämde in med skallande ja-rop och viftade med ringhandskarna åt Julia.

En ung djäkne reste sig från den bortersta bänken.

— Hirden är dig tillgiven, Julia, sade han. Var dag deltar du ju också i vapenlekarna eller övningarna till häst, och gäller det fara, står du bland männen med spjut i handen. Det är svårt att göra sig hörd, när du nyss har talat.

— Ämnar du hålla en av jarlens vanliga botpredikningar över mina synder? frågade hon isande lugnt.

— Kanske borde jag det, ty hölle du inte mot jarlen, hade vi längesedan förgjort både Uppsala gudahov och offerlund med eld. Vi huspräster veta nog, att du hemligt är den gamla läran mer tillgiven än drottningen, som sitter hemma i Skara.

Inge rynkade pannan.

— Blev du befalld att räkna upp jarlens vänner eller fiender? sade han.

Den unge prästen skälvde till och böjde huvudet.

— Herre, det är inte för att strida med din kvinna, som jag reste mig, utan för att lyda vår avhållne jarl och berätta, vad som tilldragit sig. Men fullt hjärta skummar lätt över. Vill du höra mig, skall jag nu likväl försöka att samla mina tankar. Jag följde några av hirdmännen till en gård, som heter Folketuna. Alla där hade gjort förbund med Älg Klubbehövding och hans stigmän och befäst sig så starkt på en kulle, att de voro oåtkomliga. I stugan fann jag ingenting annat än en gammal ihjälsvulten gubbe, som låg fastkedjad i väggen med en kalvklove.

— Låg han fastkedjad? frågade jarlen.

— Som jag säger, han låg i kedjor. Men en besynnerlig man måste det ha varit. Med ett kol hade han i latinska ord skrivit upp sina tankar på väggen. Orden lutade och pekade så snett och vint som ritade av en blind. Särskilt rosade han sig lycklig, därför att han fått lära, att allt mänskligt stod på huvudet, att allt på jorden var upp- och nedvänt. Han slutade sina anteckningar med en bön till Gud, att det alltid måtte förbli så — för människornas storhets skull.

— För människornas storhets skull, upprepade jarlen tankfullt. Den mannen visste, vad han skrev.

— Du är svårmodig i dag, jarl, sade Inge.

— Vad värde skulle jag nyss ha tjälmätt Ulv

Ulvssons ståndaktighet, om han lidit rättvist eller väntat, att rättvisa människor snart skulle stiga fram och hjälpa och tacka honom!

— Ångrar du din stränghet?

— Jag kan inte ångra den, men jag är tung till sinnes. Det blir bättre, när jag kommer hem till mitt arbete igen. Jag längtar till min trånga cell på kungsgården. Det sorglösa livet här gör mig otålig — och ännu är du halvt en hedning, Inge! Jag varnar dig i tid.

— Jarl, vi måste dricka tvemännings, utbrast Julia med bitter glättighet och läppjade på hornet för att sedan räcka honom det.

— Jag tackar dig, men Inge vet, hur illa ett så starkt kryddat mjöd bekommer mig.

Han såg sig omkring för att länka samtalet vid något annat.

— Jag ser två vapenklädda och obekanta män i dörren. Vem har bjudit er att komma?

De tillfrågade stego käckt på, fast hälsningen icke tycktes dem synnerligen vänlig.

— Vi komma inte för att tala med dig, jarl, svarade den ene och fick genast uppror och trots i hjärtat. En tignarman i prästkåpa som du är inte mycket efter vårt tycke. Vi vilja bli upptagna i din konungs hird.

— Det är gott och väl, men sådana friare löpa här var stund. Så fruktad och älskad har redan min herre blivit, att det knappt lär finnas en man i hela Svitjod, som inte skulle skatta sig lycklig att bli upptagen i hans husfölje. Han är den uppgående solen. Han är lejonet, som går

fram över våra hjässor. En sådan årsväxt, som under den sista sommaren, hade vi aldrig i mannaminne. Känna ni ordstävet: När Inge skänker Kristus ett pund vax, ger Frey bonden fulla ax.

— Vi ha förnummit, att han har lyckan med sig. Annars skulle vi ha uppsökt en annan herre.

— Det är väl sagt, det är frimodigt sagt! ropade Julia och sträckte sig fram över hornet.

Då ropade hela hirden:

— Hell dig, segerkonung, skördekonung, lyckokonung!

Genast blev fullet inburet tre gånger, och sedan minnena druckits för Kristus och hans moder, tömdes hornet för Inge.

Jarlen märkte, att han fått nya fiender i de båda männen, och då det första sorlet lagt sig, sade han till dem:

— Hirden är inte längre en hop av vilda slagskämpar som förr. Jag vill göra den till ett brödraskap av kungsmän och ädla rådgivare. Därvidlag har jag Inges bifall.

— Det kan inte ändra vår önskan.

— Men er frejd, er börd? ropade jarlen med skärpt röst. Konungen är noga med sådant.

— Det är du, jarl, som är sträng med börden och vill lära Inge att också vara det, svarade Julia storleende. Präktigare kläder och rustningar än dessa båda mäns har ingen av dina egna förfäder burit. Se, två tjocka guldringar har den ena på bältet!

— Vi heta Ingemund och Hallsten, sade Hallsten, ty det var han, som hela tiden hade talat.

Vår far var en rik odalman, och vi mena, att mer behöver du inte veta, Inge. Vi äro väringar, som fått lära utländsk sed och kunna giva dig många nya råd. Vi ha egna rustningar, och dessutom ha vi med oss många pärlor och stenar till sadel och remtyg. Jag har också i mantelsäcken flera små blåsor med den röda färg, som grekerna lägga på sina hästars hovar och som är fägnesam för ögat. Och gäller det, offra vi livet för dig, Inge!

— Mig är det ganska likgiltigt om du vill giva dem hirdvist, Inge, sade jarlen. Men hirden är längesedan övertalig. Och du har femton svenner, som bära dina facklor, och tjugu, som betjäna dig vid bordet och sängen. Det är svårt att hitta sovställen åt så många.

— Alla vilja följa mig, det är hemligheten, svarade Inge. Och jag vill ha övertaligt följe.

I detsamma gol hanen till midnatt. Borden blevo hastigt avröjda och hornen togos bort. I stället buro husprästerna in ett altare. Runt om satte de alla de brinnande ljusen. Rökelsekaren svängde, och bönerna och sångerna begynte. Julia stod kvar i högsätet och plockade på sina söljor, men framför altaret knäböjde Inge, den storväxte och höftbrede.

Ulva hade smugit sig fram bakom Folkesönerna.

— Det är inte så mycket honom själv, som jag fruktar, viskade hon. Det är hans många ljus och den blida sången, som göra mig vek

i hjärtat. Och ännu vet jag ingenting om, vart de förde min far!

Inge märkte henne och ropade:

— Ulva, min syster, kom hit in och lär dig att bedja med oss, ty förvisso är du en av de kallade.

Då han såg, att hon ändå drog sig undan och försvann ute i mörkret, skakade han leende på huvudet och föll strax in i sången igen.

Folkesönerna hade dock hunnit att en stund betrakta henne, medan hon stod kvar bredvid dem i det klara ljusskenet.

— Hon är något lik Holmdis, fast hon inte har samma hårda ögon, sade Hallsten. Man känner igen Ulvungarna på den raka ryggen. Nyss ute i mörkret, när jag hörde hennes nästan barnsliga svar, föreföll hon mig helt ung. Först då hon kom fram i ljusskenet, såg jag att hon inte längre var det. Det är tydligt, att hon har levat här med sin far alldeles avstängd från andra människor. Under alla omständigheter är hon Holmdis' syster. Därför kan hon förlita sig på oss, och du skall sedan gå till henne, Ingemund, och tala med henne. Jag är för bedrövad, och det kostade mig stor möda att nyss slå bort alla sorger.

När den sista sången var sjungen, påtog Inge en hjälm med upprätta hökvingar och satte sig på en stol framför altaret. Omkring honom stod hela hirden. Det var unga och mannavulna kämpar, lystnare att falla med ära än att leva

och vana vid det milda suset av medgångens sommarvindar.

— Vi äro ännu heta och yra i huvudet efter mjödet, sade han, men jag frågar er: bifalla ni, att de båda främlingarna upptagas i ert brödraskap, bara därför att de äro orädda och tro på lyckan?

— När fick du någonsin ett nej, Inge? svarade hirden.

Folkesönerna gingo då fram och knäböjde för honom. Han gav dem var sitt svärd med silverfäste, och vardera svärdet fick ett särskilt namn. Sedan sjöngo prästerna välsignelsen över de nya hirdmännen, och med fingrarna på svärdskorset svuro de att följa konungen i liv och död.

— Blir du fördriven från makten, lovade Ingemund, skola vi aldrig fullmätta resa oss från ett bord, aldrig fullsövda från en bädd, innan vi åter fått höja dig på sköldarna.

Inge omfamnade och kysste dem och befallde att ljusen skulle släckas.

— Vem var det, som suckade så djupt? frågade han plötsligt. Nej, vänta med att blåsa ut ljusen! Jag hörde, att det var någon, som suckade.

— Det är inte bruk att sucka i konung Inges sal, svarade en röst nedifrån dörren.

— Är det du, svåger? Det var en förnäm och sällsynt gäst. Jag har ju inte sett dig sedan vid kungavalet, och då var det nära, att du talat mig från både stol och rike. Det var din rättighet då, Sven, och jag är dig inte gramse. Hade

inte jarlen visat fram de tunga kornaxen från Västergötland, där man offrar åt Kristus, så vet jag knappt, var jag sutte nu. När kom du till gården?

— Nyss under din mässa.

— Var det du, som suckade? Varför står du så ensam nere vid dörren?

— Jag väntar.

— Mina sändemän träffade dig då på havet, och du följde dem?

— Mitt folk följde dem, och när folket går, får hövdingen gå bakefter.

— Ännu har jag icke träffat ditt folk.

— Jag ser, att mina två bästa män redan hunnit före mig hit, fast de färdats till fots och jag till häst. Så brått hade de, och det är gott och hårt väglag. Det är ont om snö på vägarna i år. Har du tänkt på skörden, Inge?

— Det finns ett ordstäv, Sven: När Inge går på jakt, får bonden kornet lagt — och därmed mena de, att då faller inte något regn.

— Då skall du sluta att gå på jakt mer under vintern, Inge, så att det får snöga. Det behövs mycket, mycket snö. Det behövs snö, som tyr en reslig man som du ända till midjan. Det behövs hela drivor av snö... annars blir det missväxt.

— Jag minns från gammalt, Sven, att du är en klen spåman. Men var välkommen i mitt följe, och sök dig nu ett varmt och mjukt sovställe.

— Du skall akta dig för din jarl, Inge. Din kvinna har rätt.

— Som du ser, står han här bredvid mig och hör själv vart ord.

— Och därför upprepar jag ännu en gång: du skall akta dig för din jarl. Han har förbjudit bönderna att äta hästkött. Vad skola de då leva på? Det hästköttet kan bli dig en dyr stek.

— Så är det, mumlade Julia.

Vänlig och blid som en stark och segersäll man räckte Inge båda sina händer åt dem, som stodo närmast, utan att varken hota eller tvista. Det var hela hans svar. Sedan begynte han att kasta av sig kläder och brynja.

— Glöm inte min jaktkost, Julia, sade han. I morgon stiger jag upp tidigt. Ett kluvet bröd med lingon är det bästa jag vet.

— De sötade lingonen stå i skämman, svarade hon. Jag skall i god tid gå ut i stallet och stoppa brödet i din sadelpåse, alldeles som jag gjorde i dag.

Inge föraktade att omgiva sig med nattvakt. Till och med i härnad sov han framför fienden med öppen dörr. Hirdmännen begåvo sig därför småningom ut och uppletade sina sovställen på skullar och loft. De yngsta prästerna och prästtjänarna följde jarlen genom mörkret och omringade honom hövligt viskande, men han sköt dem ifrån sig.

— Nej, nej, sade han, jag vill inte höra därom. Jag ligger redan på loftet och sover. Min hand får inte vara med om något sådant, jag är inte bara Inges tignarman utan också hans vän, och han har gjort allt för mig, tagit mig upp ur intet och rustat mig med sitt svärd.

Hans steg dogo bort på den isfrusna gårdsvallen och det blev rykigt och mörkt i salen, ty svennerna spottade på fingrarna och nöpo om ljuslågorna. För att få något lyse, plockade de ned de utbrända facklorna från väggen och kastade dem på härden. Där flammade de upp för en kort stund.

Julia och Julitta höllo på att bädda Ulv Ulvssons stora lucksäng med åkläde och fällar. De viskade med varann och skrattade kvävt.

— Du skall inte lägga någon dyna på Inges sida, sade Julia. Han vill ligga lågt. Jag är så sömnig. Om jag finge vrida nacken av hanen där i buren tills i morgon!

— Jag tänker, att jarlen och husprästerna ändå hata dig tillräckligt förut. De äro rädda för din makt över Inge. Men du kunde vara försiktigare med jarlen.

— Utmanar han inte mig beständigt? Talar han inte jämt om börd? Men jag har ingen börd. Och han själv?

Sven stod kvar i dörren och såg på stjärnorna. Han vände sig om och kom fram till lucksängen. Han tog henne om armen och lyfte upp den.

— Vitt och lent skinn, sade han. Det höves Inges käresta. Men kan du verkligen sova lugnt, Julia? Märker du inte, att i år äro stjärnorna aldrig ulliga och mjuka? Det finns ingen snö i luften. Och de åkrar, som blivit sådda, äro lika gröna som på hösten. Jag säger dig, det blir barvinter.

Han gick ifrån henne igen för att taga rätt på ett liggställe. Ute på gården stodo några karlar och flådde en björn, som Inge hade fällt. De visade honom, att det fanns ett märke i pannan efter ett hammarslag, men varken något hål efter spjut eller pil, och de prisade Inge som den störste jägaren i Norden. När de hade dragit av huden, togo de den över en stång och följde med Sven för att visa honom till det bästa loftet.

På det sättet spridde sig männen i olika nattlag och somnade snart, ty för halmens skull vågade de inte bära in något lyse.

Bryggstugan var det enda ställe, där det ännu brann eld. Bönderna och Ulv Ulvsson hade till Inges mottagande berett ett präktigt mjöd, och karet var mycket stort. Det var sed efter stora dryckesgillen, att kvinnorna om natten skulle samlas och skumma bort fradgan och det smolk, som vid den flitiga mjödhämtningen råkat att samla sig på ytan. Ulva gick mitt ute i karet, bredskuldrad och hög som en jättinna, men kjorteln uppfäst över knät och en halmkrans på det utslagna håret. Med en slev öste hon upp de små kringseglande tapparna av skum. Runt omkring stodo de andra kvinnorna med facklor och sjöngo en mörk sång till det heliga mjödet, livsdrycken, som bubblade av hemligheter och som själva gudarna hämtat från underjorden. För var gång hon böjde sig ned över den svarta källan, som speglade henne, uttalade hon en besvärjelse. Hon sköt undan kryddpåsarna, som halvsjunkna simmade framför sleven, men deras lukt var så stark, att

den minde henne om en het midsommardag, och hon blev alldeles yr.

Skummet uppsamlades i en ståva åt bockarna för att fägna hammarguden, trälarnas och herdarnas hjälpare. Hammarsmärket var inbränt på ståvans skaft, och innan hon tog över det, kysste hon det. Stundom räckte hon också en fylld slev åt de män, som ännu voro vakna och hade satt sig i dörren för att se på. Var och en, som blev bjuden en sådan gåva, var dock skyldig att först berätta någon saga, innan han fick läska sig.

Ingemund hade satt sig bland åskådarna, där han snart blev igenkänd på sina blixtrande väringekläder. Med kloka och beräknande tankar granskade han Ulva, och hon tycktes honom ganska frid och ståtlig, fast hon inte längre var i sin första ungdom. Han hade ju vetat, att Holmdis måste ha varit ännu äldre, om hon ännu levat. Då turen kom till honom och han just mottog jättesleven på alla tio fingrarna för att icke spilla, blev den oväntat fattad av andra händer. Några ansikten sträckte sig in genom dörren, ohyggligt blåbleka som Leikins pestandar, och drucko häftigt och törstigt i hans ställe.

— Ni skall tacka oss sedan, men nu måste vi styrka oss, stammade de, och han lät dem få som de ville.

När de återigen hade rusat bort, sade han:

— Dessa prästtjänare ha något i sinnet, efter de smyga omkring utan att lägga sig till sömns. Nyss i salen märkte jag nog, hur hotfullt de stirrade mot högsätet. Inte heller har det undgått

mig, att gårdshunden blivit instängd. Och i stallet bultar det, som när någon skaftar en yxa.

— Vem skulle våga ett nidverk i den gård, där Inge sover? frågade Ulva och såg upp. Allt detta finner du bara på för att locka bort våra tankar och slippa berätta någon saga. Du kan ingen!

— Till hälften må det vara sant, vad du säger, Ulva. Jag är ingen kringvandrande skald.

— Då skall du få dricka först, innan du begynner, så blir din tunga löst.

Hon bjöd honom ännu en gång av mjödet. Det tycktes honom, att honungen i den jästa saften ännu susade och surrade av skogsbin. Då han druckit hälften, sade han:

— Jag kan bara en saga, men låt mig slippa att berätta den ännu.

— Vet du då inte, att du skulle bli utskrattad, om du efter en så ädel gåva försökte att undandraga dig gammal god sed.

— Min saga har det felet, att jag inte kan slutet på den.

— Ett slut skola vi nog hjälpa dig att grunda ut, bara vi få början.

— Må då alla noga höra på, sade han och tömde vad som var kvar. Efteråt skola ni säga mig, vilken av mina båda hjältar som bäst liknar en kvinna. För länge sedan levde två bröder, som voro så avundsamma på varann och så goda vänner, att vad den ena önskade sig, det begärde genast också den andra. Förlorade de en kvinna, som de båda trott sig bundna vid, dröjde det

inte länge, innan de lika enigt begynte talas vid om en annan. De kommo därför överens om att i tid förse sig med det, som kunde behövas till en broderlig tävlan vid ett brudköp. Den ena var en vettvill våghals. Han klättrade upp på en brant havsklippa och hämtade ned två förrostade järnringar, som Olov Tryggvesson fordom hade hängt där under en av sina färder. Den andra, som var klokare och allvarligare, betänkte däremot, att det med åren kan behövas många kittlar på härden i en stor gård. Därför sparde han försakande och troget allt guld, som han kom över, och smälte sedan ihop det till två tjocka ringar. Svara mig nu, Ulva: vilken av de båda männen skulle du ha valt, om de kommit till dig?

Hon var så yr i huvudet, att hon först icke förstod honom. Han måste berätta om hela sagan på nytt, men då började de kringstående kvinnorna att ropa. Några lovade bestämt, att de skulle ha tagit den, som hade de oförlikneligt kostbara järnringarna, och andra, att de skulle ha äktat den, som förtänksamt kom till fästningastämman med guldet.

— Och Ulv Ulvsson? frågade Ingemund. Vem månne han hade valt?

— Jag tror, svarade Ulva och besinnade sig en stund, att mig hade järnringarna likat bäst, men att han skulle ha sagt: du skall också se litet till anletet och ögonen, dotter.

Nu gåvo sig de andra till att svänga med facklorna och sorla och skratta.

— Ulva, Ulva! ropade de. Du skyller på din far. Har du i afton redan sett så mycket till anletet och ögonen, att du inte märkte järnringarna på bältet? Då hade vi skarpare syn. Nyfikna och undrande upptäckte vi nog, att det fanns både järnringar och guldringar i salen.

Hon såg oskyldigt och frågande från den ena till den andra, ännu rödögd efter all den gråt, som hade kvalt henne. Hon var den enda, som ej var sinnad att glamma, och Ingemund reste sig och gav tillbaka mjödsleven.

— En god natt, Ulva, sade han strävt och bittert. Jag har nu berättat dig den enda saga, som jag lärt mig, och jag får tänka på slutet, när jag kommer i halmen. Det är tid, att jag tar männen med mig. Jag önskar, att det väl vore morgon och att jag såge Inge rida på jakt med sitt lingonbröd i sadelpåsen.

När kvinnorna blevo ensamma, fortsatte de att sjunga och skumma mjödet. De hade fått mycket att tala om och bry varandra med, och deras rop och skratt hördes länge i natten. Vad det led, släckte de dock facklorna och begåvo sig under fortsatt lek upp på loftet, som sträckte sig över halva bryggstugan. De drogo igen porten bakom sig med en hård skräll, som kom många att vakna och ett ögonblick vända sig. Flera gånger tappade de bommen, innan de fingo upp den och hittade öglan för haken.

Den instängda hunden hov upp ett klagande skall från en av de bortersta bodarna. Sedan blev allt tyst och stilla, och det var då mycket sent.

Inge sov tungt och Julitta sov på bänken ett stycke därifrån, men Julia satt upprätt i sängen bredvid honom och såg på de vassa stjärnorna. Svens ord höllo henne envist vaken. Hon visste, att man trodde honom ha falskt i sinnet och kallade honom en dålig spåman, men någon gång kunde också han råka att spå rätt. Till sist blygdes hon över att tvivla på Inges lycka och ämnade just lägga sig ned igen på dynan, men då såg hon, att någon kom till dörren och vinkade.

Hon tordes icke fråga, vad han ville, ty Inge var sträng om sin nattsömn och hon fruktade att väcka honom. Därför band hon om sig hans fagerblå mantel och gick barfota till dörren.

Hon igenkände, att det var den unge djäkne, som så övermodigt hade talat mot henne nyss under samdrickan. Han lade fingret på munnen och pekade på lucksängen. Hon nickade för att visa, att hon gillade hans omtanke, och följde honom en smula villrådigt ännu längre ut i mörkret. Hon såg då, att där stod en hel ring av halvvuxna prästtjänare, och hon ville stanna.

— Vi måste en gång tala ut med dig, Julia, viskade djäknen, men är du inte modig nog att gå med längre bort, så vaknar Inge.

— Modig! svarade hon med ett kast på huvudet och fortsatte att gå framåt ännu ett stycke. I den gård, där konungen sover, är ingen rädd. Jag borde bara ha tänkt på att taga med mig ett vapen.

— Vi hörde Svens mörka varningar både till dig och de andra, och denna gång spår han sant,

Julia. Odalmännen frukta hårda tider, och då tarvas den man, som är den rådigaste och arbetsammaste i landet. Det är jarlen. Härom var det vi ville tala med dig.

Hon blev uppmärksammare, men också trotsigare, och begynte lyssna med återhållen andedräkt. De voro nu nästan framme vid stalldörren, som stod öppen. En brinnande kådsticka var insatt mellan dörren och stolpen.

Den unge prästen böjde sig intill henne och sade:

— Människorna voro för svaga att tjäna Gud, då togo de sig konungar för att bekämpa honom. De skapade dem av sitt eget kött och sin egen synd, men gjorde dem tillika stolta och fria, så att de inte själva kunde tjäna dem utan daglig förnedring. De lärde konungarna att ockra med deras svagheter och knyta förbund med deras sämsta drifter, och endast därigenom kunde konungarna härska.

— Och det säger du mig om Inge!

— I konung Inge finns ämne till en bättre dag, och därför behöver han i tid en varning, som sent kan glömmas. Det duger inte, att han längre släpar med sig en kvinna som du. Du var solen och fröjden, men korset skall släcka dig. Må det nu ske — för kyrkans skull och för Inges skull, amen!

Innan hon fick tid att svara, blev hon kullkastad över stalltröskeln, och ett snabbt yxhugg skilde kroppen från huvudet, som ännu rynkade pannan i rasande vrede.

— Nu ligger vägen öppen och rak, och jarlen

är den mäktigaste både här och nordanskogs! sade han och lyfte upp huvudet och kysste det på båda ögonen. Och nu kysser jag Inges kvinna. Hur ofta har jag inte med kärleksplågor sett på de frida ögonen!

Han bar in huvudet i stallet, där Inges jaktsadel hängde över spiltan.

— Detta skall i morgon bli Inges jaktkost, när han sitter i skogen, sade han och släppte huvudet i sadelpåsen. Stora friska lingonfläckar slå redan upp utanpå tyget.

13.

Det rådde svår missväxt under tre år, och när det led mot det fjärde, blev det åter barvinter. Kärr och sjöar lågo frusna och hårda som hällar och kunde befaras av både ryttare och vagnar. Då kom oron över Folke Filbyter och han kunde icke längre sitta overksam på härdkanten.

Han tog sin träl med sig och red ut för att på nytt fortsätta sitt aldrig uppgivna sökande. Liksom förr blev han väl mottagen både av stigmännen vid eldarna och hos bönderna, och de gingo fram och visade honom sina händer.

— Du skall rida till freyblotet i Uppsala, sade de. Där är i år mycket folk församlat från olika trakter.

Goda vägar voro sträckvis upplagda av odalmännen och kantade med rundstenar, men många hus voro stängda inifrån, och där blotades hemligt i nödens timme till de gamla växtgudarna. Det var ödsligt och tyst och allt djurliv tycktes försvunnet. Han red hela tiden uppåt mot nordmörkret, och det stod som en svart klippvägg bortom granarna.

Efter en mycket lång färd kom han slutligen till en hed. Från de kringströdda gårdarna hördes

skriket av svin, som kvinnorna höllo på att slakta. Tung rök steg långt borta, och en lukt av bränt mötte honom med vinden.

— Detta måste vara svearnas land, sade han, där valor och Lesvärjare utan uppehåll fylla offerbollarna med blod. Svearna kunna icke leva utan att offra och tro. Här mister du din tunga, träl, om du inte tätt inblandar gudarnas namn i ditt tal.

Men trälen greps av vördnad inför de heliga ställena och kastade sig ned i den rimfrusna ljungen.

— Olycklig är du, husbonde, olyckligast av alla i min hembygd, men dubbelt olycklig är du därför att du inte nu kan dela min glädje.

En stuga låg utmed vägen, och dörren var öppen. En bänk, som ännu var röd efter den föregående dagens slakt, stod uppställd mot väggen. Svarta kakor, bakade av mjöl och blod, hängde ännu sedan julen på en stång i taket bredvid en öppnad svinkropp.

Bonden höll på att klädа sig i tingsdräkt med brynja och sköld. Det syntes, att han fann behag i kvinnor, ty hela stugan var full av både unga och gamla trälinnor, och en särskild bur på stolpar var uppförd åt dem vid ena gavelväggen. Där knuffades de med varann för att få se på den obekante ryttaren, som med sin järnhatt och sin stolsliknande sadel föreföll dem underlig.

— Vem är den tjocke mannen? frågade de. Fettet hänger ut kring halsen på honom i rynkiga påsar, och ändå är han fattigt klädd. Är det en västgöte?

— Västgötarna ha långa näsor och smala händer, svarade bonden. Och de kunna inte höra en silversked falla i golvet utan att kvickt sticka fingrarna under bordet. Ve oss svear, som blivit så svaga, att vi nu taga konungar från deras land!

— Och ni svear, sade Folke Filbyter, ni kunna inte höra en galt grymta utan att genast ränna kniven i honom. Därpå känner man igen er. Jag rider omkring och söker en försvunnen son, och jag är från mjölnarnas och stigmännens bygd sunnanskogs. Där letade ni er ännu aldrig några konungar.

— Hur skulle det sluta, om till och med östgötarna trodde sig goda nog att bli konungar i Svitjod! En östgöte stannar alltid vid stugdörren för att lukta, vad det är för bröd som bakas. Därpå känner man igen honom. Nej, främling, er frukta vi inte. Var därför välkommen och låt oss hålla frid!

Bonden var mest vän med den allra äldsta av kvinnorna, och då han hade ansat sitt skägg med kammen, räckte han henne den. Fägnande sig åt hans ståtlighet, stod hon bakom honom och kammade ut hans hår, som räckte honom ända ned på ryggen.

— Skall du till Uppsala, ryttare, så få vi samma väg, sade han och såg ut genom dörren.

Ringarna klingade i brynjan, och han nöp skämtsamt om kvinnans skrynkliga haka.

— Men var äro barnen, du gamla? frågade han. De bruka ju den här dagen annars hänga så nyfiket på tröskeln.

Hon gick omkring i det djupa enriset och bar långsamt undan tvättfatet och hakade upp saxen och kammen på väggen. Sedan steg hon upp på en pall och tog ned fem nackade och hårdfrusna hönor.

— Barnen hade fått annat att tänka på, men nu hör jag, att de komma, svarade hon. Du sov tungt i natt och vaknade sent, och vi kvinnor menade, att tids nog skulle du få harmen att höra en lögn. En stund ville jag ju också på gammalt vis i ro få glädja mig åt din härlighet. Här har du nu hönorna till skattegåva åt konung Inge. Få se om han håller till godo därmed, men säg honom du, att det inte är ditt fel, att du i år inte fått nog spannmål. Dålig skörd följer dålig konung.

En flock vettskrämda och stirrande barn kommo inspringande och klängde sig om hans liv, under det att han höll på att binda fast hönorna vid bältet.

— Far, far! ropade barnen om varann. Nu brinner den heliga lunden vid Uppsala hov!

Han sköt dem ifrån sig för att gå ut till Folke Filbyter.

— Vem har intalat er en sådan därskap?

— Tingsmän, handlingsmän, alla, som fara förbi, berätta därom, och vill du gå upp med oss på kullen, kan du själv se röken.

— Det är inte sant, det k a n inte vara sant. Barn, ni få aldrig mer komma till mig med en sådan lögn.

Han steg förtörnad ur stugan och begynte att gå bredvid den ridande.

— Låt mig få hålla vid din sadel, ryttare, så komma vi fortare framåt. Vägen är lång och hal. Ett tomt munväder har skrämt barnen, och det är ingenting att höra på. Vad skulle det bli av deras tro, om de märkte att man lyssnade till sådant! Varken yxa eller eld biter på den lunden. Där står det heliga trädet, som grönskar både vinter och vår och dricker med sina rötter ur Mimers underjordiska källa. Du kan tro mig, främling, ifall du inte själv förr varit här! På den tiden, när jag sprang omkring liten och barfota som nu mina egna barn, var det trädet fullt av bleka frukter. Det var människokroppar, som blottärnorna så länge sänkt och tvättat i källan, att de till sist blivit alldeles vita och nästan tycktes genomskinliga. Vi kallade det att offra trälar i konungens ställe och blidkade därmed gudarna, ty deras är landet. På den tiden gåvo de också rika skördar, men nu vill knappt den fattigaste bjugg gå till. Därför ha vi också stämt Inge att möta oss vid freyblotet och stå till ansvar. Ryttare, du är gammal och färdas tungt och långsamt. Rid fortare, fortare! Om jag håller om mitt svärd, kan jag springa. Skulle lunden vid Uppsala brinna? Nej, ryttare. Ett sådant dåd våga ändå inte de kristna. När den lunden susade, var han vårt bröst, som andades. När han blommade, var han vårt hjärta. Intet rum var heligare i Norden.

Läderskölden och hönorna smällde mot hans

knän, under det han sprang, och då hästen blev för långsam, slog han honom över länden.

De voro snart mitt ute på den rimmade heden. Från alla håll kommo tingsklädda odalmän med höns och gäss, skinkor och fårkroppar, men de sedvanliga fororna av spannmål syntes ingenting av. De ropade till varann om vad de nyss under natten sett från sina gårdar, då eldskenet i en blink hade stigit bakom kungshögarna. Nu lågo de största ättehögarna som bergskullar långt borta på heden, och bredvid dem lyste morgonen på det klippfasta gudahovet. Stenblocken i väggarna voro ömsom runda, ömsom långa och alla av olika färg. Några blänkte svarta, än flera gröna, men de största glindrade i rött liksom bestänkta med ett blod, som aldrig kunde torka. Den rykande lunden stod kolnad och förbränd. Allt syntes tydligt och väl redan på stort avstånd under den klara vinterhimmelen i Göje månad.

— Mina egna ögon kunna inte ljuga, jämrade bonden och höll springande ännu fastare i sadelgjorden. Jag måste tro det. Men drotthuset, det står obränt. Där har du haft en god sömn, konung Inge. Och vår gård skola vi lägga vid porten, såsom det är landslag, men kom sedan ut, konung Inge. I tre dygn ha vi bönder nu hållit vetslor för dig, och din hird lär nog ha försökt att få se botten i mjödkaret. Men i dag är det du, som får släppa till — i nödfall skinnet. Kom ut på tingshögen, konung Inge, innan blotet begynner. Där skall du få höra bondelåt!

På tingshögen stod redan konungens stol på

en matta, och en vid rundel omkring högen var hägnad med hasselstavar och blå band. Böndernas förtroendemän stodo närmast högen, bakom dem två män och bakom dem tre, och så fortsatte det i allt vidare omkrets. Vart hundare förde sitt tecken på en stång. Nedanför denna var en pall, från vilken ropmännen skulle upprepa vad som sades på högen, så att det kunde höras även av de allra bortersta. Oupphörligt växte mängden med huvud vid huvud. Nyss voro de knappt mer än några tjugutal, men hastigt blevo de att räkna i tusenden. Också på de andra högarna stodo männen tätt som buskar i enskog. Fjedrundalands och Attundalands tecken restes. Bönderna från Tiundaland kommo tågande över sandåsen i fylke med lagmannen i spetsen. Sedan de alla hade nedlagt sina skattegåvor framför drotthuset, bröto de sig in i folkförsamlingen som en kil, och deras lagman steg upp på högen ovanför alla andra.

En särskild inhägnad var uppsatt för främlingarna och sändemännen från avlägsnare bygder, och där steg Folke Filbyter av hästen. Trälen måste hjälpa honom, ty han var lutad och trött, och likt många av de äldsta satte han sig på marken.

Trälen ledde bort hästen till den långa bom, där de ridande hade att binda sina gångare. Marknadsbodarna utmed tingsvägen voro ännu stängda och lekplatserna stodo tomma. Ej heller syntes några kvinnor eller barn, och fast så många människor voro samlade, hördes tydligt hela tiden blotprästernas sång inne från gudahovet.

Medan skaran från Trundaland ännu höll på att ordna sig, uppsteg Inges jarl till kungsstolen, följd av sitt husfolk.

Nog bar han ännu samma släta kåpa som i Ulv Ulvssons gård och blästen kastade omkring det rödaktiga håret på sidorna om huvan, men hans uppsyn var trygg och utan svärmod. Trött på allriksgatans gästabud och vapenlekar, stod han åter inför faran, full av verksamhet. Arbete, arbete dag och natt, det var hans lust och hälsa och hans enda begär, och det tryckte sin prägel på hans minsta rörelser. Bredvid sig på bänken hade han en träläda med pergamentrullar och runkavlar, och han var helt och hållet upptagen av att granska dem. Han vecklade ut pergamenten, genomögnade dem och ritade här och var med nageln ett märke i kanten för att, om det gällde, hastigt kunna hitta den betydelsefulla raden. Det var honom påtagligen likgiltigt, om han hade åskådare eller ej, om det stod fem tusen människor omkring honom eller bara fem. Hans sätt var varken högmodigt eller förläget, och fullständigt hängiven sina ämbetsåligganden tycktes han icke ens märka folkets hotfulla tystnad.

Väckt av sin galande hane till bönestunderna vid midnatt och vid dagens ingång, hade konung Inge sedan fallit i djup sömn. Gång på gång bultade skosvennen på sänggaveln. Slutligen kom Julitta med hans tingskläder och lade dem över täcket. Hon böjde sig leende och tog honom i håret och ruskade på hans huvud.

— Inge, Inge, vakna! sade hon, då hon såg, hur blytungt ögonlocken ändå förblevo slutna.

— Är det redan bönetid igen? frågade konungen.

— Nej, du är i Uppsala, Inge, och där sjungas inga mässor, men allmogen står färdig och väntar på dig.

— Jag drömde om din syster, sade han till Julitta, som fortfarande icke var något annat för honom än en tjänande väninna. Det går långsamt att glömma henne.

— När du i natt hade gått till sömns, drucko de yngsta av prästerna och flera av dina andra män hennes gravöl. De kallade det så. Liksom i en vild dröm ryckte de slutligen facklorna från väggarna och rusade ut i offerlunden. Där satte de eld på de höga, hemska urträden, som ännu till stor del voro fulla med benrangel efter upphängda djurkroppar.

— Och jarlen?

— Han låg i sin bädd, men han straffade dem inte. Han ser svulten och tunn ut, din jarl, men hans magerhet tör vara av den sorten, som slår om till fetma, när han en gång till sist blir mäktig och själamätt.

— En starkare och ärligare vilja har aldrig tjänat mig.

— Det märkes, att det bara är i sömnen, som du minns min syster.

— Ja, det är mest i sömnen, svarade han och blev med ens fullt vaken.

Han skyndade att kläda sig. Svennerna drogo

skinnrutan från vindögat, och en iskall och solig morgonluft dansade in över den nyss tända brasan. Han hackade tänder, där han stod på björnfällen, och svennerna satte på honom den gyllene pannringen. Den var fodrad med en kulle av samma blå silke som hans mantel.

— Vad jag ämnar säga bönderna, det upprepade jag för er alla redan i natt, och det blir stränga ord. I dag skall jag visa dem, att de ställt ett lejon på sina egna hjässor.

Han andades i de bredfingrade handskarna för att få dem varma, innan han drog dem på sig, och gick sedan raskt till dörren.

Nu begynte hornen spela vid drotthuset, och Inge kom utridande på en vit häst mellan de upprädade skattegåvorna. Han förde det uddvassa och långa svärdet bart, och det blixtrade som en eldstråle. Bakom honom följde alla hans hirdmän, ländemän, huspräster, svenner och gäster. Det var ett tåg, som räckte från drotthuset och ända fram till högarna. Men han ryggade till, när han framför sig såg så många fler bönder än någonsin förr vid ett freyblot. I stridstumlet inför Magnus Barfots norska bågskyttar hade han aldrig känt någon fruktan, men de stillastående och ondskefulla bondeögonen, tvungo honom att se ned till hästens hovar liksom för att noga styra dem över stenflisorna på vägen.

— Kan Inges häst snubbla? frågade en bonde med elak stämma.

Inge kände, att det var en dålig början, och han försökte att i minnet genomgå de stolta ord,

som han ämnade tala från högen. Väl fyra eller sex gånger hade han kvällen förut uppräknat för hirden vad han skulle säga, men nu mindes han ingenting annat än ett löfte att tala länge och befallande. Nästan omedvetet gav han hästen en stöt med sporren och red i vild fart uppför högen.

Det sedvanliga bifallssorlet uteblev dock alldeles. Han steg av och hyllades med handkyssning av jarlen, och Sven, hans svåger, fyllde honom hornet. Men när han skulle dricka allmogen till, kvalde honom det söta mjödet, så att han knappt kunde taga mer än två klunkar. Kritvit satte han sig på stolen. Han förstod att det var lika meningslöst för honom att komma med maktspråk som för en skeppsbruten att hota stormvågorna. Väl var han konungen, men framför honom stod konungens herre: ett folk i vapen.

Sedan lagmannen över Tiundaland utantill föreläst Uppsalalagen, begynte jarlen med torr röst förhandlingarna, och de flesta bönderna satte sig ned på marken för att vila. Knappt hunno de likväl att lägga ifrån sig sina vapen, innan de åter sprungo upp, ty lagmannen över Tiundaland gick upp ända överst på högen.

Jarlen låtsade först ingenting märka, men lagmannen avbröt hans läsning och sade med hög röst:

— Vi bönder ha icke gått den långa vägen för att höra din läskonst, jarl, eller bestämma om några tillfälliga påbud. Vi spörja ej heller om det är de kristna, som bränt vår lund, ty vad som sker i mörk natt, dricker gärna av

mörkret och förblir dunkelt på ljus dag. Ej heller fråga vi, om det är sant, att du helst skulle vilja förbjuda oss bönder att fritt sälja och köpa på våra gårdar för att hantverkarna och de utländska köpkarlarna i Aros och Sigtuna skola förtjäna bättre och få råd att bära ännu varmare pälsar. Vi veta, att du vill förbjuda oss att hålla ting och bära våra vapen, att du vill tvinga oss att kalla hirdmännen herrar och lämna var tionde skyl åt biskoparna och påven i det avlägsna Rom. Hittilldags var det vi, som beskattade länderna och fyllde våra gårdar med deras dyrbarheter. Vi voro ett fritt bondefolk och hade fullt upp med boskap och goda hästar. Du lägger på oss ett främmande ok, och det blir icke mindre tungt, därför att det är sirat med många prydnader. Man skall vara ung som du för att drömma om så många nyheter. Vi ha icke valt dig. Du är ett vitbröd från drotthuset. Allmogen bakar en grövre kaka med stora sådor. Vem var din far och vem din mor? Några präster kalla sig dina föräldrar, därför att de lärde dig läsa. Många rykten viskas, men vi äro icke komna för din skull. Öppna dina rullar och läs konungabalken. Svearna äga att konung taga, så ock att vräka. Vi fråga dig, konung Inge, vill du gå från makt och rike eller nu genast stiga ned till oss och blota åt de gamla gudarna för god årsväxt?

Ropmannen eftersade långsamt och noga vart ord från högen, och många gamla hade med sig borrade horn, som de satte i örat för att lyssna.

Sven stod bakom Inges stol och följde molnbildningarna på himlen. Han hade icke ens brytt sig med att utbyta de urblekta vikingakläderna mot en tingsdräkt.

— I går kväll i drotthuset, sade Inge och vände sig till honom, kunde jag så klart tala om allt. Du hörde det själv. Nu stå mina tankar stilla. Jag är dock ingen rädd man.

Sven betraktade honom stelt.

— Konung och svåger, svarade han. Folket frågar dig, om du är kristen. Jag är det ej.

Då brast tungans band och Inge sprang upp. Dödsblek men konungslig stod han framför stolen.

— Jesus Kristus, din är jag intill döden!

Bönderna togo upp stenar och begynte kasta på honom. Några hade redan på förhand små och stora stenar med sig inknutna i manteln, men i början slungade de endast de mindre. En skärva träffade honom i läppen, så att han tuggade blod.

Sven stod med skägget tryckt mot bröstet. Han bet hårt ihop ögonlocken och sade till Inge:

— Skyarna omskapa sig och äro sig aldrig lika. Det kommer en tid för var och en i hans medelålder, då människorna plötsligt bli trötta på honom. De ha mött honom för ofta, lytt och rosat honom för ofta. Han är varken längre en morgonsol eller en slutad dag. Därför bli de leda vid honom. Svåger, du som så ofta suttit med mig vid tärningsbordet, du bör veta, att ena stunden är du i otur men den andra slår du sexorna. Tur och otur komma alltid i var sin följd liksom de svarta och de ljusare fjällen på

tomtormen. Det lönar inte att därvidlag tala om vidskepelse. När den kloke är i otur, lägger han för en stund tärningarna åt sidan och väntar. Det är vad jag fått göra i fyra år; och nu blir det du. De flesta olyckor uppstå därav, att människorna inte ha tålamod att vänta utan vilja tvinga sig till tur, också när de äro i otur. En annan gång skola svearna kanske vara lika snara att ropa efter dig och dina lagar som i dag att stena dig. Gå du tillbaka till drotthuset och låt mig, som nu är i tur, få sköta tärningarna under min stund. Det är den enda räddningen för oss båda.

— Jag trodde, att du var en av mina vänner, Sven.

— Det var jag, Inge, men du skall inte begära mer, än du kan få. Var människa måste uppleva, att just det, som hon i sin ungdom trodde omöjligast, det sker. Hennes bästa vän blir den, som sviker henne säkrast.

— Du är en slug man.

— Det vitsordet förtjänar jag kanske.

— Och mot mig har du varit full av svek.

— Aldrig i handlingar, bara i hjärtat.

Inge stod stolt kvar och försökte att krossa honom med sin blick, men inom honom växte en förskräckelse, som han icke längre kunde mästra. De trögt flygande stenarna, som blevo allt större och tyngre tycktes honom oemotståndligare än både spjutspetsar och pilar. Och likväl var det till sist icke förskräckelsen utan blygseln över den, som alldeles förvirrade honom.

Omvärvd av hirdens sköldar begynte han springa utför högen.

Stenarna smattrade klanglöst på läderköldarna, och blödande från hela ansiktet, blev han den sista biten till drotthuset släpad och buren av sina flyende stallare och svenner.

— Ofärdskonung! ropade allmogen efter honom. Barkekonung, hungerkonung!

Då bullret börjat lägga sig och drotthusets portar bommats inifrån, gick Sven ett par steg framåt mot lagmannen över Tiundaland.

— Om jag närt svek mot Inge, sade han, då var det därför, att jag aldrig kunde svika de gamla gudarna. Han och hans västgötar äro framsynta och glada, och Kristus kommer till deras kornrika gårdar på sunnanvädret. Annorlunda är det hos oss, vi bistra män här uppe, som gå och längta till horgabrudarnas dystra stjärnsånger. Härligt hade vi det förr samman, när vi lågo med våra skepp på havet. Själv är jag väl knappt annat än en vild bärsärk, men nu har jag närmsta rätten till er konungastol. Välj mig, och jag skall sätta mig på den, om också utan framtidshopp. I natt var en dålig natt, då många drömde vakna. I natt fanns ingen god människa, ty de, som voro goda, sovo. I natt brann den heliga lunden, och när eldskenet väckte mig, drömde jag också en vaken dröm. Jag såg valkyriorna rida över Föresvall med långt framsträckta händer och krokiga fingrar. Deras korpar skrapade med sina vingslag över min hjälm och skriade som mörkret i hålorna under Nifelhel. Deras hästar voro våta och blanka

som likstränderna vid Amsvartners hav, deras egna fagra anleten bleka och tankfulla. Vem söken I? frågade jag. Och då svarade de: En konung. Vi söka en konung för att hämta honom till den sista tomma platsen på konungabänken i Freyjas ljussal. Månne det är du? När vi funnit honom, skola salsdörrarna för alltid falla igen.

Allmogen rusade upp på högen och lyfte honom på sköldarna och ropade med tungsinta röster:

— Hell dig, konung efter vårt sinne! Hell Blot-Sven och hans ätt!

På främlingarnas inhägnad stod under tiden en gammal man, beskuggad och nästan gömd under sin stora kittelhatt. Mycket förstod han icke av den nye konungens tal. Han såg knappt hur han mottog stenkniven, medan offerprästerna ledde fram Inges vita häst och sänkte offerbollarna för att uppsamla blodet. Han hörde icke djurets rosslingar utan borrade sina ögon i jarlen. Det var husbonden från det vilda Folketuna.

Han såg mindre på hans hårda och oföränderliga ansikte än på hans händer, som ännu sysslade med rullarna och lade dem till rätta med nästan småaktig ordentlighet. Under den allmänna förvirringen trevade han sig fram genom trängseln, ända till dess han slutligen kom upp på högen. Där grep han hårt fast om jarlens vänstra hand och höll upp den framför sina ögon, men det kom liksom vattenbläddror för dem, så att han ingenting kunde se.

— Har jag blivit blind? stammade han.

Jarlen, som kände sig prisgiven åt folket, gjorde intet motstånd utan stirrade på den rundaxlade bonden och hans tarvliga vadmal. Äntligen fick han besinningen åter och fattade den grå skepnaden för bröstet.

— Vad vill du mig? frågade han. När Inge kommer till makten igen, tar jag ditt liv.

— Vad jag vill dig? svarade husbonden från Folketuna, och det föreföll honom, att hans egen röst blev så svag, att ingen kunde höra den. Vad jag vill? Ja, det må du fråga. Kanske har jag något att säga dig, som skall betyda mer för dig än allt, vad du hört i dag, och göra dig len och mild. Heller också har jag inte mer att säga åt dig än åt alla de andra... Vad skall jag svara dig? Möt mig i hemlighet på drotthusets höskulle, där främlingar bruka få sova. Kom för ditt eget bästa, om jag också ingenting får att säga dig. Du behöver inte brådska. Jag har lärt mig tålamod. Liksom Sven har jag lärt mig att vänta. Men kom bara, kom en gång till sist!

De, som stodo närmast, ville nu också gripa fatt i jarlen, men Folke Filbyter fick då en ömsint brådska att föra honom ned från högen. Han slog sina breda, fast redan något orkeslösa armar om honom för att värna honom, men med låtsat våld. Och högt sade han:

— Gå bort härifrån, jarl! Gå till din avsatta herre. Här har du inte längre någon rätt att vara.

Det var en list, som lyckades, ty de andra släppte då jarlen och nöjde sig med att välta omkull hans träask och trampa på rullarna. Ännu en

gång stötte jarlen med en högdragen rörelse ifrån sig sin hjälpare och gick sedan till drotthuset.

Folke Filbyter rycktes en stund med i hopen, som under dystert jubel bar Blot-Sven på sköldarna. Tre varv tågade mängden kring högen och slutligen till gudahovet. Genom dörren såg Folke Filbyter gudarnas beläten, som sutto i sina stallar utefter väggen, alldeles svarta om anletet av det blod varmed de årligen blivit bestrukna. Deras styva tygkläder voro behängda med dyrbara gåvor från de äldsta hövdingarna. Fast han tänkte på jarlen, lyssnade han ändå på offersagorna och drottsagorna, som bönderna berättade omkring honom, och han försökte att uppfånga en skymt av den hemska prakten. I Odens behandskade trähand satt ett rostigt och lutande spjut, och folket sade: — Det är spjutet, som Erik Segersäll skänkte den tankfulle dödsguden på samma dag han lovade sig själv åt honom. — Tor hade rött människohår och en guldblank halskedja. Alla harpspelare kysste den och sade: — Det är en av de kedjor, som Torvald Hjaltesson efter drabbningen på Föresvall fick i sångarlön för sitt stormande drapa. — Även trodde folket, att det axknippe, som hängde över Freys stol, förfärdigats av det mycknа guld och koppar, som fordom inkastats genom ett hål i en åttehög för att köpa goda år. Frey själv var ute och bars kring åkrarna, men framför hans tomma plats var ett trint bord. Där gick hela tiden en borstig guldgalt i ring och nickade åt sidorna med huvudet och öppnade på trynet. Åkerbrukare och smeder bestänkte den med blod

och sade: — Det är själva Gullenborste, som Sindre så konstskickligt smidde av ett vildsvinsskinn. Allt av järn i gudahovet var hamrat av besegrades vapen, men av järn var ändå det minsta. Till och med på väggarna blänkte allestädes guldplåtar bakom facklorna, men taket var så nedsotat, att det liknade en vinternatt utan stjärnor.

Blot-Sven vek upp ärmarna och tog små köttstycken efter den offrade hästen och gick omkring och matade gudarna. Deras munnar voro runda och öppna, och när köttbitarna försvunno, hördes pipet och striden av de möss, som voro instängda i de ihåliga belätena. Sedan doppade han armarna ända till armbågen i hästblodet och höjde dem med utbredda fingrar framför Tors och Odens anleten.

Harporna begynte då att spela och blotprästerna att dansa med utkammat hår. På den äldsta var det bortsvett. Under den nattliga branden i lunden hade han kämpat med lågorna för att rädda en sista kvist från det heliga trädet, som ännu länge fortfor att lysa med sin grönska mitt genom elden. Han räckte den med en mörk besvärjelsesång till Blot-Sven, som ställde sig mitt i hovet vid den upphängda kitteln. Blot-Sven rörde om blodet och mjölet med kvisten. I en annan kittel kokade köttet. Under tiden satte sig de förnämsta tignarmännen efter ålder vid måltidsborden utmed väggarna och begynte att dricka spadet och äta av flottet och levern.

Snart kunde det icke rymmas flera människor i hovet, utan de, som icke redan voro inne, måste

stanna utanför tröskeln. Folke Filbyter fördes av trängseln mer och mer åt sidan, och slutligen blev han åter så fri, att han kunde bestämma över sina steg. Utan att brådska, men också utan att tveka, lämnade han de andra och gick till drottstallet.

Hirdens hästar stodo där helt lugnt och åto ur krubborna. Van vid bondegöra tog han sig någorlunda lätt uppför stegen till skullen, trots sina år. Skullen var tom, men vid den öppna gavelluckan låg ett helt berg av hö, och där satte han sig, ty där var sol.

Olyckan hade under de sista åren mycket förändrat hans ansikte. Det svällde av samma bondska bredd, men de känsligaste dragen hade blivit tunnare och ädlare, och de röda och skrynkliga ögonlocken hängde liksom förgråtna och vissna. Han blundade i solvärmen, och det yviga håret bredde ut sig över axlar och rygg. Kittelhatten låg i hans knä, och med det kullriga höet omkring sig såg han ut som en högbo, som en stund gått ut ur sin grav för att tina sina lemmar i det vackra vintervädret.

Han undrade, om en så hög herre som jarlen verkligen på denna bestörtningens dag skulle klättra uppför en stallstege för att få tala med en obekant bonde. Det föreföll honom orimligt. Och ändå trodde han det fullt och fast, men det kändes lugnt, att han icke kom genast. Det gjorde ingenting, om han dröjde, bara han inte nu genast steg upp i sin glans på den dammiga skullen.

— Det kom nyss liksom vattenbläddror för mina ögon, sade han, men ändå stod jag inte

alldeles så skumögd, som jag själv trodde. Något såg jag ändå. Eller inbillar jag mig det bara? Varför är jag inte glad?

Tunga och säkra steg klampade nere i stallet, och den gamle fruktade mannen började darra i lederna. Men det var endast trälar från gudahovet, som kommo för att utvälja ännu en häst till offring. I detsamma hördes en kärv röst, som ropade:

— Var är du, bonde?

Han förmådde icke att svara, och då han såg upp, stod jarlen redan på stegen i golvluckan.

— Är det rädslan, som betar dig målet? frågade jarlen och gick raskt fram till honom.

— Jag har glömt hur det känns att vara lugn, sade han långsamt. Vet du vad det är att ligga vaken mitt i sömnen och tänka? Vet du vad det är att rida från gård till gård och fråga, men aldrig få något svar? Jag har lidit så mycket, att nu sviker mig glädjen, till och med när han äntligen har rätt att komma.

— Jag begriper inte ett ord, gubbe, bara det, att du med en eller annan bekännelse vill tigga min gunst.

— Den stund du föll med din herre, blev din nåd litet värd, tänker jag.

Jarlen gjorde en otålig åtbörd. Folke Filbyter såg stelt på hans hand, men jarlen fortfor som han börjat.

— Jag skulle inte omakat mig med att gå hit, och det så brådstört, om det inte vore min plikt mot min herre att på en så farlig dag akta

på det minsta. Ditt uppträdande nyss var gåtfullt och besynnerligt, och förmodligen har du reda på någon hemlighet, som du finner klokt att sälja. Låt vara, att jag inte längre har makt över dig för tillfället, men tala ut fort! Är det fråga om någon sammangaddning mot mitt eller konungens liv? Hur mycket begär du för en öppen bekännelse?

— Vad jag begär för min bekännelse! Ack, det kan varken mätas eller vägas. Nu såg jag, nu såg jag utan blindhet. Nu läste jag i din hand...

Det rynkiga ansiktet ljusnade upp, och han lyfte sina skakande armar mot jarlen, men de sjönko tillbaka över kittelhatten i knäet.

— Du är stark och stolt, men jag tror, att du behöver mig och skall bli mig tacksam. Så mäktig är ingen, att han kan stå alldeles ensam. Vad jag begär? Ingenting, som du inte kommer att giva av dig själv. Nu står du på gungfly. Hörde du? Bönderna skymfade dig nyss som en vanbörding utan far och fädernegård. Men jag läste i din egen hand om ditt förflutna. Vad jag begär... Och det vill du veta?

— Då läste du om arbete och försakelse. Nu börjar jag förstå. Du vill låtsas att vara spåkarl för att förtjäna litet på en rik man. Men mig bedrar du inte. Dina kläder lukta mjölk. Och ändå är du ingen riktig bonde. En sådan har kvinnor, som lappa hans kläder och kamma hans hår. Du är nedfläckad och trasig och okammad och tovig. Jag lade märke till dig, när jag stod

och väntade på Inge. Folket skrattade åt dig och skämdes över dig på tinget. Snarare är du väl då en herde, som råkat att få fatt i någon gammal järnhuva, och med din enfald tror du, att den skall vara stor nog att gömma dig.

— Vad jag begär? Kan du inte känna det där inne i ditt bröst, Folke? Jag har aldrig tänkt på att fråga om ditt namn. Alla kalla de dig bara jarlen och skynda sig sedan att förbanna dig. Heter du inte Folke?

Jarlen svarade med en axelryckning och vände sig halvt bortåt.

— Jag såg det stjärnuddiga födelsemärket i din hand, Folke, fortsatte den gamle. På det känner jag igen dig. Hur många gånger har jag inte kysst inne i den handen, då den var liten som mitt minsta finger.

— Nu får det vara nog! avbröt jarlen. Har du någon hemlighet att sälja, eller vart vill du hän? Jag minns inte mycket från min barndom. Två gamla präster gåvo mig ris; det är allt, som jag vet.

— Då minns jag längre än du. Jag är din döde fars far, Folke Jarl.

— Det vill jag kalla dristigt sagt. En vild skogskarl, som ligger i höet på en stallskulle, lyfter upp armarna och säger: jag är far till konungens högste tignarman! Vid den heliga jungfrun, vid allt av gud och människor, förnuftigare kunde han bete sig, om han vore rädd om sitt skinn!

— Du skall se, att mitt mod går längre. En

avsatt konung har en avsatt jarl, och nu behöver du hjälp av den gamle skogskarlen på höskullen.

Jarlens ansikte blodfärgades.

— Är det ditt fulla allvar, att jag skall sätta tro till ditt förryckta påfund?

— Du var alltid som mitt eget barn, Folke, efter jag inga andra hade. Din far dog och mina andra båda söner övergåvo mig och gingo i härnad. Vi skola gå ut till bönderna, min son. De känna nog Folke Filbyter, om de bli påminda. De känna nog den gamle mandråparen och rövaren. De hyste honom, när han kom på vägarna med sin ömfotade träl bakom sig. De sutto vid elden med honom och hörde honom sucka och jämra om sin sorg.

Jarlen gick häftigt ett par varv över den tomma skullen, vars plankor dånade och skallrade. Till sist tvärstannade han, och han var knappt längre igenkännlig, i sådant uppror var hans sinne.

— Detta är då, vad jag alltid fruktat och alltid gått och väntat på! viskade han med lam och trött röst. En dag skulle någon lycksökare stiga fram och göra sådana anspråk på mig som du, därför att jag ingenting vet om min härkomst. Nej, nej, min gode man, vad du gör, tala inte om sådant med bönderna.

— Skall jag inte lära dem att sluta med sitt skymfande? Skall jag inte säga dem, att du har en far och att det är bonden på Folketuna? Vad menar du? Eller tror du ännu inte på vad jag berättar dig? Finns det då ingen ledtråd, som

kan hjälpa dig? Har du aldrig ens hört talas om den kristne predikaren, som stal bort dig?

— Predikaren?

— Ja, det var en av bröderna i Skara.

— Och honom såg du?

— Han hette Jakob.

— Jakob? Det låter som funnes det ibland ett stänk av sanning i ditt förmätna påstående, bonde.

— Till sist fick jag honom i mitt våld, men han var bunden av en tysthetsed. Hur mycket jag plågade honom, ville han ingenting yppa, och då lät jag honom svälta ihjäl i en kedja vid väggen.

— För människornas storhets skull! Nu minns jag de skrivna orden, som det berättades om under en dyster afton hos Ulv Ulvsson. Det var då min första välgörare, som låg död i kalvkloven — för människornas storhets skull.

Jarlen vände sig åt sidan, och de hårda dragen veknade för ett ögonblick. Den gamle kände sig tryggare.

— Inser du nu, att jag sagt dig sanningen?

— Tala bara inte så högmält! Och kom ihåg, inte ett ord om saken till andra, ifall du vill förtjäna min nåd.

Folke Filbyter böjde huvudet och plockade i höet omkring sig. Han drog ihop strå vid strå till stora tappar, darrhänt och famlande, och släppte dem åter i sär.

— Du är rädd om mitt liv, Folke, din fars liv. Du är rädd, att böndernas vrede mot dig också skall bli mig till ofärd, helst om de börja

tänka på mitt förflutna. Fast jag haft gård, har jag ju halvt gällt för en stigman. Mer skulle jag dock ha att frukta av din egen döpte konung. Men nu sitter han som en lake i en mjärde. Han törs inte ens skicka ut svennerna efter en skinka eller gås. Och när de bultade på porten, blev den icke öppnad, och det var därför du var så snar att gå in till mig i stallet. Först när det blev mörkt, vågar han kanske sig på flykten. Hinner du inte då med, får du gå kvar som en herrelös häst. Då kan det bli gott för dig att få följa mig hem och stanna under mitt låga tak, så länge stormen varar.

— Det blir en kort stormby med solsken bakefter. Hör själv slaktdjurens vrål där ute och döm, om det längre kan hjälpa oss. Blot-Sven är en drömsjuk viking, som helst sitter i mjödbänk och lyss till harporna, och där skall blixten träffa honom. Jag passar inte till herrelös häst, min vän. För mig är det ett kval att inte arbeta, och jag skall inte vila förrän jag hjälpt Inge till styret igen... och inte heller då. Hur mycket vill du ha för att tiga med hela denna ledsamma saga?

— Nyss frågade du, vad jag begärde för att yppa den. Och det förstod du inte utan att behöva fråga! Sonen förstod inte vad fadern i en sådan stund begärde i gengäld. Jag hoppades på det enda, som jag ur djupet av ett förkrossat sinne numer kan längta efter i livet. Och nu ber du mig redan att tystna igen, ja, kanske säge du helst att jag toge tillbaka vad jag sagt.

— Du talade nyss om en kristen predikare, svarade jarlen och försökte att fästa en sträng blick på Folke Filbyter, men den blev i stället brydd och skiftande. Jag minns en gammal renlevnadsman, som ibland kom till mig hos prästerna i Skara och såg om mig, när jag var helt späd. Han hette Jakob, och jag minns honom i kärlek. Det var en god människa och han förmanade mig att aldrig forska efter min far utan tro och arbeta.

— Varför dröjde han då inte hos dig?

— Han talade irrlärigt och till sist förbjödo prästerna honom alldeles att undervisa mig. Sedan försvann han ur mitt liv, tyst och brådskande som jag alltid sett honom komma. Jag växte upp och Inge blev konung. Han behövde en jarl, som förstod sig på annat än att bära granna tignarkläder. Prästerna anbefallde mig — och i ett steg kom jag konungen närmast. Den, som skall bära en sådan medgång utan att stupa, får vara klok.

— Och Jakob uttalade aldrig namnet Folke Filbyter?

— Aldrig... som jag minns. Däremot tror jag, att jag hört det namnet förr, fast långt senare. Det var i Ulv Ulvssons bygd, och det var också här i Uppsala. Två tappra män, som varit i Miklegård med väringarna och där låtit döpa sig, upptogos sedan i Inges hird. De heta Ingemund och Hallsten. I dag ha de uppsikt över vakten vid Inges vagnar och tält där borta på sandåsen. Det är därför de inte heller varit synliga på tinget. God bondebörd är ännu hög börd här i landet, men det har viskats om, att deras far var en illa

ansedd skogsman med ditt namn. De neka inte därtill, fast de bruka urskulda sig med, att han har gård. Till den vilja de inte återvända, sedan de tagit kristen sed. Detta drar jag mig nu till minnes. Ingalunda blygs jag över att komma i frändskap med så förslagna män, men jag måste rådgöra med dem. Sämjan mellan oss har inte varit den bästa, men se de, att jarlen är deras brorson, torka de kanske smolket ur ögat. Dina nyheter ha så plötsligt fallit över mig, antingen de nu äro skicklig lögn eller uppblankade med ett stoftkorn sanning, att jag ännu inte kan tänka fullt klart. Vi måste handla klokt, min gode man, och jag lovar att dra försorg om dig för dina återstående dagar, bara du vill tiga. För en kunglig tjänare i min ställning är det ett stort äventyr att plötsligt få en far.

Folke Filbyter satt länge tyst och plockade i höet, förlägen och blyg inför sin egen avkomling. När han slutligen svarade, tyckte han att hans egen röst kom från någon helt annan, som han gått förbi och lämnat bakom sig på stort avstånd.

— Ingemund och Hallsten äro då också här! ... Så mycken lycka på en gång hade jag inte väntat att få uppleva. Du gör rätt. Gå och hämta dem. Jag längtar att få se dem, innan jag dör, men du skall tro mig, Folke, det var dig jag älskade mest. Över sådant kan ingen bestämma. Det är ju bara efter dig jag har sökt under alla dessa år.

Jarlen stod redan till armbågarna i golvluckan.

— Sitt kvar och vila dig i höet, sade han. Jag förlitar på, att du inte talar till någon.

Folke Filbyter nickade åt honom, men då han blev ensam sade han till sig själv, och då kände han bättre igen sin egen röst:

— Jag är inte glad. Mitt sinne har bara blivit ännu tyngre. Jag såg i hans hand, och han är det bortstulna barnet från Folketuna. Varför har jag då i en mansålders tid färdats på vägarna och letat och frågat, om jag inte nu kan känna mig lycklig?

14.

Folke Filbyter satt och blundade i solskenet och suckade, men ibland ryckte han till det närvarande av den bullersamma mängden utanför gudahovet.

Ett långt bord hade blivit uppsatt ända fram mot drotthuset, och gudaträlarna hade mycket att sköta. De voro gåvoträlar, som av nit och fri lust skänkt sig åt gudarna för att betjäna dem vid de stora högtiderna, men som annars likt fria män sutto hemma på sin odal. Freys och Odens trälar buro gröna och blå kjortlar, men de, som hade givit sig åt Tor, voro rödklädda och måste alla ha rött hår och skägg. Det tillkom Odens trälar att hopvispa blodet och mjölet och i bagarstugan grädda de svarta blotkakorna, som voro så stora, att de räckte tvärs över bordet. Tors trälar satte fram den gräddstarka mjölken, i vilken folket doppade de styckade bröden, och Freys trälar framburo på spett de stekta galtarna och spädgrisarna. Det fanns också svarta trälar, men de voro benådade tjuvar. Bönderna spottade långa strålar efter dem och kallade dem korpskrämmor, ty de hade ingen annan syssla än att löpa omkring med kvastar och jaga undan korpar och kråkor,

Likväl hoppade de feta och blanka fåglarna ända upp på bordet, ty de voro heliga, och vid livsstraff fick ingen såra dem.

Nedstuckna hästar, hundar och hökar sänktes i offerkällan och blevo sedan fastkrokade i de kolade träden. Längre bort stodo bönderna flockvis kring uppsaxade kittlar eller kullkastade svin och oxar, som de höllo i fötterna och hjälpte varann att slakta. Detta gjorde de dock endast för att komma åt det ännu rykande blodet, ty själva offerdjuren stuckos inne i hovet, och de mesta anrättningarna voro tillredda på förhand. Hela den svartbrända lunden fylldes småningom av dödsskrän. På den frusna gräsmarken simmade alla fotspår av blod, och bordet och bänkarna hade märken efter blodiga fingrar.

Sju och tjugu djurkroppar voro nu upphängda i träden, och asfåglarna skyndade sig från bordet och slaktställena för att hugga ut deras ögon. På en gång började då ett allmänt ropande och sjungande, liksom om blodlukten hade försatt de nyss så bistra och trumpna bondeskarorna i vildaste yrsel. Det var dock icke enbart det myckna blodet, som hade en sådan verkan. Det var icke heller därför att marknadsbodarna nu öppnades, eller därför att de pälsklädda köpmännen från Gandvik nu begynte sälja sina sköna trälinnor, som sutto två eller tre bakom varann på samma häst. Några vikingar från de närmsta skeppslagen samlade sig kring de barbenta ryttarinnorna, men kommo sig ännu icke för att överbjuda varann med höga anbud. Det var något annat, som menig-

heten redan en stund väntat på och som nu hälsades med stormlikt växande bifall. Tre mjödkar, väl ombäddade mot kölden med täcken och granris, blevo nämligen släpade på medar omkring hovet och sedan insatta i olika tjäll, där var och en fick fritt förse sig efter tycke. Allra sist kom en släde, som drogs av kvinnor och av gossar, som ännu icke vuxit till ynglingar. Den var täckt med päll och överst på sätet stod Freys beläte, berövat sina kläder och alldeles naket. Männen rusade fram och höggo och stucko efter guden med sina svärd. De äldsta gummorna ryckte honom slutligen ned på marken och piskade honom med tjocka ris, som hade hanefjädrar på topparna.

— Hur vill du att det skall gro i den trötta och somnade jorden! ropade de och slogo allt ursinnigare med sina ris. Du är gammal och vintrig, Frey, och du måste dö för att kunna uppstå på nytt till ungdom och fruktsamhet!

Harporna spelade, och den nyvalde konungen kom i dörren till hovet. Larmet saktade av, och kvinnorna lade sig ned och lyddes på guden och viskade, att han nu vore död. De begynte därför påklädа honom hans dyrbara kläder till uppståndelsen. Under tiden blevo minnena druckna, först för Oden till seger och välde, sedan för Tor till frihet och mannakraft och slutligen för Frey till grodd och gröda. När bragefullet därefter blev framburet, tömde Blot-Sven hornet i ett enda långt drag och gick fram till Frey, som nu låg på en bår, färdig att bäras tillbaka in i hovet för att uppstå. När han hade blodbestänkt de

kringståendes ansikten, händer och kläder, höll han över Frey den heliga kvisten — den sista, som grönskade i tiden.

— Jag hör världskvarnens dån i Nidarfjället, sade han. Sömnlöst mala jättinnorna. Jag hör tidens gång. Stötta vill jag det lutande gudahovet, så långt mina år räcka. Sedan väntar jag er utan ånger, bleka spjutbärerskor. Du har blivit vintrig och gammal, Frey, och du måste dö för att kunna uppstå på nytt till ungdom och fruktsamhet. Likväl funnos tider, då folket icke nöjde sig med att sticka efter ditt beläte med sina svärd utan hellre offrade sina egna konungar. Och nu vänder jag mig till er, svear. Av halvgjort verk blir ingenting att hoppas. Vackla vi i dag, blir sedan snart intet mer freyblot hållet. Där borta i drotthuset sitter Inge, min svåger. Ha ni mod, så hämta honom hit och låt blotbrudarna vässa knivarna.

Han såg väntande från den ena till den andra, men de voro upptagna med att sticka svärden i skidorna, och molnbildningarna på himlen stodo vita och orörliga. Det muntra sorlet, som hade hälsat guden, var bortblåst, och den tillfälliga ysterheten föll som en mask från de svårmodiga ansiktena. Hornen och träbägarna blevo icke fyllda vid mjödkaret, och några kastade bort dem. Anrättningarna lämnades orörda på bordet, och vuxna män satte sig ned till att gråta.

Handeln, som knappt ännu hade begynt, stannade alldeles av vid bodarna. Köpmännen från Gandvik togo sina hästar vid betslet och gömde sig undan med sina sköna trälinnor. Alla vände

sig om mot drotthuset liksom i förväntan, att var stund få se Inge språnga ut med sin hird och med det kristna korset högt lyft i handen. Alla kände de, att den gamla tron var död. En förfärlig aning trängde sig in på både kvinnor och män och snörpte ihop deras strupar, så att de varken kunde klaga eller hota, och skuggorna av de kringflaxande asfåglarna gledo över deras huvud. Men ännu var det lugnt och stilla där borta, och hela drotthuset tycktes försänkt i sömn, endast befolkat av tysta löften och eder om en straffande hämndedag.

Den bortglömde enstöringen på höskullen satt hopkrupen, men själva tystnaden kom honom att spritta till. Han slöt åter sina vissna ögonlock för det starka solljuset.

— Du har blivit gammal, Frey, mumlade han till sig själv, halvt högt, halvt i tankar. Du har blivit gammal och vintrig, och du måste dö för att kunna uppstå på nytt till ungdom och fruktsamhet. Det var ord också till dig, du bonde från Folketuna. Jag har plöjt och samlat och fått fiender och hat och smälek, och nu ser jag, att allt ändå bara är en begynnelse. Jag trodde, att det var för min egen skull det skedde och att det var åt mig jag samlade, och så var det för andra. För deras skull var det då jag steg i land bland skären och byggde mitt Folketuna. Så litet har jag vetat, så litet har jag förstått. Jag trodde, att mitt liv var ett mjukt ler i mina händer, och så var jag själv det mjuka leret utan vilja. Jag har sett min egen avkomma, och jag ser den växa på samma sätt och föröka sig i mansålder

efter mansålder; och det är tidens längd, som förskräcker mig. Skönare vore det, om människan levde en enda dag, bara en enda, men då med en guds unga hälsa, och om kvällen födde sitt barn och sedan försvunne. Vad hjälper mig nu den låsta kistan där hemma med alla de hopade skatterna? Det har inte legat för mitt huvud, att två upprätta timmerträn, som kallas högsätesstolpar, kunna skänka heder, och jag har tyckt, att min halm har varit god nog åt mig att sova i. Men nu ville jag ha bonader på väggarna och björnhudar på golvet och dukar på borden och hela huset fullt av fidlare och gigare, så att mina söner kunde högmodas och ropa: det är vår far! Ja, nu ville jag det, och nu är det för sent! Med list och sken har jag blivit lockad att gå som öket för vagnen, och jag är hudflängd och trött och ingen tackar mig. Jag ser trädet växa och förgrena sig, och själv är jag bara det fula och klumpiga frö, som först måste ned i mullen.

Han började att sakta vagga fram och åter, och solstrålarna dansade över honom.

— Jag visste ju, att du vid detta laget måste vara en vuxen man, Folke. Men i mina tankar förblev du ändå alltid ett litet spätt barn, som låg och diade tjurhornet. Jag har aldrig riktigt kunnat leva mig in i, hur det till sist verkligen skulle bli att möta dig efter så många år. Jag tror, att det varit bättre, om jag hittat dig vid vägen, utfattig och hungrig, och fått lyfta upp dig framför mig på hästen och rida hem med dig och bädda in dig mellan fällar och sköta dig som

förr. Sedan, när du blev mätt och utvilad, skulle vi ha öppnat kistan och slamrat med de många bommarna och låsen. Jag skulle ha radat upp halskedjor och silvertackor och för väl hundrade gången räknat vart mynt i påsarna. Därefter skulle vi gått och räknat trälarna, och jag skulle ha nämnt var och en vid hans öknamn. Du skulle ha fått se, hur välfödda och hur varmt klädda de stodo allesamman. Vi skulle ha gått in i spiltorna och synat hästarna, och den ryktade och silkeslena boskapen skulle du då nog också själv blivit ivrig att få räkna. Till sist skulle vi ha följts åt ut på åkern, så att jag fått taga upp jorden och trycka sönder den mellan fingrarna och visa dig, att det är den luckraste och bästa, som kan finnas. Varför fick det inte bli, som jag helst önskade?

Han fortsatte på det sättet att ömsom plåga och ömsom trösta sig, ibland tyst, ibland högt, oaktat att han redan hörde röster och klingande silversporrar i stallet. Det var ett sorl av ljud och ett larm, som när en vårflod svämmar över.

Han kände igen sina avkomlingar på deras målföre, och det förundrade honom endast att tre ensamma män kunde åstadkomma så mycket buller. Med en betryckt känsla vände han sig inåt skullen. Jarlen kom först uppför stegen, och litet bakom honom stannade Ingemund och Hallsten i sina glimmande hirdrustningar.

— Vad han har blivit vit och gammal! viskade genast Hallsten.

— Du kan lugnt tala, sade jarlen. Vid hans år är hörseln klen. När jag nyss kom hit och ropade

efter honom, dröjde det om en god stund, innan jag fick svar. Du känner då igen honom? Är du alldeles viss på din sak?

— Därom kan inte råda minsta tvivel, det är vår far, inskött Ingemund bestämt.

— Kom närmare, barn! Mina sinnen ha blivit svaga, sade Folke Filbyter, fast han gott kände med sig, att han både hörde och såg. Men det hade kommit misstro i hans själ och han ville locka dem att bli mer oförbehållsamma.

Som de nu stodo framför honom alla tre, tyckte han dock, att han sällan sett ståtligare män. Det var fasta och öppna drag. Något glatt och ivrigt i deras later förrådde en önskan att alltid ha mycket att sköta, att vara med om var tävlan och beständigt vinna priset. All den kärnfriska och ofördärvade växtkraften i deras unga ätt, där bondeblodet ännu spände ådrorna, samlades hos dem i en verksamhetslust, som sov gott om natten och aldrig visste av trötthet. Det läste han snart i deras uppsyn.

— Jag trodde, att det var sed också bland hirdmän att hälsa sin far, sade han, då de dröjde.

Hallsten skyndade sig genast fram, omfladdrad av den silverstickade manteln, och böjde ett knä och kysste honom på händerna. Ingemund följde efter honom långsammare och mer betänksamt.

— Och du, Folke? frågade den gamle och räckte ut sin hand.

Jarlen gjorde då som de andra, och innan

han fick tid att resa sig, tryckte Folke Filbyter hans huvud till sitt hjärta.

— Har jag då äntligen fått dig tillbaka, Folke! Det blev så långt, så långt att rida på vägarna och söka. Men varför kommer inte nu också lugnet tillbaka till hjärtat? Varför går såret upp igen, så att jag på nytt lider lika mycket som den dagen, då du togs ifrån mig? Det växer och växer en sådan ångest här inne. Och ännu har du inte en enda gång kallat mig far?

Jarlen befriade sig tämligen omilt ur hans omfamning och tog ett steg baklänges.

— Bönderna kunde se oss, far, och det går inte an, sade han, röd om kinderna efter att ha stått nedböjd. Och så talar du alltid för hårt, far. I kungsgården får man lära sig att viska.

— Det låt inte så nyss, då ni kommo. Jag fruktar inte bönderna, barn. Bönderna riva inte ihjäl varann. Jag har föraktat och slagit sönder deras gudar, men aldrig krupit för de mäktiga, och för sådant får man ära, när man blir till åren.

— Och vilka bilder slog du sönder? frågade jarlen.

— Freyjas och Kristmoderns och kanske andra. Jag räknade dem inte.

Ingemund och Hallsten bytte en blick och gjorde flera gånger korstecknet. Jarlen log en smula och klappade den gamle på skuldran.

— Nu skall du förstå oss, far, sade han förlåtet men med ett försök till förtrolig vänlighet. Vi vilja inte brista i sönlig vördnad och äro inga

högfärdiga tokar. Vi äro bara starka och unga och vilja framåt och uppåt i världen. Det är friskt virke i oss, far, och det ha vi dig att tacka för. När har någon förr vid mina år blivit tagen till jarl! Men i vår ställning kan det kallas bättre att vara av okänd börd än att stamma från en gård, som är illa omtalad, särskilt bland de döpta. Jag har lärt Inge att vara noga med frejd och börd. Kyrkan i Skara var min mor och prästerna mina fäder. Det är därför vi bedja dig vara försiktig, så att bönderna och hirden ingenting få veta. I en upprörd tid som nu kunde du annars lätt störta dina egna barn. Vi ha nyss alla tre noga rådgjort härom. Det var mitt mål att taga makten från de envisa bönderna och samla den hos Inges hird och tignarmän. Men de äro breda herrar och hitta de ett fel på mig, kan någon av dem lätt få lust att draga på sig mina handskar.

— Vet du, Folke, när du inte själv påminner mig därom, kommer jag knappt ihåg att du är en högt uppsatt kungstjänare. En sådan syssla står i dåligt rop hos oss bönder. Det är min enda glädje, att du nu är i nöd och behöver mig.

— Du kan bara hjälpa oss på ett sätt, far. Låt gömt vara glömt. Rid hem igen till ditt Folketuna. Våra välsignelser skola följa dig, och vi skola skicka dig spannmål och kläder och allt vad du kan behöva för dina återstående dagar. Någon av oss skall nog också, när det blir lugnare, hälsa på dig i tysthet och se till, att du får det varmt och gott i stugan. Räck oss nu händerna

igen och säg, att du är nöjd med oss. Du hör, att vi vilja dig väl, som det anstår söner.

— Jag har inte tiggt er om någonting. Men jag förstår. Det är för min fattigdom och för mina trasiga kläder, som ni mest skämmas. De lukta mjölk, säger du, och jag har inga knäppen eller söljor.

— Världen är som den är, far. Den är grym, isynnerhet när man vill uppåt som vi. Men för oss förblir du ju ändå vår far, och du får inte neka oss att giva dig litet bättre kläder efter ditt stånd. Bestämt och klart säger jag dig dock villkoret. Du måste tiga.

Folke Filbyter fubblade med händerna i höet för att resa sig, och Hallsten erbjöd sig genast att stödja honom, men han sköt honom sakta ifrån sig. När han hade kommit upp, såg han sig en stund villrådigt omkring.

— Jag trodde, sade han slutligen, att Ingemund och Hallsten mindes, att jag var man att rusta dem, när de drogo bort. Ingenting var gott nog åt er, mina barn. Jag unnade er det bästa. Jag kunde ha skänkt er min egen kjortel. Och för din skull, Folke, plöjde och sådde jag, ty gården skulle bli din. Den bar ju både ditt och mitt namn. Där skulle du bo med din avkomma och en gång tömma minnesfullet för åttefaderu, som sov i högen under ekarna. Men nu, mina barn, nu ha ni lärt den gamle, hur han skall uppföra sig. Nu vet han, att han inte får taga er vid handen och leda er ned till folket och säga: odalmän, här se ni de återfunna delarna av min

egen kropp och själ, här se ni mina söner. I dag är ingen av er lyckligare och högmodigare än jag. Här se ni Folke, som jag talat om och frågat efter vid var grind. — Den gamle vill er inte så illa. Efter ni skämmas över honom, skall han tiga.

— Därför skall du ha tack, far, svarade jarlen, men Folke Filbyter vinkade på honom.

— Kom hit, Folke, kom litet närmare. Jag har något att anförtro dig, Folke. Ännu har jag bara sagt hälften.

— Vill du granska märket i min hand? Börjar du kanske tvivla?

— Nej, du skall känna här på mitt bröst under vadmalen. Böj huvudet litet djupare, när du står så nära din far. Känner du, att jag har en kedja om halsen, och på den hänger en nyckel? Den nyckeln går till stora lås. Jag är rik, Folke. Jag är inte bara den rikaste odalbonden i min lagsaga. Jag har många gånger mer, än människor tro och ana. Jag hade tur, då jag låg i viking, och sedan slog jag mig på att plundra köpmän och andra vägfarare. Tre stora kistor har jag på Folketuna bräddfulla med guld och silver.

Jarlen höll ett ögonblick om den varma nyckeln, och utan att se på den, vände han sig till de andra och sänkte rösten.

— Är hans gård stor?

— Han gav oss ett fullrustat skepp, svarade Hallsten och låtsades upptagen av att spänna på sitt bälte. Jag borde ha tänkt på det nyss, då vi talades vid. Hör nu, far! Det gick ju redan då

rykten om, att du inte bara hade gods utan också guld, men inte visste jag att det var så mycket. Och nu har jag en känsla av, att vi äro hårda och otacksamma mot dig. För oss är du och förblir efter i dag vår återfunne far, antingen du sedan är fattig eller rik.

— Hallsten har rätt, sade jarlen och blev växelvis tankspridd och skarpt uppmärksam. Plötsligt kastade han sitt huvud tillbaka och återfick något av samma handlingsfasta och frimodiga trygghet som nyss på tingshögen. — Men vi måste vara ärliga mot varann, far. Jag ryser, när jag hör dig själv tala om dina ogärningar, men nog blir det lättare att skaffa dig anseende, om du har så stora skatter i kistan. Det vore något för Inge just nu, då han behöver ett drygt arbete för att återkomma till makten. Du har blivit misstrogen mot oss. Jag ser det på dig, och det förvånar mig knappt, men vi vilja inte narra till oss dina rikedomar. Du måste bara inse, hur det, som du nu sagt, förändrat allting. Genom stora gåvor till kyrkan kan du också skaffa dig förlåtelse för mycket.

— Kanske borde jag aldrig ha sagt det. Kanske borde jag ha ställt mig fattig och husvill för att så mycket bättre få lära känna er, ty silvertackor och guld behöva ni nog alla. För att hjälpa en kristen konung och hans präster gick jag inte i åkerfåran med kroken. Nyckeln hänger här under skjortan, Folke. Och nu skall jag berätta dig ännu en hemlighet. Där kommer den att förbli, så länge jag finns till.

— Nåväl, far, då skola vi inte längre tänka på Inge. Men när han blir konung igen och vi alla tre få fast mark under fötterna, skola vi med lysande följe rida till din gård och inför hela folket kalla dig vår far. Du vet inte, hur högt jag kommit i Inges gunst och vad allt han vill göra för mig. Han välver till och med planer att äkta mig med någon kvinna av den danska kungaätten. Så högt vill han lyfta Folke Filbyters blod, därför att jag alltid tjänat honom oegennyttigt.

— Och jag, Folke, vad kan jag göra däråt?

— Du kan utbyta dina trasor mot en mer passande klädsel och börja ett annat liv. Det vore litet tacksamt mot Inge att tanklöst förstöra allt genom att lämna ut sig åt hopens åtlöje. Vi behöva tålamod. Det onda, som talats om Folketuna, skall lättare glömmas, om du låter din rikedom lysa. På så sätt kommer den både dig och oss till godo. Då få vi sätta oss hos dig vid dina fötter, utan att någon missaktning vågar smyga sig bakefter oss. Vi ha inte så hårda hjärtan, som det kan tyckas i vår iver. Den vördnad, som vi då öppet kunna visa dig, skall småningom också smitta de andra. Där på din rika gård skall du i den rätta stunden mottaga oss i prakt och heder. Men vi skola inte i dag besinningslöst släpa ned en gammal gubbe från höskullen och säga: svear, här se ni jarlens far!

Folke Filbyter tog några steg framåt, och alla tre skyndade sig vördnadsfullt att hjälpa honom. — Tack, tack, kära barn, men jag har ännu goda krafter. Jag är inte van att ha tjänares händer

under armbågarna. Och tack för att du har talat uppriktigt, Folke. Du, som redan vid unga år blivit en så mäktig man, förstår ju allting mycket bättre än jag. Låt mig nu ännu en gång få trycka dig till mitt bröst, länge, länge. Så här kunde jag stå med dig i timmar och glömma vad jag genomgått, glömma allt omkring mig. Det gör mig inte lycklig, som jag hade väntat, men det känns som ett ögonblicks sömn och vila — en orolig vila, men i alla fall en vila. Ditt hår är så lent att stryka, och när jag håller dig som nu, tycker jag, att du också sover. Jag har bekänt sanningen, Folke. Det var dig, som jag älskade mest. Och nu säger jag er farväl för i dag, mina barn, och önskar, att allt, som ni eftersträva, måtte bli ert. Jag tror, att vi äntligen börja förstå varann. Låt mig nu få fara hem... Aldrig visste jag, att en människa kunde sjunka i ett så djupt elände!

Han sköt dem sakta ifrån sig, men Folke ville icke släppa honom utan följde honom ända till stegen.

— Nej, far, du får inte lämna oss med sådana ord. Här finns bara en räddning, och det är, att du tager kristnan. Också jag förvarar en nyckel under min kåpa, men den leder till ett skrin med oförvanskligare skatter.

Han letade fram silverkorset och höjde det över den gamle.

— Ångra dig och tro.

— Du talar om något omöjligt.

— Bed om styrka.

— Jag kan inte.

Jarlens ögon sköto eld, och han fick röda fläckar på kinderna.

— Jag befaller dig att taga kristnan, man. Det är jarlen, som talar.

— Varför plågar du mig, Folke?

Hallsten tog om korset och förde det åt sidan.

— Låt honom vara, jarl. Han har levat efter sitt förstånd, och han är uthållig.

— Hallsten, du har det bästa hjärtat av er tre, viskade Folke Filbyter. Fast jag nyss sade, att jag inte behövde er hjälp, måste jag nu visst bedja er därom, ty det blir svart för ögonen och jag ser inte pinnarna i stegen. Tack, tack, barn. Ni behöva bara böja er litet och stödja under axlarna. Nu är jag nere, men det är bättre, att ni dröja kvar där uppe till dess det blir mörkt. Jag hör, att allmogen ännu är orolig.

Utan att vända sig om och se tillbaka banade han sig väg genom mängden, som ännu stod och stirrade på drotthuset. Han letade sig fram till trälen på hästplatsen. När han kom i sadeln, tryckte han åter järnhatten på huvudet, hälsad av ett par spefulla tillrop, och red sedan bort över heden.

Han gjorde sig ingen brådska utan lät hästen gå trögt och långsamt, som den ville. När kvinnorna vid gårdarna märkte, att han icke mumlade sina vanliga frågor, sågo de på varann och viskade bakom hans rygg:

— Nu kommer han inte mer tillbaka. Nu har han mist sitt hopp. Det var det, som höll

honom fast, så att han inte kunde segna, hur mycket han än åldrades.

Stigmännen däremot, som nyss plundrat en köpmansfora och hade grottan fylld med rov, bäddade åt honom på en mjuk tygbal.

— Du läser inte längre i våra händer, sade de. Har du nu äntligen förstått, att den lille, som låg och diade tjurhornet, aldrig mer står att finna på denna jorden?

— Det är, som ni säga, svarade han. Det barnet är försvunnet och förlorat.

— Trösta dig med dina rikedomar och med att vi stigmän hålla dig i heder. För att skrämma köpfolket till att genast kasta sina vapen, säga vi alltid, att du är med oss och står bakom oss på berget och väntar på din andel. När de få höra ditt namn, bli de bleka och spaka, så känd och fruktad börjar du bli överallt i landet som rövare.

Det började redan att knoppas och somra, när han kom hem till Folketuna. Hästen skänkte han till trälen, som hade följt honom, och sedan gick han knappast ens under den vackraste solskensdag mer ut på gårdsvallen. Trälarna visste sina göromål, så att han aldrig behövde tala till dem, och han lät dem till och med sätta storplogen i åkern och styra den.

15.

Hopkrupen och höljd av ohyra satt han i askan, och det grågula håret på vargpälsen, som han hade svept om sig, lossnade fläckvis och föll av. Hans skor voro sönderbrustna, så att bara fötterna stucko ut, men trälarna tänkte icke på att förfärdiga några nya åt honom, efter han aldrig lämnade härden. De sågo honom sitta på samma vis, antingen det var morgon och de kommo med dagvarden eller afton och de bäddade åt sig i halmen. När han flyttade sig, stödde han sig på en käpp, som han själv hade täljt. Han följde noga årstiderna och vädret genom att se på luften över vindögat, och när det blev vinter, blandade sig snöflingorna med röken och smälte till sotigt vatten nere i askan. Det fanns också en sak, som trälarna alltid frågade honom om, och det var tiden. Oupphörligt kommo de till dörren och frågade, ty han hade vant sig att tyda ljusets gång på väggstockarna lika säkert som på en solvisare. Till och med under natten kunde han svara dem. De visste icke, om det berodde därpå, att han lärt sig att iakttaga stjärnornas och månens ställning, eller om han kände timmarna inom sig. Däremot visste han ingenting om dagarnas namn,

endast att mer än en mansålder nu måste ha förflutit sedan den dag, då han första gången begynte sitt fredlösa sökande. Ingen mindes heller, hur gammal han var. Själv trodde han, att han var några och nittio år, men trälarna älskade tro, att han var nära hundra.

Kvinnorna gingo ibland fram och svepte bättre om honom, så att han icke skulle frysa, men han mumlade misslynt, att de icke skulle röra honom. Det var alltid han, som vakade över askan under nätterna och rörde i den med sin käpp, så att den icke skulle slockna ut till nästa dag. Om kvällarna, när trälarna sutto och slöjdade vid elden eller framför den öppna dörren, talade de högt med varann utan att tänka på, om han hörde dem eller ej. En afton berättade de, att en oöverskådlig skara av ryttare hade kommit till trakten med märkesmän och pipare och blevo mottagna i gårdarna med gästabud och högtidligheter. De hade hört, att det var konungens jarl, som kom med sina närmaste fränder. Nu gästade de som bäst Ulvungarnas gård för att hämta med sig Ulva, som stod klädd i brudelin.

Nästa morgonen, när hanen begynte flytta sig på bjälken, sade Folke Filbyter:

— Jag hör, att det kommit kungsfolk till trakten, men ser jag er ut att kunna mottaga så högt uppsatta män med passande stät? Därtill är jag för överårig och trött. Det är bättre att jag besparar mig en sådan oro. Som gammal bonde vet jag, att den dag, då säden mejas, inte är mindre att fägna sig åt än såningsdagen. För-

dom var jag vidskeplig, men hur skulle jag kunna frukta att dö? Har jag inte redan dött oräkneliga gånger under mitt långa liv? Har jag inte dött var kväll, när jag somnat och förlorat mig i dunkla förnimmelser och syner? Jag har ingenting kvar av vad jag hade som ung, varken min hud eller mitt gula hår eller mitt sinne. Det, som var min glädje då, är det inte nu. Jag var då en människa, som länge sedan är borta och som skulle sätta sig bredvid mig som en fientlig främling, om hon kom tillbaka. Jag kan inte hysa större fruktan för att vända mig om och gå bort från den människa, som jag är just nu. Därför finner jag med glädje, att det ögonblick nu är inne, då jag bör rista mig i bröstet, som jag vet att männen i min släkt gjort före mig. Hämta hit allt det, som jag behöver, och när blodet är förrunnet och jag har blivit stilla, skola ni sätta mig i högen.

De blevo icke förundrade, ty de hade redan många gånger sport varann, varför han framhärdade att leva. Utan att särskilt brådska, men utan att heller tveka, togo de därför en tennskål och fyllde den med vatten. Den ställde de framför honom på en bänk, som de makade in mellan hans knän, så att den blev stående under bröstet. Bredvid skålen lade de ett handkläde och den stenkniv, som i hans yngre dagar blivit nyttjad vid offring.

Några av kvinnorna gingo bort för att hämta in ängsblommor och friskt hö. De andra hjälpte honom att vika isär skjortan från bröstet, men under det att de redan höllo på med detta ropade en av trälarna:

— Du hinner inte att nu rista dig, husbonde, utan du får skjuta upp ännu en stund. Vi kunna ju ändå inte taga mot sådana döpta herrar med blot. Hornblåsarna höras redan bakom ekarna. Skynda er, kvinnor, att knyta ihop skjortan och täcka över skålen!

Kvinnorna kastade då stenkniven i vattnet och höljde över skålen och flyttade den litet åt sidan. Det var också snar tid, ty kungsmännen redo på i full fart, och vad det led fyllde de hela ängen utanför grinden. Hornblåsarna spelade, och det var så mycket tofsar och kulor på alla betsel, att det såg ut som om en svärm av granna flygfän surrat kring vart hästhuvud.

På en mjölkvit gångare med rött betsel och rödmålade hovar satt Ulva i brudelin, och ett stycke bakom henne bars ett högt träkors med Kristi beläte. Vid stången hängde ett avhugget huvud, och fast det var gult och gapande, kunde vem som helst känna igen, att det var Älg Klubbehövdings. Förskrämda sprungo trälarna om varann och ville bomma dörren, men en av ryttarna var dem i hälarna och tryckte upp den. Nära att falla på sina silversporrar stormade han ända fram till härden, och lockarna dansade om hans glättiga ansikte.

— Ni trälar där, vi äro vänner och inga fiender! ropade han ystert och skrattade. Jag är Hailsten Folkesson! Finns det ingen bland er, som längre känner igen mig? Och här kommer Ingemund, den starke kämpen i Kristo, och här Folke, konungens jarl. Åt sidan för honom, så

att ni inte snudda vid hans kläder. Ställ er utefter väggarna med armarna i kors över bröstet! Så stå trälar inför tignarmän. Men hur ha ni vårdat och omhuldat vår far, ni, som han klädde och födde? Här sitter han halvt barfota och i lumpor. Aldrig visste vi, att han hade det så svårt. Kan du förlåta oss, far, att vi dröjt så länge?

Hallstens blå ögon fylldes av tårar, och han letade fram faderns hoptorkade händer under den skabbiga pälsen. Han gjorde våld på sig, och fast det bar honom emot, kysste han dem flera gånger. När jarlen och Ingemund sågo det, böjde de sig också och gjorde som han.

— Vi förstodo inte, att han önskade det annorlunda, svarade trälarna skamsna. Och nyckeln till kistorna har han aldrig släppt ifrån sig, utan den bär han inpå kroppen.

— Då skola ni nu få lära annat, sade jarlen. Nu är Blot-Svens följe innebränt och han själv nedhuggen. Med trehundra ryttare kommer jag från konung Inges hov i Västergötland för att utrota de sista återstoderna av hedendomen i denna trakt. Och hårt ämnar jag slå till. Men jag har också ett annat ärende, som inte mindre ligger mig på hjärtat. Inge har skickat mig med en hedersgåva till er husbonde, som jag hädanefter inför alla högt tänker erkänna som min far. Inge vill för min skull skona honom, fast han håller vid den gamla seden, och gåvan talar bäst för sig. Här kunna ni själva se den. Det är ett tjurhorn, som jag hade hos mig som barn. Det stan-

nade sedan hos bröderna i Skara. De hade hört många hedniska sägner om det, och på undersidan står namnet Månegarm i runor.

— På det hornet känna' vi igen dig, sade trälarna och tryckte sig ängsliga och häpna utefter väggarna.

— Nu ställer jag hornet här bredvid dig på hänken, far. Förr hade det simpla fötter av järn, men nu äro de av rött guld. Det är en liknelse om, hur förvandlad jag själv kom tillbaka. Vid var gård ha vi också stannat och berättat, att vi voro på väg hit för att hylla vår far, den rike och mäktige odalbonden på Folketuna, kanske mest berömd för sina vilda dåd i ungdomen, men också omtalad för sin trofasta längtan efter oss barn.

Ingemund började nu också tala. Han slog den gamle krigaraktigt över skuldran, så att hans eget svärd skakade och glimtade vid bältet. Det var ju icke heller längre av trä utan av stål och silver med Inges hökar på skidan.

— Lyft upp huvudet, far, och sluta att sucka. De mörka åren äro nu förlidna. Där ute väntar på gångaren Hallstens brud, din värste oväns dotter. Hon är nu en vuxen och frid kvinna, fast hon ännu ibland får heta liten, därför att hennes syster var så mycket äldre än hon. Du får inte undra på, att hon inte själv vill stiga in under ett tak, där hennes syster fått lida så mycket. Men hon hälsar dig storsint, att hon vill glömma. Och hon, som känner bygden, har hjälpt oss till rätta med mycket, far. Hennes egen goda här-

komst känner du, men hon har tillstått, att också Jorgrimme och hans dotter enligt sägnen stammade från väldiga finnkonungar i forntiden. Det är något att tänka på, nu då Inge vill skaffa jarlen ett lysande gifte. Dina avkomlingar äro av hög och ädel börd, Folke Filbyter.

Jarlen nickade bifallande, men han hade blivit tankfull. Den svarta kåpan stack av mot de andras silverglitter och hängde lös om de seniga lemmarna med sitt tjocka och grova tyg utan prydnader, endast till för att värma. Han stödde tummarna i det tarvliga läderbältet, och den hårda strängheten försvann stundvis från ansiktet, men aldrig allvaret.

— Var det här vid väggen han hungrade ihjäl, min första välgörare — för människornas storhets skull! Här kan jag ännu läsa hans anteckningar, om hur han prisar orättvisan och sitt eget öde.

— Han var den sista tiden från sina sinnen, viskade trälarna.

— Nej, han var bättre vid sina sinnen än någon av oss.

— Kanske skulle vi om orättvisan kunna skriva ännu en rad på Folketunas vägg, sade Hallsten, men jarlen hörde honom icke.

— Är det då här jag blev född, sade han, här i denna sotiga och ödsliga sal? Var det där i vrån min mor låg på halmen och dog? Jag tillstår, att allt här inte är som jag väntat. Ibland drömde jag nog om ett soligare och stoltare fädernehem. Jag kunde tänka mig så mycket

fagert den tid, då jag ingenting visste. Hur kan inte den drömma, som ingen törs svara, att han bedrar sig. Hur kan han inte just i det ogenomträngliga se allt, vad han önskar: sköldbehängda högsätesstolpar och ädla och lyckliga kvinnor kring en vagga. Ofta föreställde jag mig, att min mor var en stupad höfdings unga husfreyja, som på sin flykt hade gömt mig under en buske i skogen. Jag trodde mig se, hur den barmhärtige predikaren där hittade mig och döpte mig över källan till ett liv i möda. Ett hittebarn, ropade det i mitt bröst, ett barn utan föräldrar, det har endast dig till far, du allsvåldige ovan tiden. Och du skall lära mig att föra ditt baner. Nu har du ödmjukat mig men inte böjt mig, ty framför mig ligger en ljus väg. Och alltjämt går den uppåt.

Han såg sig omkring på de kala väggarna, där dammet gjort spindelvävarna så täta, att de liknade hängande fladermöss, och på golvet, där hönsflocken utan uppehåll sprang runt mellan trälarnas fötter. Men han gjorde sig blind, så att han snart knappt icke såg någonting annat än sin egen lysande framtidsväg, och hans ord blevo allt fler och allt stoltare.

Hallsten var den ende, som hela tiden dröjde bredvid den gamle, och han satte sig hos honom på bärdkanten.

— Du skall se på våra vapenskjortor, far, sade han. Det kristna korset är insytt på bröstet. Därifrån strömmar kraft. Lång stund ha vi heller inte tid att stanna hos dig. Blot-Sven har en son, och hedning är han liksom fadern. Han har gömt

sig undan här i skogarna, och med honom skola vi hålla slag. Bytet blir vårt, och vi ha löfte om alla hans gårdar. Annars hade vi inte fått tänka på att besöka dig redan i år. Just det, att alla tro, att vi bara kommit för din skull och för mitt bröllop, insöver hedningarna i säkerhet. Du kan inte ana, hur hjärtat slår lätt, när man i allt har medgången på sin sida. Susar en förflugen pil i luften, aldrig träffar den oss utan alltid ovännen. Störtar ett murket träd, så faller det inte över oss utan över våra förföljare. Men varför fortsätta att tala om fiender när alla springa oss till mötes och taga oss i famnen och lova att stå på vår sida! Lyckan är med oss, och henne kan ingen motstå. Du skall glädja dig med oss, far, och sitta här hemma i askan och tänka på din unga ätt. Far, du måste bli den första, som nedkallar välgång över Folkungarna!

— Ja, ve den kvinna eller man, som vill hejda oss! sade jarlen. Far, kläd dig i scharlakan och skaffa dig gigare och trummare i gården, ty en dag kan du få hålla bord för konung Inge.

Hallsten kammade med fingrarna håret ur pannan på den gamle och böjde sig fram och såg honom in i ögonen.

— Den dagen kan komma snart nog, om vi lyckas. Och visst lyckas vi. Ännu har ingen av oss förlorat en strid. Vi skola skicka dig bänkdynor och päll till en himmel, om du lämnar oss något att köpa för. Det har tärt på oss att sätta ryttarna i stånd, och för tillfället ha vi just ingenting kvar. Men nu skall du få ett förtroligt råd

om, hur du skall vinna Inges gunst. Börja i tid att skrapa sotet ur taket och att samla nötter, ty Inge tycker om friska nötter. Du kan ju själv gå till nötbuskarna och böja ned grenarna med din käpp och plocka, så får du tiden att gå. Och för var nöt, som du släpper i påsen, skall du tänka på att tusen gånger mer är vart ögonblick vart för dina söner. Vi äro män, som ha bråttom. Vid dina år har en hel lång vinter inte mer att giva än en dag, men du skall glädja dig med oss, far. Bjälkarna ligga lågt i din sal, och jag känner hur jag skrapar sönder hökvingarna, men härnäst får du skänka mig ett par nya. Vi hinna inte nu att kläda av oss vår härbonad. Jag hör att ryttarna börja spela med hornen igen. Det är ett avtalat tecken för att påminna oss att inte stanna för länge.

Folke Filbyter, som tyst hade suttit och hört på sönernas brusande ordflöde, trevade på sitt bröst under vargskinnen.

— Kom hit, Folke, sade han. Du får hjälpa mig. Jag har blivit så lamhänt. Här på bröstet har jag nyckeln. Har du nu hittat den? Du skall gå till den mellersta kistan och plocka fram fat och bägare, så att det blir dukat för så höga gäster efter deras stånd. Finns det något mungott i huset, trälar? Vad är det ni säga? Påstå ni, att det inte här har funnits något mungott att dricka på tio år? Då måste det väl vara så. Sätt då åtminstone fram mjölk och bröd och det, som finns.

Jarlen tog nyckeln och gick bort och öppnade

kistan. Det knäppte och gnisslade i låsen, och det dundrade när järnbommarna föllo i marken. Folke Filbyter makade sig på härdkanten åt den sidan, där kistan stod, och hans ögon släppte ej sönerna. Ingemund och Hallsten hjälpte jarlen att hålla i locket. Då det slutligen blev upplyft, häpnade de alla tre.

— Så många hopade skatter väntade jag mig ändå inte, sade jarlen och sänkte rösten till en viskning, men Folke Filbyter skulle i den stunden kunnat höra ett sandkorn falla. Nu syns det, att vi nog kunde få råd att giva Ulvssönerna den botpenning för gamla oförrätter, som de begärde nyss vid bröllopet. Men de äro ju min mors bröder och ha låtit döpa sig och komma att bli oss goda bundsförvanter, om vi äro måna om deras vänskap. Låt oss därför hellre giva dem hela Folketuna, så blir det deras utgård och råkar snart med alla sina mörka händelser i glömska. Visserligen är lagen emot all avyttring av ärvd fädernejord, men jag får tala med Inge. Det blir bäst för oss, och de må gärna giva gården ett nytt namn.

Ingemund lade sig ned på knä för att bättre kunna genomforska innehållet i kistan. Den var fylld med pärlor av bärnsten, karneol, bergkristall, jaspis, guld och silver. Han måste maka dem åt sidan för att komma ned till de stora kärlen på botten. Där hittade han till och med ett beläte av Kristmodern i ett tabernakel av guld. Han svarade jarlen i samma lågmälda ton:

— Jag fruktar, att för vår egen skull få vi

ändock taga ett djupt grepp i kistan, när den gamle kommer i högen. Han var ju i alla fall vår far, och det hjälper inte, jarl, vi få bygga en kyrka till försoning för hans minne. Får jag råda, skall den stå där nere på kullen, som getherdarna i min barndom kallade Bjällerbo eller Bjällbo. Där är det redan ihopbragt en mängd sten. Av silvret kunna vi gjuta en präktig bjällra, som skall höras hela milen, när hon beder för hans själ. Det övriga behöva vi sannerligen själva. Hör du, far! — ropade han med muntert höjd stämma och började röra och sila i kistan. — Du är rikare, än vi trodde. Du måste hjälpa oss med underhållet åt ryttarna, och snart behöva vi köpa flera nya hästar. Lyckan mutas inte med tomma händer.

— Så länge jag lever, får ingenting tagas ur kistan, svarade den darrande men ännu djupa stämman från härden. Ingen får knyta upp snörena på myntpåsarna. Höra ni det, ingen!

Jarlen log frimodigt.

— Då tala vi inte mer därom. Du har fått en sådan misstro mot oss, far. Vi äro frispråkiga, men vi brås inte på dig och äro inga rövare. Råkar du höra, vad vi viska om, så må du det gärna. När du dör, far, skola vi timra dig en snäcka, lik ditt forna skepp Menglöd, och sätta dig i högen på gammalt vikingavis. Det skall lära folket, att du varit en stor höfding, fast du aldrig tog kristnan. Vad vi sedan göra för ditt minne blir vår sak. Ännu är du bland oss levande. Här kommer jag nu med silverbägarna och den största skålen. Du kan själv se, att Hallsten låser kistan

efter mig. Och här har du nyckeln tillbaka. När Inge kommer, kan du verkligen duka ett riktigt kungabord med allt ditt guld och silver. Det skämmer inte saken, att han får tumma på ditt dyrbaraste fat och spegla sig i det. Lägg du en silvertacka som stöd under var fot på vildsteken. Sådant roar honom. Du skall se, att du lätt kommer överens med honom. Särskilt värderar han ett lätt och behagligt samtal, och du skall berätta gamla jaktminnen och skämta gladeligt. För övrigt behöver du bara höra på oss en stund i början och sedan göra som vi. Men raska på, trälar! Vi måste skynda oss. Vad lider tiden?

— Knappt middags, svarade Folke Filbyter med en blick på väggen och kröp åter ihop under sina vargskinn.

Alla tre åto och drucko med lust och hast av den enkla bondekosten, och flera gånger gick Hallsten ut med en skål eller bägare till sin hungriga och törstiga brud. Hästarna voro framledda och frustade och skrapade utanför tröskeln, men jarlen satt ännu.

— Du har knappt talat med oss, far, sade han och tömde den sista mjölkbägaren. Det är hela tiden vi, som haft ordet, och nu måste vi redan bryta upp. Ingenting har du berättat om dig själv. Vad kunna vi göra för dig nu närmast? Med vad har du fördrivit tiden under hela de långa somrarna, då folket varit ute på markerna?

— Jag har suttit och plockat malen ur pälsen, sade han med ansiktet gömt ända till kinderna innanför varghåret. Malen äter och fräter, men

mellan fingrarna blir den bara en nypa guldstoft. Så är det också med en lång smärta. När du smular sönder henne på fingret under dina ögon, måste du fråga: var det denna lilla droppe hjärteblod, var det detta stackars guldstoft av några bedrägliga människodrömmar, som så förtärde dig? Den tid jag låg på havet, försökte jag om aftnarna att segla kapp månstrimman, men alltid gled hon undan på en armslängds avstånd. Varför lärde jag inte av det jag såg?

— Den frågan kommer från oss, far.

— Och då skall jag svara dig, Folke. Småningom har jag lärt, vad en bonde kan lära, och jag har slutat upp att klaga. Nu vill jag följa er till dörren. Det är ett sådant solväder i dag, att det är svårt att inte se ut. Göken ropar i skogen, och getskällorna pingla från markerna, där mina hjärdar beständigt växa och föröka sig. Ända hit in hör jag kornsuset, överallt gror det och spirar, på vallen, på stugtaket, till och med de gamla stockarna i väggen börja att mossa sig och grönska. Och själv tycker jag mig känna, hur det skjuter unga kvistar och löv ur min egen hopfallna kropp. Du har blivit gammal och vintrig, Frey, och du måste dö för att kunna uppstå på nytt till ungdom och fruktsamhet.

— Det är i oss du uppstår, far.

— Ni ha vuxit så högt över mig, mina barn, att ni inte längre kunna räcka er så långt i djupet som till mig. Det enda jag begärde av er, kunna ni inte giva mig. Men jag gläds, jag yvs, jag

är stolt över min avkomma, och jag önskar er medgång, Folkungar.

Han flyttade fötterna så tungt och långsamt, att Ingemund och Hallsten blevo otåliga och skyndade sig förbi honom, men han fortsatte sin försiktiga gång fram till dörren. Där stannade han i solskenet. Hela gårdsvallen var fylld av ryttare, och Ulva nickade åt honom från sin vita gångare, men stelt och främmande.

— Han går väl inte till ättestupan? frågade jarlen.

— Dit är stigen för hög och brant, svarade trälarna. Nu tänker han nog bara på att så länge som möjligt få se sina söner.

Då hastade också jarlen förbi honom och sprang i sadeln.

— Du skall tro mig, far, ropade han och gjorde ett försök att vända sig om, men hästen var så het, att han knappt kunde hålla den. Har du något att befalla, så säg det frimodigt!

— Över dig befaller jag inte längre, svarade Folke Filbyter och stödde sig mot dörrstolpen. Hjärtats kärlek, mina barn, kunna ni aldrig giva mig, och det var det enda jag begärde.

Han stod kvar och såg, hur de redo bort. Många av husfolket samlades också i dörren, men småningom begynte kvinnorna att lägga i ordning friskt hö under bänken och beströdde det med de allra vänaste ängsblomster. Sedan gingo alla trälarna och trälinnorna ut, på en enda när. Han stannade kvar för att kunna stänga dörren inifrån, som det var bruk vid husblot.

Vägbroarna dånade under hovslagen och Folkungarna voro snart vid det första skogsstråket. Hallsten hade sin brud framför sig i sadeln. Han lekte med hennes fingerguld och höll upp det över henne i solskenet. Allteftersom de tre främderna kommo ut på fältet igen, stötte de dock hårdare med sporren och fäste blicken ännu skarpare på den nästa skogsranden. Där väntade dem okända händelser och vida trakter att vinna. De redo alla tre i bredd och talade om byte och jordisk lycka.

LSwed
H4654

169424

Author Heidenstam, Verner von

Title Samlade Skrifter; Folkungaträdet. Folke Fil

Part 1-
Vol.4:

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File"
Made by LIBRARY BUREAU

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 14 16 01 01 012 4